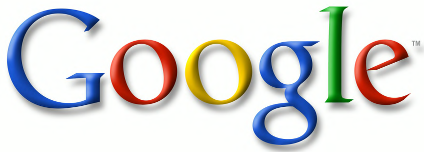
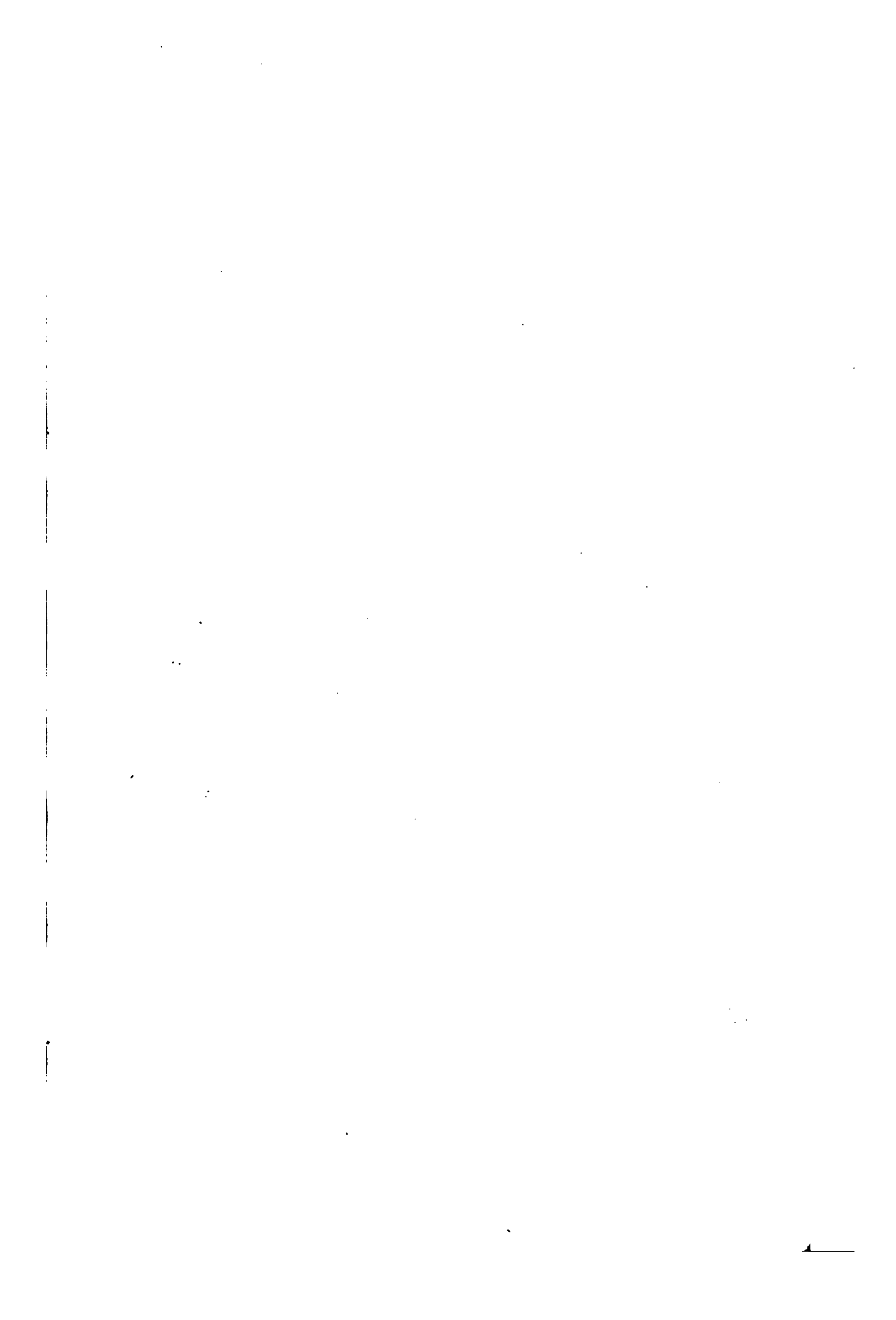

88

OLDNORDISK FORMLÆRE

TIL BRUG

VED UNDERVISNING OG SELVSTUDIUM.

AF

LUDV. F. A. WIMMER.

KØBENHAVN.
CHR. STEEN & SÖNS FORLAG.
I. COHENS BOGTRYKKERI.
1870.

FORORD.

I »Fædrelandet« for 24de Juni 1865 ytrede nærværende forfatter i en bedömmelse af nogle i de senere år i Danmark og Norge udkomne oldnordiske grammatiker blandt andet følgende: »Det er en velbekendt sag, at fortjenesten for at have skabt en videnskabelig islandsk grammatik tilkommer vor udødelige Rask. I virkeligheden er også endnu den dag idag hans grammatik fra 1818 den eneste fuldstændige islandske grammatik, der har videnskabeligt værd som bygget på selvstændige iagttagelser af alle enkeltheder. Jeg siger med vilje »den eneste fuldstændige«, da jeg naturligvis ansér prof. Gislasons fortrinlige arbejder og enkelte monografier af andre for videnskabelige i strengeste forstand. Rask kunde islandsk, som måske ingen nogensinde har kunnet et sprog, der ikke var hans modersmål. Det var derfor naturligt, at hans islandske grammatik havde den fejl, at den altfor meget var dannet efter det levende islandske sprog istedenfor at være en fremstilling af sproget i literaturens guldalder. Hvad der kan indvendes mod Rask, men ikke lægges ham til last, bliver derimod en vægtig anke imod dem, der skriver oldnordiske grammatiker i vore dage. Den hovedindvending, der må göres mod alle oldnordiske grammatiker, er, at forfatterne har skrevet, förend de havde indsamlet et sådant stof, at sprogets hele bygning stod klar

for dem i dets forskellige perioder. Istedenfor at skrive en grammatik for literaturens bedste tid og anføre ældre og yngre afvigelser derfra, finder vi nu, at de i den skönneste uorden kaster former fra 12te (13de) hundredår mellem dem fra 15de og senere. Det ligger åbenbart deri, at ingen af disse forfattere ret har studeret sproget i det enkelte efter kilderne selv; men den ene har benyttet den andens stof, så at man ofte kan forfølge den samme fejl lige til Rask.« Jeg tror i disse ord tydelig at have udtalt, hvilke fordringer jeg stiller til den, der vil give en skildring af det gamle nordiske sprog, og følgelig også, hvilket mål jeg har sat mig selv i nærværende arbejde.

Nogle få bemærkninger om bogens plan og om forskellige enkeltheder ansér jeg det for rigtigst at fremsætte allerede på dette sted. Det har været min hensigt at medtage alt, hvad der kunde behøves for at forstå sprogformen i den oldnordiske prosaliteratur og i de gamle Eddadigte; derimod er der kun taget hensyn til den egenlige skjaldepoesi, hvor det syntes nødvendigt for at udfylde et eller andet hul i fremstillingen. Den sprogform, der er opstillet som normalform gennem hele bogen, er den, der må antages at tilhøre literaturens klassiske periode (omtrent år 1300 eller lidt tidligere); men ældre og yngre afvigelser derfra er tilföjede i anmærkninger eller med mindre skrift; for at spare plads er det dog ofte ikke udtrykkelig sagt, om en form er ældre eller yngre end den, der er opstillet som mønster; dog vil den, der er inde i hele sprogets ånd — og først for ham får den art bemærkninger jo sin betydning — snart selv opdage dette. — Mit arbejde er først og fremmest bygget på studium af kilderne selv; men dernæst tror jeg også at have benyttet alt, hvad tidligere bearbejdere af hele grammatiken eller enkelte dele deraf har præsteret. Flere iagttagelser, der er gjorte efter Rasks tid ved bekendtskab navnlig

med de ældste håndskrifter, men som endnu ikke har fundet plads i de almindelige grammatiker, har jeg ment at burde optage, da ellers læseren af mange af de i den nyere tid udgivne oldnordiske skrifter vilde være i stadig famlen ligeoverfor en mængde former. Jeg regner hertil først og fremmest den af Gislason allerede 1846 opdagede omlyd af á til ó (sé § 11, anm. og mange steder i böjningslæren), uden hvis hjælp selv en så almindelig form som nótt ved siden af nátt jo vilde være uforståelig; også Lyngbys opdagelse af ø som omlyd af a og e i visse tilfælde (§ 13) har jeg ansét det for nødvendigt at optage, så meget mere som den er benyttet i udgaver af Unger og Bugge. Foruden de grammatiske arbejder, der har været mig til nytte, må jeg naturligvis også nævne de udgaver af de gamle skrifter fra den nyere tid, der udmærker sig ved sjælden nöjagtighed i at gengive håndskrifterne (navnlig af Gislason, Bugge, Unger og andre). Af ordbøgerne over det gamle sprog må jeg fremhæve Egilssons fortræffelige lexicon poeticum som det arbejde, hvoraf jeg har haft störst gavn; men også de nöjagtige henvisninger i Fritzners ordbog har ofte været istand til at løse en eller anden tvivl hos mig. Derimod beklager jeg meget, at 1ste del af Cleasbys ved Vigfusson besörgede ordbog først er kommen mig i hænde længe efter at min grammatik var udarbejdet, og en del af den allerede trykt, da jeg ved hjælp af denne bog oftere kunde have undgået en meget möjsommelig undersøgelse med hensyn til enkelte ordformer. Dog gælder for en stor del om denne bog det samme som om vore andre oldnordiske ordbøger, at de altfor ofte undlader at give nöjagtig oplysning om ordenes böjning, navnlig navneordenes.

Jeg er mig bevidst ikke at have sparet nogen möje for at kunne fremstille alle enkeltheder så nöjagtig som muligt, og på de steder, hvor jeg er afvegen fra tidligere

fremstillinger, er det derfor først sket efter omhyggelig undersøgelse. At gå nærmere ind på denne sag og anføre beviser derfor hører naturligvis ikke hjemme på dette sted; jeg håber ved en anden lejlighed, såsnart min tid tillader det, at kunne udvikle dette nöjere. Her skal jeg derfor kun göre opmærksom på, at man ikke blot vil finde meget optaget i min bog, som ikke omtales i de tidligere behandlinger, men at også forskellige urigtige former, der ikke findes i det gamle sprog, og som var gåede over fra den ene grammatik i den anden, har måttet udskydes; jeg bemærker udtrykkelig dette for deres skyld, som skulde savne en eller anden form, som de måske var vante til at finde i andre grammatiker.

Hvad systemet angår, håber jeg, at mit arbejde skal kunne siges at stå på sprogvidenskabens nuværende standpunkt, men tillige at have taget alle de hensyn, der må forlanges af en bog med et praktisk formål. Medens jeg således for at nævne et enkelt punkt i et rent videnskabeligt arbejde ikke vilde have talt om en stærk og svag böjningsmåde i navneordene, men — således som jeg har gjort i min afhandling om navneordenes böjning i ældre dansk — have inddelt dem i forskellige klasser efter stammeudlyden, har jeg her med vilje undgået en inddeling og et navn, som dog først tilfulde kan forstås af den, der kan anvende den sammenlignende sprogforsknings resultater på modersmålet. Derimod håber jeg, at jeg ved selv at benytte disse resultater har givet en både nöjagtigere og lettere fremstilling af denne ordklasse, end man er vant til at finde i andre oldnordiske grammatiker. Og den, der er en smule fortrolig med den sammenlignende sprogvidenskab, vil da også let opdage, at jeg kun behøvede at forandre overskrifterne over de enkelte §§ for at få den videnskabelige fremstilling efter stammeudlyden, der på følgende måde vilde svare til den her fulgte:

A. Den stærke böjningsmåde:
Første klasse (§ 29—48) = **stammer på** *-a*, *-ja*, *-i*
Anden klasse (§ 49—52) = — - *-u*
Tredje klasse (§ 53—60) = — - andre medlyd end *-n*
B. Den svage böjningsmåde:
(§ 61—74) = — - *-n*

Dèn, der ønsker nærmere at sé, efter hvilke grundsætninger man tidligere har inddelt de oldnord. navneord, og hvorfor man rettest henfører alle *n*-stammerne til én böjningsmåde for sig selv, henviser jeg til min foran nævnte afhandling, navnlig s. 13—15 og s. 121, 1.

Jeg har tænkt mig denne bog benyttet både ved undervisning i skoler og af folk, som ønskede eller skulde have et speciellere kendskab til det gamle sprog (egenlige filologer, både nordiske og klassiske). Med dette dobbelte formål for öje behøver jeg vel ikke at sige, at meget af det, der er optaget i bogen, naturligvis ikke er beregnet på skolediscipl*e*, således f. eks. anmærkningen til § 9 om aflyden, et fænomen, der spiller en så vigtig rolle i vor sprogklasse, og om hvilket der endnu ofte siges så urigtige ting i grammatikerne, at jeg har ansét det for nødvendigt for læreres og filologers skyld at give en fremstilling deraf. For deres skyld, som ønsker ved selvstudium at göre sig bekendte med oldsproget ved hjælp af denne grammatik og den læsebog, som slutter sig dertil, skal jeg ganske kort anføre, hvorledes jeg ansér det for rigtigst at anlægge dette studium; hvad her siges, gælder ligeledes de lærere, der vil bruge bøgerne ved deres undervisning. Først læses § 1—2, § 4—8, og det første par timer anvendes til øvelser i oplæsning efter disse regler. De følgende §§ af lydlæren må da helst opsættes, indtil de efterhånden finder anvendelse i böjningslæren, hvor der stadig henvises til dem. Fra § 8 går man derfor lige til § 28—31; de böjningsmønstre, som her anføres, må læres nöjagtig, og sammen med § 30 tages da § 11, der behandler *u*-om-

I. Lydlære.

Bogstaverne og deres udtale.

§ 1. Det oldnordiske sprog skrives i de sædvanlige udgaver med følgende 34 bogstaver: **a, á, b, d, ð** *(eð)*, **e, é** (**è**), **f, g, h** *(há)*, **i, í, j, k** *(ká)*, **l, m, n, o, ó, p, r, s, t, u, ú, v** *(venð, vaff)*, **x, y, ý, z, þ** *(þorn)*, **æ, œ, ǫ.**

Anm. I den seneste tid har man begyndt ved siden af **ǫ** at indføre **ø** i visse tilfælde, som vil blive nærmere omtalte i det følgende.

Selvlyd.

§ 2. Af disse var oprindelig **a, e, i, o, u, y** og **ǫ** (såvel som **ø**) korte, de med tonetegn forsynede (**á, é, í, ó, ú, ý**) samt **æ** og **œ** lange. Da den gamle udtale i flere tilfælde er tvivlsom, følger vi her den nyere islandske udtale. Efter denne ordner selvlydene sig på følgende måde:

	A **a** **æ, œ; á**	
Æ **e; é**	Ö **ǫ** (**ø**)	Å **o**
E **ei, ey** **i, y**	Ø **au** **u**	O **ó** -
I **í, ý**	Y -	U **ú**

1) **a** udtales som dansk *a* (*dagr* = dansk dag).

æ og **œ** udtales begge som *aj* (*hræddr*, *rœtr* = d. ræd, rødder).

Anm. På Island gik **œ** tidlig over til **æ**; de adskilles kun i de ældste håndskrifter.

á udtales som *aw* (*ráð*, råd).

2) **e** er dansk åbent *e* eller *æ* i *hest*, *æde* (*hestr*, *eta*); **é** udtales som *jæ* (*fé*, *sétti* = d. fæ, sjætte).

3) **ei** og **ey** udtales begge som *ej* (*bein*, *beit*, *eyra*, *heyra* = d. bén, béd, øre, høre).

Anm. Istedenfor **ey** skrives i de oldnorske og i de ældste islandske håndskrifter **øy**.

i og **y** udtales begge som dansk *i* i *til*, *vil*, *e* i *ved* (*til*, *vilja*, *við*, *vinr* = d. til, ville, ved, ven; *fyrir*, *yfir*, *þykkja* = d. for, over, tykkes). Sjælden udtales **y** som **u** (ɔ: *ø*), f. eks. *spyrja* (spörge, udt. *spørja*).

4) **í** og **ý** udtales begge som dansk *i* i *liv*, *ride* (*líf*, *lík*, *ríða* = d. liv, lig, ride; *sýsla*, *lýsa* = d. syssel, lyse).

5) **ö** (og **ø**) er dansk åbent *ö* (*börn* = d. börn).

Anm. På Island gik **ø** i flere tilfælde tidlig over til **e** (*gera*, göre, for *gøra*); ellers faldt det sammen med **ö**.

6) **au** udtales *øj* (*auga*, *haugr*, *kaupa* = d. öje, höj, købe).

u er det danske lukkede *ø* i *hø*, *køre*, *y* i *tynd* (*duga*, *undir*, *um* = d. due, under, om).

7) **o** er det åbne *o* eller *å* i dansk *komme*, *tåle* (*koma*, *þola*, *konungr*, *kona* = d. komme, tåle, konge, kone).

8) **ó** udtales som *ow* (*góðr*, *rót* = d. god, rod).

9) **ú** er det danske *u* i *hus* (*hús*, *lúka* = d. hus, lukke).

Anm. Da *y*-lyden således mangler i den nyislandske udtale, idet **y** og **ý** udtales som **i** og **í**, men de andre nordiske sprog viser den oprindelige udtale, er det hensigtsmæssigst i dette punkt ikke at følge den nyisl. udtale, men at udtale *y* og *ý* som dansk åbent og lukket *y* i *bryst*, *lys*.

§ 3. Efter den nyere islandske udtale sér vi altså:

1) at den samme lyd ofte betegnes på forskellig måde (**ej**

udtrykkes ved ei i *bein*, ved ey i *heyra*; aj udtrykkes ved æ i *hræddr*, ved œ i *rætr* o. s. v.).

2) at det samme tegn kan betegne forskellige lyd (u i *hús*, *duga*, *kaupa* betegner tre forskellige lyd). Både de oldnordiske tegn og sammenligning med de andre nordiske sprog (*bein* = d. *bén*, men *heyra* = d. *høre*; *hræddr* = d. *ræd*, men *rætr* = d. *rødder*) viser således, at den oldnordiske udtale har undergået store forandringer i tidens løb. Da den gamle udtale ligger til grund for forholdet til de andre nordiske sprogarter, fremstiller vi her den udtale, som efter al rimelighed har været den fællesnordiske:

korte lyd:			lange lyd:		
	A a			A á	
Æ e	Ö ö	Å ö	Æ æ	Ö -	Å ó
E e	Ø ö	O o	E é	Ø œ	O ó
I i	Y y	U u	I í	Y ý	U ú
		tvelyd	ei	ey	au

De her anvendte tegn er dem, der i reglen træffes i udgaverne af oldnordiske skrifter; men i de ældste håndskrifter finder vi flere tegn for at adskille de enkelte lyd. Fuldstændigst gennemføres adskillelsen på følgende måde:

1) Den korte og lange æ-lyd betegnes ved æ, i første tilfælde uden, i andet med tonetegn, eller ved e og é, begge med en krølle under, til forskel fra e og é, der betegner den korte og lange e-lyd.

2) Den korte og lange å-lyd betegnes ved o og ó med krølle under til forskel fra o og ó, der betegner den korte og lange o-lyd.

3) Den korte og lange ø-lyd betegnes ved ø, i første tilfælde uden, i sidste med tonetegn. Ö-lyden, der ikke har nogen tilsvarende lang lyd, betegnes ligeledes ved ø.

4) Af tvelydene betegnes ei ved æi eller ved ei med krølle under e, ey ved øy, og au ved ou med krølle under o.

Dog finder vi i håndskrifterne også flere andre måder an-

vendte for at betegne de her nævnte lyd. Hovedsagen bliver, at der til hver kort lyd (undtagen **ö**) har været en tilsvarende lang, som man i den ældste tid adskilte fra den korte ved tone-tegn; til hver række lyd har der desuden svaret en tvelyd, betegnet ved to lyd.

Medlyd.

§ 4. De oldnordiske medlyd er følgende:

	klangløse		åndende			hvislende	næselyd	l- og r-lyd	halv-selvlyd
Ganelyd . .	**k**	**g**	-	**g**	**h**		**n**		**j**
Tungelyd .	**t**	**d**	**þ**	**ð**		**s**, **z**	**n**	**l**, **r**	
Læbelyd . .	**p**	**b**	**f**	**v**,**f**			**m**		[**v**]

Hertil kommer dobbelt-medlyden **x** = **ks** og **gs**.

Anm. Ofte bruges **z** (udtalt som *s*) som betegnelse for *st*; ligeledes bruges det for et af *t* og *ð* opstået *s* (*veizt*, du véd, for **veitt*), samt for *s*, foran hvilket en tungelyd er udfalden (*íslenzkr* for *íslendskr*). — I gamle håndskrifter bruges ligeledes **c** og foran *v* **q** ofte for *k*.

§ 5. Om medlydenes udtale er følgende at mærke:

1) **k** og **g** lyder foran *e*, *é*, *ei*, *ey*, *i*, *í*, *y*, *ý*, *æ* og *œ* (samt *ǫ*) som *kj* og *gj* (*kenna*, *gera* = d. kende, göre). Nyere er udtalen af **gj** og **gi** efter selvlyd som *j (jj)* og *je (jje)*, f. eks. *vigja* (indvi), *bogi* (bue), *degi* (hf. af *dagr*, dag), udtalt *víja*, *båje (båjje)*, *deje (dejje)*.

g udtales hårdt som i dansk *god*, men efter en selvlyd åndende som i dansk *dag*; i sidste tilfælde skrives undertiden *gh*. Nu udtales det dog hårdt efter en selvlyd foran *n*, *l* og *ð* (*logn*, vindstille, *sigla*, sejle). — **gg** er altid hårdt.

2) **d** udtales som det hårde danske *d* i *dag*; i oldnord.

land (land) lyder det som i *dagr* (dag). Ligeledes udtales **dd** altid hårdt: *oddr* (od, spids, forskellig fra dansk *dd* i *odde*).

þ og **ð** er de til *t* og *d* svarende åndende lyd; **þ** udtales som engelsk *th* i *thing* og bruges kun i ordenes begyndelse (*þing* = d. ting). **ð** lyder som det åndende danske *d* i *blød*, *råd*, engelsk *th* i *father*; det forekommer aldrig i ordenes begyndelse og kan ikke fordobles.

Anm. 1. I ordenes begyndelse, i fordobling og i almindelighed efter *l*, *m* og *n* bruges *d*; derimod sættes *ð* efter selvlyd samt efter *f*, *g* og *r*.

Anm. 2. I de ældste håndskrifter bruges *þ* altid også for *ð*.

3) **p** udtales som *f* i forbindelsen *pt* (*skapt*, *eptir* = d. skaft, efter).

4) **f** i ordenes begyndelse samt i forbindelserne *fk*, *fl*, *fs* og (i sammensætninger) *ff* efter en foregående selvlyd lyder som dansk *f* (*faðir*, fader; *rífka*, forøge, *þýft* og *þýfska*, tyveri, *haft*, haft; *affall*, forringelse); inde i ordet foran *n*, *l* og *ð* udtales det som *b* (*nafn*, *tafl*, *tefla*, *lifði* udtalt *nabn*, *tabl*, *tebla*, *lebðe* = d. navn, tavl, spille tavl, levede). I alle andre tilfælde lyder det som dansk *v* i ordenes begyndelse (*líf*, *lifa*, *hafa*, *höfuð* = d. liv, leve, have, hoved).

5) **h** udtales altid også foran *n*, *l*, *r*, *j* og *v* (*hnakki*, *hleypa*, *hringr*, *hjörtr*, *hjörð*, *hvítr*, *hvar* = d. nakke, løbe, ring, hjort, hjord, hvid, hvor); i forbindelsen *hv* udtales det ofte som *k*.

6) **r** er ikke som på dansk gane-, men tungelyd. — I enden af et ord efter en medlyd udtales *r* (og skrives nu altid) som *ur* (ɔ: *ør*), f. eks. *maðr* (nu *maður*, mand, udtalt *maðør*).

7) **v** lyder som dansk *v* i ordenes begyndelse, ikke som *w* i dansk *skov*, hvilken lyd det havde i oldsproget.

8) Endnu må mærkes, at medlydsforbindelserne **ll** og **rl** udtales som *ddl* ɔ: hårdt *d* og *l* (*falla*, *jarl* udtalt *faddla*, *jaddl* = d. falde, jarl). Ligeledes udtales **rn** og efter tvelyd og tonetegnet selvlyd **nn**, undtagen i ejestedordene (sml. § 17), og når det er en del af kendeordet, som *ddn*

(*barn*, *steinn* udtalt *baddn*, *stejdn* = d. barn, stén; derimod *ánni* (hf. åen) udtalt *awnne*).

9) En dobbelt medlyd foran en anden medlyd lyder som en enkelt (*manns*, ef. af *maðr*, mand, udtales som *mans*, ef. af *man*, træl; *felldr*, fældet, som *feldr*, kappe — ikke *feddldr*). Dog beholder dobbeltmedlyden sin udtale foran *r* og halvselvlydene *j*, *v* (*allr*, al, udt. *addler*), og foran *t* udtales både **l** og **ll** ofte næsten som *ll* i slutning af en stavelse (*mælt*, talt, og *fellt*, fældet, lyder ofte næsten som *majddlt* og *feddlt*). Foran intetkönnets *t* og foran fortidsendelsen i de svage udsagnsord er medlydsfordobling derfor overflødig (*alt*, alt, ik. af *allr*; *felda*, *feldr*, fortid og fortids tillægsf. af *fella*, fælde).

Anm. Når tre eller flere medlyd støder sammen i slutningen af en stavelse, udfalder ofte den mellemste eller en af de mellemste i udtalen (*Íslands*, *danskt*, *hests* udtales *Íslans*, *danst*, *hess*). Sjældnere udstødes den første (*fyrst*, først, udt. *fyst*).

§ 6. Selvlydenes længde. I modsætning til den gamle udtale kan nu enhver selvlyd være både kort og lang. Lange er selvlydene i betonede stavelser, som ender på en selvlyd, en enkelt medlyd eller enkelte (ikke fordoblede) medlyd, af hvilke den anden er *r* (*kné*, *ek*, *höf-uð*, *vil*, *akr*, *akrar* = d. knæ, jeg, hoved, jeg vil, ager, agre); i alle andre tilfælde (foran dobbelte medlyd og medlydsforbindelser) er selvlydene korte (*egg*, *höfði*, *vilja*, *vildi* = d. æg, hoved (hf.), ville, vilde). Hvor der i det følgende tales om lange og korte rodstavelser, menes derimod ved en lang stavelse en sådan, hvori der findes en af de oprindelig lange selvlyd (§ 2, beg.), en tvelyd (*au*, *ei*, *ey*), eller to medlyd efter selvlyden, hvorimod stavelser med oprindelig korte selvlyd og enkelt medlyd efter selvlyden kaldes korte.

§ 7. Stavelsernes betoning. Tonen falder altid på første stavelse. Sammensatte ord har hovedtonen på første, bitonen på sidste leds første stavelse.

§ 8. I stavelseadskillelsen regnes alle de

medlyd, der følger efter en selvlyd, til den foregående stavelse (*höfð-ingi*, *svar-aði* = d. høvding, svarede). Sammensatte ord deles naturligvis efter sammensætningsleddene.

Lydovergange.

Selvlyd.

§ 9. Aflyd kaldes det selvlydsskifte, som især fremtræder i udsagnsordenes stærke böjningsmåde (sé nedenfor § 110 ff.), f. eks. *fara*, *fór*; *binda*, *batt*, *bundinn*; *bíta*, *beit*, *bitinn*.

Anm. Da aflyden spiller en så overordenlig betydelig rolle i hele vor sprogklasse, og da dens former tilhører meget forskellige tider i sprogenes udvikling, vil vi ganske kort omtale dens oprindelse. — De tre oprindelige korte selvlyd **a**, **i**, **u** modtog i visse tilfælde under böjning og afledning en forstærkelse, „stigning“, idet *a* blev skudt foran, så at vi ved siden af *a*, *i*, *u* fik stigningsformerne **â** (for *aa*), **ai**, **au**. Hertil kommer senere en anden gennemgribende overgang, idet nemlig den oprindelige selvlyd **a** spalter sig i **a**, **e** og **o**. Denne bevægelse gik endnu et skridt videre, så at *e* kunde blive til **i** og *o* til **u**. På samme måde som det korte *a* har også det oprindelig lange **â** spaltet sig i **á** og **ó** (sml. lat. *mâter*, *frâter* med oldnord. *móðir*, *bróðir*). I a-rækken får vi altså følgende afændringer:

	grundlyd	spaltningsformer		stigning	
	a	**e, i**	**o, u**	**á**	**ó**
Eksempler:					
Rod *BAR*	*bar* (fort. ent. jeg, han bar) *barar* (huk. flert. båre). *barn* (barn) *barr* (knop)	*bera* (navnef. bære).	*borinn* (fort. tillægsf. båret) *burr* (sön) *burðr* (foster, byrd)	*bárum* (fort. flert. vi bar) *bára* (bølge)	

	grundlyd	spaltningsformer		stigning	
	a	e, i	o, u	á	ó
Eksempler:					
Rod SAT	*sat* (fort. ent. jeg, han sad) *setja* (sætte; *e* ved *i*-omlyd af *a*)	*setinn* (fort. tillægsf. siddet) *seta* (sæde) *setr* (opholdssted; sæter) *sitja* (sidde)		*sátum* (fort. flert. vi sad) *sát* (baghold) *sæti* (sæde; *æ* ved *i*-omlyd af *á*)	
Rod BAND	*batt* (fort. ent. jeg, han bandt; § 22, d, 1). *band* (bånd)	*binda* (binde)	*bundum* (fort. flert. vi bandt) *bundinn* (fort. tillægsf. bunden)		
Rod FAR	*fara* (fare) *farinn* (fort. tillægsf. faret) *far* (gang; adfærd) *för* (rejse, af **faru*) *ferja* (færge, af **farja*)				*fór* (fort. ent. jeg, han fór) *fœra* (føre; *œ* ved *i*-omlyd af *ó*) *fœrr* (duelig; *œ* ved *i*-omlyd af *ó*)

Da *a* kunde gå over til *i*, kunde **ai** og **au**, stigningsformerne af *i* og *u*, ligeledes gå over til **î** (for *ii*) og **iu**. Derved får vi følgende lyd i i- og u-rækken:

grundlyd	stigningsformer	
i	ai	î
u	au	iu

I oldnordisk blev i i-rækken *ai* til **ei**. I u-rækken blev *iu* til **jú** (sjælden indtræder istedenfor stigning forlængelse til **ú**); på oldnorsk-islandsk går ofte et oprindeligt **u** over til **o** og **jú** til **jó** (*brjóta*, bryde — *brotinn*, brudt, for **brjúta* — **brutinn*, som tildels er bevaret på gammel svensk og dansk). Enestående er i i-rækken oprindeligt **i** blevet **e** i *beðinn* (fort. tillægsf. af *bíða*, bie).

Den oldnordiske **i-række** viser altså følgende former:

	grundlyd	stigningsformer	
	i [e]	**ei**	**í**
Eksempler:			
Rod *BIT*	*bitum* (fort. flert. vi bed) *bitinn* (fort. tillægsf. bidt) *bit* (no. biden, bid) *biti* (no. bid, smule) *bitr* (bidende, bitter)	*beit* (fort. ent. jeg, han bed) *beit* (græsgang) *beita* (lade bide) *beizl* (bidsel) *beiskr* (bedsk)	*bíta* (navnef. bide)
Rod *LIF*	*lifa* (navnef. leve, være tilovers)	*leifa* (lævne) *leifar* (lævninger)	*líf* (liv)

I **u-rækken** har oldnordisk følgende former:

	grundlyd	stigningsformer	
	u (o)	**au**	**jú (jó), sj. ú**
Eksempler:			
Rod *FLUG*	*flugum* (fort. flert. vi flöj) *fluga* (flue) *flug* og *flog* (flugt; sml. § 19, 1) *floginn* (fort. tillægsf. flöjen)	*flaug* (fort. ent. jeg, han flöj) *flaug* (flugt) *fleygja* (lade flyve; *ey* ved *i*-omlyd af *au*) *fleygr* (som kan flyve; *ey* ved *i*-omlyd af *au*)	*fljúga* (navnef. flyve)
Rod *HLUT*	*hlutum* (fort. flert. vi fik ved lod) *hluta* (kaste lod) *hlutr* (lod) *hlotinn* (fort. tillægsf. tilfalden ved lod)	*hlaut* (fort. ent. jeg, han fik) *hleyti* (del; slægtskab; *ey* ved *i*-omlyd af *au*)	*hljóta* (navnef. få ved lod)
Rod *LUK*	*lukum* (fort. flert. vi lukkede) *lykill* (nøgle; *y* ved *i*-omlyd af *u*) *lokinn* (fort. tillægsf. lukket)	*lauk* (fort. ent. jeg, han lukkede)	*lúka* (navnef. lukke)

Efter det her udviklede ordner aflydsrækkerne i de stærke udsagnsord i oldnordisk sig på følgende måde efter de oprindelige selvlyds spaltning og stigning:

	I. a-rækken:				
		fortid		fortids	
	navnef.	ent.	flert.	tillægsf.	Eksempler:
1)	e, i	a	u	o, u	*bresta* (briste)—*brast*—*brustum*—*brostinn* *binda* (binde)—*batt*—*bundum*—*bundinn*
2)	e, i	a	á	o, u; e	*bera* (bære)—*bar*—*bárum*—*borinn* *nema* (tage)—*nam*—*námum*—*numinn* *sitja* (sidde)—*sat*—*sátum*—*setinn*
3)	a	ó	ó	a	*fara* (fare)—*fór*—*fórum*—*farinn*
	II. i-rækken:				
4)	í	ei	i	i	*bíta* (bide) *beit*—*bitum*—*bitinn*
	III. u-rækken:				
5)	jú, jó, ú	au	u	o	*fljúga* (flyve)—*flaug*—*flugum*—*floginn* *bjóða* (byde)—*bauð*—*buðum*—*boðinn* *lúka* (lukke)—*lauk*—*lukum*—*lokinn*

Den oprindelige selvlyd i disse 5 aflydsklasser finder vi altså 1) i fortid ental i 1ste og 2den klasse, 2) i navneformen i 3dje klasse og 3) i fortid flertal i 4de og 5te klasse. Den her omtalte aflydsbevægelse er ældgammel i sproget og (med undtagelse af overgangen *u*-*o* og *jú*-*jó* i u-rækken) fuldstændig afsluttet i den fællesgotiske periode. Selvlydenes stigning findes i alle sprog af vor sprogæt og tilhører det fællesjafetiske grundsprog, hvorimod a'ets spaltning falder i tiden for det fællesgotiske sprogs udvikling efter dets adskillelse fra det jafetiske stamsprog. — Langt yngre og af helt anden oprindelse er derimod det selvlydsskifte, der viser sig i den 6te klasse af de stærke udsagnsord, hvor vi i fortiden har **é** og **jó**; disse lyd er nemlig udviklede i oldnordisk selv ved en sammentrækning med de gamle fordoblingsstavelser, der endnu findes på gotisk, f. eks. *láta* (lade), fortid *lét* (gotisk *lailot*); *gráta* (græde), fort. *grét* (got. *gaigrot*); *heita* (hedde), fort. *hét* (got. *haihait*); *auka* (forøge), fort. *jók* (got. *aiauk*).

§ 10. Omlyden, der spiller en meget vigtig rolle i oldnordisk, er den virkning, som selvlydene **i** og **u** eller halvselvlydene **j** og **v** øver på en foregående selvlyd, således at denne nærmer sig *i (j)* og *u (v)*. Efter den virkende selvlyds beskaffenhed er den oldnordiske omlyd

to slags, nemlig u-omlyd, fremkaldt ved **u** og **v**, og i-omlyd, fremkaldt ved **i** og **j**. Den første af disse er særlig nordisk, den anden findes også i de andre sprog i vor sprogklasse (tysk, engelsk).

§ 11. a) u-omlyden består deri, at et **u** eller **v**, der findes, eller i en tidligere sprogperiode fandtes i endelsen, forandrer et **a** i rodstavelsen til **ö**, f. eks. *dagr* (dag), hf. flert. *dögum*; *gata* (gade), nf. flert. *götur*; *höfuð* (hoved); *söðull* (sadel); *taka* (tage), *tökum* (vi tager). Undertiden sés grunden til omlyden kun i enkelte former af ordet, ofte er den ganske bortfalden, medens virkningen er bleven, f. eks. *köttr* (kat), gf. flert. *köttu*; *ör* (pil), ef. *örvar* (sml. eng. *arrow*); *söngr* (sang), nf. fl. *söngvar*; *sök* (sag), *skömm* (skam) for **sök*u*, **skömmu*; *land* (land), nf. fl. *lönd* for **löndu*.

b) Hører **a** ikke til rodstavelsen, men til böjnings- eller afledningsendelsen, forandres det ved *u*-omlyd ikke til *ö*, men til **u**, f. eks. *hérað* (herred), nf. fl. *hérud* (for **héruðu*), hf. fl. *héruðum*; *leita* (lede), *leituðum* (vi ledte); dette *u* forandrer atter et *a* i rodstavelsen til **ö**, f. eks. *annarr* (anden), nf. huk. *önnur*; *kalla* (kalde), *kölluðum* (vi kaldte).

Anm. I lighed med at *a* ved *u*-omlyd blev *ö*, blev **á** af samme grund **ó** (*sár*, sår, flert. *sór* for **sóru*; *óst*, kærlighed, for **óstu*, men ef. *ástar*; *át*, jeg, han åd, spiste, *ótu*, de spiste); dog viser denne omlyd sig regelmæssig kun i de ældste håndskrifter, men er senere næsten aldeles opgivet.

§ 12. i-omlyden er langt mangfoldigere end *u*-omlyden, idet langt flere selvlyd er modtagelige for den. Den består deri, at et **i** eller **j**, der findes, eller i en tidligere sprogperiode fandtes i endelsen, virker på en foregående selvlyd således, at

a	forandres	til	**e**
á	—	-	**æ**
o	—	-	**y** (sjælden **ø**, **e**)
ó	—	-	**œ** (sjælden **ý**)

u forandres til **y**

jo }
ju } — - **y**

ú — - **ý**

jó }
jú } — - **ý**

au — - **ey.**

Ligesom ved *u*-omlyden sés grunden til *i*-omlyden ofte kun i enkelte former af ordet, og ofte er den ganske bortfalden.

Eksempler: **a** — **e**: *tamr* (tam) — *temja* (tæmme); *ben* (sår), ef. *benjar*; *fagr* (smuk) — höjere og höjeste grad *fegri*, *fegrstr*; *nafn* (navn) — *nefna* (nævne); *stöng* (stang) — nf. fl. *stengr*. **á** — **æ**: *áss* (as, gud) — nf. fl. *æsir*; *gráta* (græde) — *græt* (jeg græder). **o** — **y**: *sonr* (sön) — nf. fl. *synir*; *þorn* (torn) — *þyrnir* (tornebusk). Undertiden omlydes **o** til **ø** eller **e**: *troða* (træde), *sofa* (sove), *koma* (komme) — *trøð* (*treð*, jeg træder), *søf* (*sef*, jeg sover), *køm* (*kem*, jeg kommer); *hnot* (nød) — nf. fl. *hnøtr* (*hnetr*). **ó** — **œ**: *bót* (bod) — nf. fl. *bœtr* (bøder), *bœta* (at bøde), *bœti* (jeg bøder); *dómr* (dom) — *dœma* (dömme); *stórr* (stor) — höjere og höjeste grad *stœrri*, *stœrstr*. Sjælden bliver **ó** — **ý**: *ból* (bol, sted hvor man er bosat) — *býli* (eller *bœli*, tilholdssted). **u**—**y**: *fullr* (fuld) — *fylla* (fylde); *sunr* (sön) — nf. fl. *synir*; *spurða* (jeg spurgte) — *spyrja* (spörge); *ungr* (ung) — höjere og höjeste grad *yngri*, *yngstr*. **jo**, **ju** — **y**: *hjoggum*, *hjuggum* (vi huggede) — forestil. fortid *hygga* (at jeg huggede), *hyggi* (at han, de huggede). **ú** — ý: *mús* (mus) — nf. fl. *mýss*; *hús* (hus) — *hýsa* (huse). **jó**, **jú** — ý: *ljós* (lys) — *lýsa* (lyse); *skjóta* (skyde) — *skýt* (jeg skyder); *krjúpa* (krybe) — *krýp* (jeg kryber); *djúpr* (dyb) — höjere og höjeste grad *dýpri*, *dýpstr*; *dýpt* (dybde). **au** — **ey**: *auga* (öje) — *eygja* (öjne); *eygðr* (forsynet med öjne); *lauss* (løs) — *leysa* (løse); *draumr* (dröm) — *dreyma* (drömme); *hlaupa* (løbe) — *hleyp* (jeg løber).

Anm. 1. Som det vil sés af de her anførte eksempler findes *i*-omlyden meget ofte, uden at det *i* eller *j*, som har fremkaldt den, er tilstede; ved at sammenligne oldnordisk med gotisk vil grunden til omlyden dog som oftest vise sig (sml. oldnord. *dæma* (dömme), *fylla* (fylde) med got. *domjan*, *fulljan*; oldn. *dýpt* (dybde) med got. *diupiþa* o. s. v.). På den anden side findes på oldnord. ofte et *i* i endelsen, som ingen omlyd fremkalder (*hani* (hane), *stóli* (hf. af *stóll*, stol), *bundinn* (bunden), ikke *heni*, *stæli*, *byndinn*); grunden hertil er, at dette *i* ikke er oprindeligt, men senere er trådt istedenfor **e**, hvortil det ældre *a* (som i de nævnte eksempler findes på gotisk), gik over i oldnordisk (sml. § 19, 1). Dog gives der også tilfælde, hvor et oprindeligt *i* ikke virker omlyd (*staðr* (sted) har i nf. flert. *staðir*, ikke *steðir*).

Anm. 2. Undertiden kan **k** og **g** forandre et foregående **a** til **e**: *taka* (tage), fort. tillægsf. *tekinn* (d. *taget*), *draga* (drage), fort. tillægsf. *dreginn* (d. *draget*).

§ 13. Når **a** skulde modtage både *u*- og *i*-omlyd (ɔ: når derefter følger, eller i en tidligere sprogperiode fulgte **vi** eller **vj**), bliver det **ø**, hvilket tegn vi beholder for at skille det fra *u*-omlyden af *a* : *ö*, f. eks. *höggva* (hugge), nutid *høggr* (han hugger), *øx* (økse; sml. got. *aqizi* ɔ: *akvizi*). — Ligeledes kan **e**, når det påvirkes af et følgende **v**, blive **ø** (*engi*, ingen, gf. huk. *øngva*).

§ 14. Omlyden indtræder kun i de former, hvor **u** (**v**) og **i** (**j**) er eller har været tilstede; hvor grunden til omlyden ophører, indtræder den oprindelige selvlyd igen. Dette kaldes „genomlyd“, f. eks. *sök* (sag), ef. *sakar*; *ketill* (kedel), hf. *katli*; *telja* (tælle), *spyrja* (spörge), fortid *talda*, *spurða*.

§ 15. Brydning. Med dette navn betegner man i oldnordisk den temmelig hyppige overgang af **e** eller **i** til **ja** (ved *u*-omlyd **jö**), f. eks. *hjarta* (hjærte; sml. tysk *herz*); *sjaldan* (sjælden, sml. tysk *selten*); *sjálfr* (for *sjalfr*, § 16, c; selv); *gjöf* (gave), ef. *gjafar* (af *gefa*, give); *skjöldr* (skjold), ef. *skjaldar* (men hf. *skildi*, nf. fl. *skildir*). Undertiden står en form med brydning ved siden af en anden uden brydning: *bjarg* og *berg* (bjærg).

§ 16. Selvlydsforlængelse. a) Selvlydene forlænges som erstatning for bortkastede medlyd: *gás* (gås;

sml. tysk *gans*); *lá* (jeg lå, for **lag* af *liggja*), *þá* (jeg fik, for **þag* af *þiggja*), *brá* (jeg svingede, for **bragð* af *bregða*); *í* (forholdso. i; sml. græsk *ἐν*, tysk og lat. *in*). I slutning af énstavelsesord forlænges selvlydene i det hele taget, selv hvor ingen medlyd er bortkastet derefter: *sá* (påpegende stedo. „den").

b) Ligeledes forlænges selvlyden foran **tt**, når dette er opstået ved sammensmæltning af *t* med en foregående ganelyd: *átta* (otte), *réttr* (ret, lige), *nótt* eller *nátt* (nat), *dóttir* (datter); sml. tysk *acht*, *recht*, *nacht*, *tochter*; *þótta* (jeg syntes, for **þokkta* af *þykkja*).

c) Foran *lk*, *lg*, *lp*, *lf*, *lm* og *ls* er **a**, **o** og **u** temmelig tidlig gået over til **á**, **ó** og **ú** (*hjálp*, hjælp; *úlfr*, ulv; *hjálmr*, hjælm; *háls*, hals o. s. v.). Dog får vi ved *i*-omlyd **e** og **y** som af *a*, *o* og *u* (*kálfr*, kalv — *kelfa*, kælve; *tólf*, tolv — *tylft*, tylt). Derimod forandrer et følgende **u** ikke **á** til **ǫ́** (*hjálmr*, hjælm — hf. flert. *hjálmum*, ikke *hjǫ́lmum*).

Anm. Senere er udvidelsen foran *ld* i *skáld*, skjald, for det ældre *skald*. — Endnu senere er udvidelserne foran *ng* og *nk* af *a*, *i*, *u* og *y* til *á*, *í*, *ú*, *ý* og af *e*, *é* og *ǫ* til *ei*, *éi*, *au* (f. eks. *lángr*, lang, *þíng*, ting, *úngr*, ung; *leingi*, længe, *laung*, huk. lang, for *langr*, *þing*, *ungr*; *lengi*, *lǫng*).

§ 17. Selvlydsforkortning indtræder ofte i énstavelsesord i første led af en sammensætning (*þorsteinn* og de fleste andre af *þórr* dannede navne). Temmelig tidlig findes **í** forkortet til **i** i ejestedordene *mínn*, *þinn*, *sinn* foran *nn* og *tt*, hvorimod **í** beholdes foran enkelt *n*. — Derimod er forkortning af **ó** i *gott* (intetk. af *góðr*, god) for *gótt* senere.

§ 18. Selvlydsudstødelse. Vi har tidligere under *u*- og *i*-omlyden anført flere eksempler, hvor det *u* eller *i*, som fremkaldte omlyden, senere er bortfaldet; disse tilfælde vil nærmere blive omtalte i det følgende. Her mærkes desuden følgende tilfælde, hvor selvlyd bortkastes:

a) I afledningsendelser (især på **l**, **n** og **r**) med en foregående selvlyd udstødes denne selvlyd i almindelighed

foran böjningsendelser, der begynder med selvlyd, f. eks. *lykill* (nøgle), hf. *lukli* (eller *lykli*); *aptann* (aften), hf. *aptni*; *hamarr* (hammer, klippe), hf. *hamri*. Ligeså *höfuð* (hoved), hf. *höfði*.

b) Efter lange selvlyd bortfalder ofte en kort under böjningen, navnlig **a** efter **á**, **u** efter **á** og **ó**, f. eks. *blár* (blå), gf. ent. hak. *blán* (for *bláan*), hf. ent. hak. *blám* (for *bláum*), *kló* (klo), hf. flert. *klóm* (for *klóum*); ligeledes bortfalder ofte **u** efter **ú** og **i** efter **é**, f. eks. *frú* (frue), hf. fl. *frúm* (for *frúum*); *sénn* (sét) for *séinn*.

§ 19. Andre selvlydsovergange. En stor mængde overgange mellem de forskellige selvlyd forekommer i de gamle håndskrifter, men er tildels forviste fra de sædvanlige udgaver. Nogle af de vigtigste er:

1. I böjnings- og afledningsendelser veksler **i** og **e**, **o** og **u** (*land*, land, hf. *lande* og *landi*; *konungr* og *konongr*, konge). I rodstavelsen er det sjældnere (*sunr* og *sonr*, sön; *fugl* og *fogl*, fugl).

2. **ú** veksler med **ó** især når det bruges som nægtende forstavelse; ligeledes i *búandi* og *bóandi*, bonde; *úr* og *ór* (forholdso. ud).

3. **y** veksler undertiden med **ø** og **ý** med **œ** (*søni* hf. af *sunr*, *sonr*, for *syni*; *býr* og *bœr*, gård, *flýja* og *flœja*, fly).

Anm. Hvor *y* og *ý* står som i-omlyd af *o* og *jó* (§ 12), har rodstavelsen oprindelig haft *u* og *jú*, der senere gik over til *o* og *jó*: *synir* er dannet af *sunr*, der senere i almindelighed blev *sonr*; *skýt* er dannet af **skjúta*, der senere fortrængtes af *skjóta*.

4. **y** og **i** veksler ofte i visse ord (*fyrir* og *firir*, for; *yfir* og *ifir*, over; *þykkja* og *þikkja*, tykkes).

§ 20. **éa** går over til **já** og **éu** (**éo**) til **jó**, **já** (*séa*, sé, bliver *sjá*; *séum*, vi sér, bliver *sjóm*, *sjám*).

Medlyd.

§ 21. Ved sammenstød af forskellige medlyd foregår enkelte forandringer, navnlig:

1. Efter **k**, **p** og **s** bliver **d** til **t**: *merkja* (mærke), fort. *merkta* (for **merkda*); *dreypa* (dryppe), fort. *dreypta* (for **dreypda*); *lýsa* (lyse), fort. *lýsta* (for **lýsda*). I de ældste håndskrifter bruges dog oftest **ð** for **t** efter **k** og **p**.

2. Efter **t** og **s** bliver **g** til **k**: *hvatki* (hvadsomhelst; for **hvatgi*); *engi* (ingen), ef. *enskis* (for **ensgis*). *k* beholdes i almindelighed også, når *t* og *s* udelades: *hvárki* (hverken = *hvártki*); *enkis* (= *enskis*).

3. **nnr** bliver undertiden **ðr**: *maðr* (mand, for det meget sjældne *mannr*); *annarr* (anden), nf. fl. hak. *aðrir* (for **annrir*); *suðr* (sydpå, for det meget sjældne *sunnr*).

§ 22. Medlydssammensmæltning. a) Forskellige klangløse og åndende tungelyd kan ikke stå sammen i én stavelse; hvor de skulde støde sammen, indtræder følgende forandringer:

1. **ðd** bliver **dd**: *fæða* (føde), fortid *fædda* (for **fæðda*).

2. **td**, **tð** og **ddt** bliver **tt**: *veita* (yde), fort. *veitta* (for **veitda*); fortids tillægsf. *veittr* (for **veitðr*); *ræða* (tale), fort. tillægsf. ik. *rætt* (for **ræddt* for **ræððt*, sé § 23, a).

3. **ðt** bliver i en betonet stavelse efter selvlyd **tt**: *bráðr* (hastig), ik. *brátt* (for **bráðt*); *glaðr* (glad), ik. *glatt*; efter en medlyd og i slutningen af et flerstavelsesord **t**: *segja* (sige), fort. tillægsf. ik. *sagt* (for **sagðt*); *kalla* (kalde), fort. tillægsf. ik. *kallat* (for **kallaðt*).

4. **dt** bliver efter en medlyd til **t**: *senda* (sende), fort. tillægsf. ik. *sent* (for **sendt*).

b) **nt**, **nnt** bliver undertiden til **tt** i en betonet stavelse: *hitt* (hínt, for **hint*); *mitt*, *pitt*, *sitt* (sml. § 13); *sannr* (sand), ik. *satt* (for **sannt*). I endestavelsen *int* bliver **nt** til **t**: *gefinn* (givet), ik. *gefit* (for **gefint*); ligeledes (*h*)*it* (ikke (*h*)*int*) som kendeord.

c) 1. **nr** og **lr** bliver efter lange selvlyd, i afledningsendelser og undertiden ellers til **nn** og **ll**: *steinn* (sten, for **steinr*), *vænn* (væn, smuk) og ef. fl. *vænna* (for **vænr*, **vænra*); *stóll* (stol, for **stólr*), *heill* (hél, lykkelig) og ef. fl. *heilla* (for **heilr*, **heilra*); *aptann* (aften, for **aptanr*), *lykill* (nøgle, for **lykilr*). Ligeså *hann* (han); *vill* (han vil). Derimod *sunr* (sön), *dalr* (dal) o. s. v. med kort selvlyd.

2. **sr** bliver ligeledes altid til **ss** i slutningen af et

ord og ofte inde i ordet: *iss* (is, for **isr*); *mýss* (mus, for **mýsr*); *less* (du, han læser, for **lesr*); *lauss* (løs, for **lausr*), ef. fl. *laussa* eller *lausra*.

d) Foruden disse forekommer enkelte andre, for det meste sjældnere sammensmæltninger:

1. **nd** og **ng** bliver i fortid og bydemåde af de stærke udsagnsord til (**nt**,) **tt** og (**nk**,) **kk**: *binda* (binde), fort. *batt*, bydem. *bitt*; *ganga* (gå), fort. *gékk*, bydem. *gakk*.

2. **nk** til **kk**: *ekkja* (enke). Dog *hönk* (hank).

3. (**t**)**tk** til **kk** i ordet *ekki* (intet, ikke, af det meget sjældne *et*(*t*)*ki* for **eittgi* (sml. § 21, 2)).

4. (**k**)**kt** til **tt**: *þótta* for **þokkta* (sé § 16, b).

5. **mp** til **pp** og **mb** til **bb**: *svöppr* (= d. svamp); *klumba* og *klubba* (kølle).

6. **ðl** til **ll**: *friðla* og *frilla* (frille).

7. **rl** til **ll**: *jarl* og *jall* (jarl).

8. **rs** til **ss**: *fors* og *foss* (fos).

§ 23. Medlydsfordobling. a) Enhver medlyd kan fordobles undtagen *ð* (ðð bliver **dd**), *þ* og *f* (det sidste dog i sit eget navn, *vaff*, og i nogle fremmede ord). Derimod kan b) ingen medlyd stå tre eller flere gange, og c) ingen medlyd fordobles efter en anden medlyd; f. eks.: a) *ræða* (tale), fort. tillægsf. hak. og huk. *ræddr*, *rædd* (for **ræððr*, **ræðð*); b) *hitta* (hitte, finde), fort. tillægsf. hak. *hittr*, huk. *hitt*, ik. *hitt* (for **hitt-tr*, **hitt-t*, **hitt-tt*); c) *hrista* (ryste), fort. tillægsf. *hristr* (for **hrist-tr*); *senda* (sende), fort. *senda* (for **send-da*); *fingr* (finger), *vetr* (vinter), for **fingr-r*, **vetr-r*.

Anm. **t** som ende-medlyd fordobles undertiden efter en lang selvlyd: *grár* (grå), ik. *grátt*; *blár* (blå), ik. *blátt*; *sló*, *lá* (jeg, han slog, lå), *slótt*, *látt* (du slog, lå); *þótt* (endskönt, for *þó at*). Også **r** og **s** kan undertiden fordobles.

§ 24. Medlydsudstødelse. Flere tilfælde, hvor halvselvlydene *v* og *j* er udfaldne under böjningen, men har efterladt minder i omlyden, er allerede anførte § 11—13 og vil blive nærmere omtalte i böjningslæren. Af medlydene bortfalder iøvrigt navnlig:

a) **r** 1) i nf. og gf. ent. ik. *annat* og gf. ent. hak. *annan* af *annarr* (for **annart*, **annarn*); 2) i 2. og 3. person ental foran middelartsendelsen *sk*: *snýsk* (du, han vender sig, af *snúa*, for **snýrsk*); 3) i enden af ord efter *ss*, samt efter enkelt *s*, *l* og *n* med foregående medlyd: *hvass* (hvas, for **hvassr*); *háls* (hals, for **hálsr*), *lax* (laks, for **laxr*), *vex* (du, han vokser, for **vexr*); *fugl* (fugl, for **fuglr*); *hrafn* (ravn, for **hrafnr*). (At det også udelades foran *r* med foregående medlyd følger af § 23, c: *akr*, ager, for **akrr*). Derimod beholdes *r* efter *ll* og *nn*: *hallr* (sten), *fellr* (du, han falder), *munnr* (mund).

Anm. Undertiden udelades **r** også efter *n* med foregående selvlyd: *munr*, dél, *sonr*, sön, *vinr*, ven, hedder også *mun*, *son*, *vin*; *Hákon* (Hagen, ikke **Hákonr*). Sjælden udelades et af *r* opstået *n* og *s* (§ 22, c), f. eks. i egennavnene *Án* og *Auðun* ved siden af *Ánn*, *Auðunn* (for **Ánr*, **Auðunr*); *Magnús*. — Efter *nn* bortfalder *r* i *menn* (mænd) og *tenn* (tænder) ved siden af de sjældnere *mennr*, *tennr*, og undertiden i andre tilfælde.

b) **g** bortfalder i enden af de stærke udsagnsord i fortid, idet *-óg* og *-ag* bliver **-ó** og **-á**, *-eig* og *-aug* kan blive **-é** og **-ó**: *dró* for **dróg* (af *draga*, drage); sml. § 16, a.

Anm. I ordenes begyndelse er **g-** tidlig faldet bort i *líkr* for det ældre *glíkr* (líg); ligeledes ofte i forbindelsen **gn-** (*nógr*, rigelig, for det ældre *gnógr* o. s. v.).

c) **v** bortfalder i enden af et ord, imellem to medlyd og i almindelighed foran *o*, *ó*, *u*, *y* og *œ*: *söngr* (sang), gf. *söng* (for **söngvr*, **söngv*; men hf. *söngvi*); hf. flert. *söngum*; *orðinn* (vorden, for det sjældnere *vorðinn*, af *verða*), fort. *varð*, flert. *urðu*, forest. fort. *yrða*; *óð* (vadede, for det sjældnere *vóð*, af *vaða*), forest. måde *œða*.

Anm. I ordenes begyndelse er **v** meget tidlig udfaldet foran **ú** (*úlfr* for **vúlfr*), samt i forbindelserne **vl-** og **vr-** (*rangr* for **vrangr* = da. *vrang*). I gamle digte viser rimet dog endnu, at **vr-** var oprindeligt (*vreiðr* for det senere *reiðr* = da. *vred*).

d) **j** bortfalder ligeledes i enden af et ord, imellem to medlyd og foran *i*: *temja* (tæmme), nut. *tem* (jeg tæmmer, for **temj*), *temr* (du, han tæmmer, for **temjr*), *temið* (i tæmmer, for **temjið*; men *temjum*, *temja*, vi, de tæmmer).

e) **h** findes selv i meget gamle håndskrifter ofte udeladt foran *l*, *n* og *r* (*lutr* = *hlutr*, lod; *ringr* = *hringr*, ring o. s. v.).

§ 25. **Andre medlydsovergange.** I de gamle håndskrifter veksler medlydene på flere andre måder, af hvilke de vigtigste er:

a) **s** bruges for det yngre **r** i de ældste håndskrifter i flere former af udsagnsordet *vesa*, senere *vera* (være) og i det henvisende *es*, senere *er*. Også i et par andre tilfælde veksler *s* og *r*.

b) 1. For **ð** findes ofte **t** i udlyd, navnlig i 2. pers. flert. af udsagnsordene, hvor *-it*, *-ut* er hyppigere end *-ið*, *-uð*; ligeledes hyppig i slutningen af en afledsendelse (*skilnat*, adskillelse, for *skilnað*) og undertiden i andre tilfælde.

2. Omvendt findes ikke sjælden **ð** for **t** i stedordsformerne *við*, *(þ)ið* for *vit*, *(þ)it* (vi to, i to) og i tillægsordenes intetk. efter en selvlyd, samt i enkelte andre tilfælde.

c) Undertiden findes **m** for **v**, navnlig i *megum*, *megin* for *vegum*, *vegin*; undertiden også i *mér* for *vér* (vi).

d) **fn** veksler undertiden med **mn**: *jafn* og *jamn* (jævn; i sammensætninger også *jam-* = *jafn-*); *sofna* og *somna* (falde i sövn).

§ 26. **Sammentrækning.** a) **v** og en følgende selvlyd sammentrækkes ofte til en enkelt selvlyd: **va** — **o**, **ve** — **o**, **u** og **vá** — **ó**: *koma* (komme, for **kvema*), fortid *kvam* og *kom*, flert. *kvámum* og *kómum*; *dögurðr* = *dagverðr* (davre). Ligeledes kan **vi** blive til **y** og **ví** til **ý**: *kyrr* (rolig) = *kvirr*; *sýkva* (svige) = *svikva*.

Anm. Undertiden går **ve** over til **ø**: *søfn* (eller *sømn*, § 25, d, sövn) = *svefn*.

b) Flere ord sammentrækkes (især i det ældste sprog) med et foregående ord til ét ord; således **veg** (gf. af *vegr*, vej, måde) med *þann*, *hvern* o. s. v. til *þanneg*, *þannig*, *þannug*, *hverneg*, *hvernig*, *hvernug* (af *þannveg*, *hvernveg*) o. s. v. Stedordet **ek** (jeg), når det hæftes til et udsagnsord, det henvisende **es** i forbindelse med et foregående påpegende stedord og nutid flert. **erum**, **eru** (vi,

de er) af *vera* efter ord på *r* opgiver ofte deres *e*: *mæltak* (for *mælta ek*, jeg sagde), *hykk* (for **hyggk* = *hygg ek*, jeg mener); *sás* (for *sá es*, den som); *vér rum* (for *vér erum*, vi er), *þeir ru* (for *þeir eru*, de er). Også **þú** (du) smælter ofte sammen med det foregående ord og kan da antage forskellige former (*-ðu*, *-du*, *-tu*, *-u*, eller *-ðú* o. s. v., f. eks. *skaldu*, *skaltu*, du skal, for *skalt þú* o. s. v.). Bindeordet **at** sammensmælter ofte med *þó* til *þót*, *þótt* (§ 23, anm.), sjældnere med *svá* til *svát*. Kun vedföjet et foregående udsagnsord bruges det nægtende **-a**, **-at**, **-t** (*vara*, *varat*, var ikke; *máttit*, han kunde ikke); til andre ord end udsagnsord föjes **-gi**, **-ki** (§ 21, 2), der enten tjener til at almindeliggöre ordet, eller for det meste göre det nægtende, f. eks. *hvárrgi* (= „enhversomhelst af to“ og „ingen af to“), *engi* (ingen, egl. „ikke én“, for **einngi*). Foran *-gi* bortfalder ofte nævneformens *r*: *manngi* (ingen, for **mannrgi*, **maðrgi*), *úlfgi* (ulven ikke, for **úlfrgi*), og *m* går i reglen over til *n*: *hvárungi* (sjælden *hvárumgi*, hf. af *hvárrgi*).

Anm. Stærkere sammendragninger af denne art, hvor tre eller fire ord er smæltede sammen til ét, findes undertiden, f. eks. *þegiattu* ɔ: *þegi-at-þú* (ti du ikke!); *þoriga* ɔ: *þori-ek-a* (jeg tör ikke, med overgang af *k* til *g*); *mákak* ɔ: *má-ek-a-ek* (jeg kan ikke, med *ek* sat to gange, som desuagtet kan tilföjes: *ek mákak*). Meget hyppig findes *þóttú* (for *þó at þú*, *þótt þú*, endskönt du), sjælden *þvígit* ɔ: *þvígi-at* (*þvígit fleira*, ikke mere end det).

§ 27. Bogstavomsætning findes af og til, således hyppig *Girkir* (Grækere) for *Grikkir*; *bort* (senere *burt*) for *brot* (af det ældre *braut*, bort).

II. Böjningslære.

Navneordene.

§ 28. De oldnordiske navneord lader sig henføre til to böjningsmåder, den stærke og den svage. I den stærke ender ejeform ental altid på en medlyd, i den svage ender hele entallet på en selvlyd.

A. Den stærke böjningsmåde

omfatter tre klasser, af hvilke den første indeholder ord af alle tre kön, den anden hankönsord og et enkelt intetkönsord, den tredje ord af hank. og hunk.

Første klasse.

§ 29. Hankön og intetkön ender i ef. ent. på **-s**, i hf. på **-i**, huk. i ef. på **-ar**, i hf. på **-u** (eller mangler endelse); flertal hak. nf. og gf. på **-ar**, **-a**, huk. på **-ar**, ik. mangler endelse. Som böjningsmønstre opstiller vi hak. *úlfr* (ulv), huk. *laug* (bad, *løv* i løver-dag), ik. *orð* (ord).

		hankön	hunkön	intetkön
Ent.	nf.	úlfr	laug	orð
	gf.	úlf	laug	orð
	hf.	úlfi	laugu, laug	orði
	ef.	úlfs	laugar	orðs
Flt.	nf.	úlfar	laugar	orð
	gf.	úlfa	laugar	orð
	hf.	úlfum	laugum	orðum
	ef.	úlfa	lauga	orða

§ 30. Ord med **a** i roden forandrer dette ved *u*-omlyd til **ö** (§ 11, a); denne indtræder overalt i hf. flert., desuden i nf., gf. og hf. ent. huk. og i nf. og gf. flert. ik. Som eksempler kan tjene for hak. *armr* (arm), for huk. *vök* (våge), for ik. *land* (land).

		hankön	hunkön	intetkön
Ent.	nf.	armr	vök	land
	gf.	arm	vök	land
	hf.	armi	vöku, vök	landi
	ef.	arms	vakar	lands
Flt.	nf.	armar	vakar (vakir)	lönd
	gf.	arma	vakar (vakir)	lönd
	hf.	örmum	vökum	löndum
	ef.	arma	vaka	landa

§ 31. a) Ligesom huk.-ordene ofte (flere altid) mangler endelsen i hf. ent., således kan også **-i** bortfalde i hf. ent. hak. (*hringi* og *hring* af *hringr*, ring, *þór* af *þórr*, Tor, og i det hele ofte i ord med lang rodselvlyd, således hyppig i ordene på *-leikr*; sml. ligeledes § 36, anm. 1 og § 38). Meget sjælden bortkaster hak.-ordene på *-ingr*, *-ungr* og huk.-ordene på *-ing*, *-ung* endelsen i hf.).

b) Flerstavelses egennavne af huk. (på *-björg*, *-laug*, *-leif*, *-löð*, *-rún*, *-veig*, *-vör* o. s. v.) ender på **-u** ikke blot i hf., men også i gf., f. eks. *Ingibjörg*, *Droplaug*, *Ásleif*, *Gunnlöð*, *Guðrún*, *Rannveig*, *Skjaldvör*, gf. og hf. *Ingibjörgu*, *Droplaugu*, ef. *Ingibjargar*, *Droplaugar* o. s. v.; ligeså *Katrín*, *Kristín* o. s. v. Af og til findes dog gf. uden **-u** i herhen hørende navne (*Álmveig*, *Gullveig* i Eddadigtene). — Sjælden har andre ord end egennavne **-u** i gf. i det ældre sprog, f. eks. *dróttningu*, *kerlingu* for *dróttning*, *kerling*. — Egennavne af én stavelse, der böjes som *laug og vök*, mangler derimod endelsen både i gf. og hf. (nf., gf. og hf. *Hlíf*, *Hlökk*, *Rán*, *Rín* (flodnavn), ef. *Hlífar*, *Hlakkar* o. s. v.). Dog findes *Ósk*, ef. *Óskar*, gf. (og hf.) *Ósku* og *Ósk*.

§ 32. Som **úlfr** og **armr** går de fleste oldnord. hak.-ord, navnlig de fleste med l a n g rodstavelse, f. eks. a)

uden omlyd (som *úlfr*): *álfr* (alv), *álmr* (ælm), *bátr* (båd), *baugr* (ring), *broddr* (bråd), *brunnr* (brønd), *dómr* (dom), *draumr* (dröm), *dvergr* (dværg), *eldr* (ild), *fiskr* (fisk), *flokkr* (flok), *froskr* (frø), *geirr* (spyd), *grátr* (gråd), *haukr* (høg), *heimr* (verden), *hestr* (hest), *hjálmr* (hjælm), *hleifr* (lev, brød), *hlemmr* (lem, låg), *Hlér* (gudenavn), *hólmr* (holm), *hringr* (ring), *hundr* (hund), *hvelpr* (hvalp), *kálfr* (kalv), *klerkr* (klerk), *knífr* (kniv), *kollr* (isse), *laukr* (løg), *leikr* (leg), *lokkr* (lok), *mágr* (måg), *móðr* (sindsbevægelse), *munnr* (mund), *nautr* (kammerat; ofte i sammensætninger), *oddr* (od), *ormr* (orm ɔ: slange), *plógr* (plov), *prestr* (præst), *sporðr* (hale), *stormr* (storm), *straumr* (ström), *toppr* (top), *váttr* (vidne), *þjófr* (tyv), *þjórr* (tyr), *Þórr* (Tor), *þorskr* (torsk), ligeledes ord på *-ingr* (*búningr*, rustning), *-ungr* (*konungr*, konge), *-leikr* (-hed, *kærleikr*, kærlighed), *-ráðr* (i mandsnavne, *Aðalráðr*).

Også enkelte ord med kort rodstavelse böjes således, nemlig *horr* (magerhed), *hverr* (kedel), *melr* (grusbanke), *refr* (ræv), *selr* (sæl), *verr* (digt. mand). (*vegr*, vej, sé § 50).

Anm. Ordene med *á* i roden (*álfr* o. s. v.) kan i det ældste sprog omlyde *á* til *ó* i hf. flert. (§ 11, anm. og § 16, c). — Ordene på *-nnr* (*brunnr*, *munnr*, *runnr*, krat, *Finnr*, Fin, også egennavn), har undertiden i nf. ent. *-ðr* for *-nnr* (*bruðr*, *muðr*, *ruðr*, *Fiðr*, § 21, 3) især i det ældste sprog. Udenfor nf. beholdes derimod *nn* (gf. *brunn*, hf. *brunni* o. s. v., ikke *bruð*, *bruði* o. s. v.).

b) Som *armr* (med lang rodstavelse og omlyd) går f. eks. *arfr* (arv), *askr* (ask), *barmr* (rand), *brandr* (brand), *faðmr* (favn), *gaddr* (pigg), *garðr* (gård), *hallr* (sten), *kambr* (kam), *lagðr* (tot af uld eller hår), *maðkr* (maddik), *naddr* (stift), *sandr* (sand), *skattr* (skat), *stakkr* (stak), *vargr* (ulv); med kort rodstavelse *svartbakr* (en slags måge).

Anm. *dagr* (dag) har i hf. ent. *degi*, men böjes forresten som *armr*. Derimod hedder *Dagr* som egennavn i hf. *Dag* (§ 31, a).

§ 33. A) Som **laug** og **vök** går adskillige huk.-ord: a) som *laug* böjes *ál* (rem), *ár* (åre), *brú* (bro, ef. *brúar*), *dreif* (driven), *dæl* (lille dal), *for* (fure), *geil* (kløft), *gymbr* (ungt hunfår, ef. *gymbrar*), *hlið* (side), *hlíf* (beskyttelse), *hlít* (kun i ent., tilstrækkelighed), *kleif* (brat sted), *kví* (snevring, fold), *leif* (levning), *lifr* (lever), *limar* (flt. grene; sml. § 50), *meiðmar* (flt. kostbarheder), *nál* (nål), *næfr* (næver), *órar* (flt. forvirring), *rauf* (hul), *reim* (rem), *rein* (jordstrimmel; sml. da. ager-rén), *rim* (gærdestav), *ró* (kun i ent., ro, ef. *róar*), *rún* (rune), *sin* (sene), *skor* (skure), *sneis* (pind; sml. da. snés),

steik (steg), *stó* (i *eldstó*, ildsted), *tág* (rodtrævle; sml. § 58, b), *tál* (svig), *ull* (kun i ent., uld), *várar* (flt. løfte; ent. *Vár*, løftets gudinde), *veig* (drik), *æs* (hul), *ørtug* (⅓ af en øre), samt ord på *-ing* (*dróttning*, dronning, *þrenning*, treenighed) og *-ung* (*bráðung*, hastighed, *launung*, löndom). (*flík*, *galeið*, *greip*, *kverk*, *síld* sé § 56).

b) Som *vök* (med omlyd) går *döf* (spyd), *fjöðr* (fjer, ef. *fjaðrar*), *gjörð* (gjord), *kvöl* (kval), *kör* (sygeleje), *kös* (dynge), *löm* (hængsel), *mjöll* (kun i ent., nyfalden sné), *mön* (manke), *skör* (rand; hår), *svalar* (flt. svalegang), *sög* (sav), *vög* (slæde).

B) Flere hunkönsord har imidlertid i nf. og gf. flert. foruden endelsen **-ar** også senere antaget **-ir**, men går forresten som *laug* og *vök*. Hertil hører a) som *laug*: *dorg* (en slags fiskeredskab), *flaug* (flugt), *gerð* (handling o. s. v., flt. *gerðir*, men *gerðar*, dragt), *kvern* (kværn), *kvísl* (grén), *lend* (lænd, flert. i alm. *lendar*), *reið* (ridt, vogn), *sáð* (såd, klid), *skál* (skål), *skeið* (skib; sml. § 56), *slíðr* (i alm. flert. *slíðrar* og *slíðrir*, skede), *taug* (reb), *vél* (list).

b) Som *vök* går: *bör* (kun i flert. *barar* og *barir*, båre), *dvöl* (ophold), *fjöl* (fjæl, bræt), *för* (rejse), *gjöf* (gave), *gröf* (grav), *grön* (læbe), *görn* (tarm), *höll* (hal), *nöf* (fremstående ende af bjælkerne i en bygning), *nös* (næse), *röð* (rad, række), *spjör* (klud), *sök* (sag), *vörr* (eller *vör*, læbe), *þörf* (tarv), *ögn* (avne), *öln* (alen).

Anm. 1. I de ældste mindesmærker er **-ar** fremherskende i flert. i disse ord; men i flere trænger **-ir** tidlig ind (sml. § 44 med anm. 1) og er det almindelige i det senere sprog, hvor det også kan findes i enkelte af de under § 33, A anførte ord, navnlig med *ö* i roden (*vakir* og lign.).

Anm. 2. Alle de i § 33 nævnte ord har oprindelig i hf. ent. haft endelsen **-u**, som imidlertid i mange af dem er bortfalden allerede i de ældste mindesmærker (sml. § 31); hf. på *-u* findes foruden i ordene på *-ing* og *-ung* endvidere ved siden af former uden *-u* i *höll*, *laug*, *mjöll*, *rein*, *ull* og undertiden (navnlig i det ældste sprog) i flere andre (*ár*, *för*, *hlít*, *reið*, *vök*).

Anm. 3. De i § 33, A og B nævnte ord med *á* i roden (*ál* o. s. v.) omlyder i det ældste sprog *á* til *ó* i nf., gf. og hf. ent. og hf. flert. (*ól*, ef. *álar* o. s. v. I ordet *ól* har *ó* holdt sig).

§ 34. Som **orð** og **land** går de fleste oldnord. ik.-ord. a) Som *orð* böjes f. eks. *borð* (bord), *brot* (brud), *bú* (bo, hf. fl. *búum* og *búm* § 18, b), *goð* (sjældnere *guð*, hedensk gud; sml. § 42, anm. 2), *gull* (guld), *horn* (horn), *hús* (hus), *silfr* (sølv), *skald* (*skáld*, § 16, c, anm., skjald), *strá* (strå, hf. fl. *strám* § 18, b), *þing*

(ting) o. s. v. Kun i flert. bruges *hæns* (*hænsn*, *hæsn*, höns), *jól* (jul), *laun* (lön), *mæðgin* (moder og sön) og i alm. *feðgin* (fader og moder).

Anm. Ordene med *á* i roden (*mál*, mål, *sár*, sår, *tár*, tåre o. s. v. kan i det ældste sprog omlyde *á* til *ó* i nf., gf. og hf. flert. (§ 11, anm.).

b) Som *land* går f. eks. *bak* (rygg), *band* (bånd), *barn* (barn), *blað* (blad), *fjall* (fjæld), *nafn* (navn), *vatn* (vand) o. s. v.

§ 35. Hankönsord på enkelt **-l**, enkelt **-n**, **-r**, **-s** med foregående medlyd kan ikke modtage noget **r** som endelse i nf. ent., der altså bliver lig med gf., de på **-s** heller ikke noget nyt **-s** i ef. ent., der således bliver lig med nf. og gf. (§ 23, c og § 24, a, 3). Ellers går de herhen hørende ord som *úlfr* og *armr*, f. eks.:

på **-l**: *afl* (esse), *fugl* (fugl), *gísl* (gissel), *jarl* (jarl), *jaxl* (kindtand), *karl* (mand). (Derimod *hallr*, sten).

på **-n**: *botn* (bund), *djákn* (degn), *hrafn* (ravn), *ofn* (ovn), *stafn* (stavn), *stofn* (træstub), *svefn* (sövn), *vagn* (vogn), *þegn* (undersåt), *þorn* (torn). (Derimod *brunnr*, brønd, *munnr*, mund, *runnr*, krat; men *hvinn*, en, som rapser, uregelmæssig uden *r*).

på **-r**: *akr* (ager), *aldr* (alder), *andr* (ski), *apaldr* (abild), *arðr* (plov; ef. også *arðs* efter § 32, b), *austr* (øsning), *bakstr* (bagning), *Baldr* (guden Balder), *blómstr* (blomst), *bólstr* (bolster), *galdr* (galder, trolddom), *gambr* (struds), *hafr* (buk), *hrúðr* (skurv), *hungr* (hunger), *klungr* (hybentorn), *kurr* (stöj), *lúðr* (lur), *motr* (kvindelig hovedbedækning), *naðr* (digt. slange), *nykr* (nøkke, flodhest), *otr* (odder), *pústr* (ørefigen), *sigr* (sejr), samt ordene på *-angr* (*leiðangr*, leding).

på **-s**: *háls* (hals), *hams* (ham), *koss* (kys), *kross* (kors), *lax* (laks), *sess* (sæde), *þurs* (tusse).

Anm. Det fremmede ord *biskup*, *byskup* (biskop) og enkelte (fremmede) egennavne (*Benedikt*) mangler ligeledes **r** i nf. ent.

§ 36. Hankönsord af én stavelse på **-l**, **-n**, **-s** med foregående lang selvlyd sammensmælter nævneformens **r** med det foregående **l**, **n**, **s** til **ll**, **nn**, **ss** (§ 22, c), men böjes forresten som *úlfr*, f. eks. *hváll* eller *hóll* (höj), *hæll* (hæl), *kjóll* (skib), *stóll* (stol), *þræll* (træl); *húnn* (björneunge), *steinn* (sten), *sveinn* (svend); *íss* (is), *láss* (lås), *óss* (munding).

Anm. 1. Disse ord udelader ofte **i** i hf. ent. (*hæli* og *hæl*).

— Ordene med *á* i roden (*páll*, spade, *láss*, lås o. s. v.) kan i det ældste sprog omlyde *á* til *ó* i hf. flert. (sml. § 32, a, anm.).

Anm. 2. Er den foregående selvlyd kort, beholdes **r**: *melr*, *selr* (§ 32, a, slutn.). Dog har de af *ketill* (§ 37, anm. 2) dannede egennavne på *-kell* bevaret *-ll* fra den oprindelige tostavelsesform (*Hrafnkell* = *Hrafnketill*).

§ 37. Hankönsord af to stavelser, der dannes ved afledningsendelser på **l**, **n**, **r** med en foregående selvlyd, sammensmælter ligesom de i § 36 omtalte ord nævneformens **r** med det foregående **l**, **n** til **ll**, **nn** og ender altså i nf. ent. på **-ll**, **-nn**, **-rr**, f. eks.:

med **l**: på **all**: *bagall* (krumstav), *kaðall* (reb), *þumall* (tommelfinger).
- **ill**: *biðill* (bejler), *engill* (engel), *ketill* (kedel), *lykill* (nøgle), *stuðill* (støtte), *þistill* (tissel).
- **ull**: *dígull* (digel), *djöfull* (djævel), *jökull* (jøkel), *stöðull* (malkeplads), *söðull* (sadel), *öxull* (akse).

med **n**: på **ann**: *aptann* (aften).
- **inn**: *dróttinn* (drot), *himinn* (himmel), *Óðinn* (Odin).
- **unn**: *jötunn* (jætte), *morgunn* (og *morginn*, morgen).

med **r**: på **arr**: *hamarr* (hammer), *humarr* (hummer), *jaðarr* (kant), *lokarr* (hövl), *nafarr* (bor).
- **urr**: *fjöturr* (lænke), *jöfurr* (fyrste), *þiðurr* (tiur).

Disse hak.-ord udstøder under böjningen selvlyden foran *l*, *n*, *r* foran en böjningsendelse, der begynder med en selvlyd (altså i hf. ent. og i hele flert.). Det samme er tilfældet i et par huk.-ord og i nogle intk.-ord på **l**, **n**, **r** samt ð, f. eks. *óðal* (ejendom, hf. *óðli*), *megin* (styrke, hf. *megni*, *magni*), *sumar* (sommer, hf. *sumri*), *höfuð* (hoved, hf. *höfði*). Sé § 18, a. Forresten böjes disse ord som de i § 29—30 opstillede böjningsmønstre.

		hankön		intetkön
Ent.	nf.	dróttinn	hamarr	sumar
	gf.	dróttin	hamar	sumar
	hf.	dróttni	hamri	sumri
	ef.	dróttins	hamars	sumars
Flt.	nf.	dróttnar	hamrar	sumur (§ 11, b)
	gf.	dróttna	hamra	sumur
	hf.	dróttnum	hömrum	sumrum
	ef.	dróttna	hamra	sumra

Anm. 1. Ved siden af *megin* bruges formerne *megn* og *magn*, hvoraf hf. *megni* og *magni* kan betragtes som regelmæssige. Ligeledes bruges ved siden af *regin* (flt. guderne) *rögn*, ef. *ragna* (*rögna*). — I ordet *óðal* kan også findes usammentrukne former (hf. *óðali* og *óðli*); flert. hedder både *óðul* (§ 11, b) og *óðöl*.

Anm. 2. Af hankönsordene mister *ketill* (kedel, også egennavn) omlyden i de sammentrukne former efter § 14 (ent. nf. *ketill*, gf. *ketil*, hf. *katli* (sjælden *ketli*), ef. *ketils*; flt. nf. *katlar*, gf. *katla*, hf. *kötlum*, ef. *katla*). Det samme gælder navnet *Egill*, samt ordene *lykill* (nøgle), *trygill* (lille trug) og *tygill* (snor); dog kan i disse både de omlydte og uomlydte former findes (nf. *Egill*, hf. *Agli* og *Egli*; nf. *lykill*, gf. *lykil*, hf. *lukli* og *lykli*, ef. *lykils*; flt. nf. *luklar* og *lyklar*, gf. og ef. *lukla* og *lykla*, hf. *luklum* og *lyklum*). — I ordene *aptann* og *morgunn* (*-inn*) udstødes ofte *t* og *g* i de sammentrukne former (hf. *apni*, *morni* for *aptni*, *morgni*; sml. § 5, 9, anm.).

Anm. 3. Når a i rodstavelsen er omlydt til ö af endelsens u, beholdes dette ö også i de sammentrukne former (*jötunn*, hf. *jötni*, flt. *jötnar*, *jötna*, *jötnum*; *höfuð*, hf. *höfði*, flt. *höfuð*, *höfðum*, *höfða*).

Anm. 4. Mange egennavne af hak. sammentrækkes dog ikke (*Herjann*, navn på Odin, hf. *Herjani*; *Reginn*, hf. *Regin*; *Gunnarr*, hf. *Gunnari*, *Pétarr*, hf. *Pétari*; sml. også *Auðunn* o. s. v. § 43). Heller ikke i ordet *bikarr* (pokal) og enkelte andre udstødes selvlyden under böjningen.

Anm. 5. Af huk.-ord sammentrækkes *Göndul*, *Skögul* (valkyrjenavne), *Vimur* (flodnavn), ef. *Göndlar*, *Sköglar*, *Vimrar*. — Ordet *öln* (§ 33, B, b) er oprindelig opstået af et ældre *alun* (i gamle digte); i det senere sprog trængte formen *alin* ind i nf. og gf. ent., så at vi får følgende böjning:

Ent.	nf.	(alun) öln, alin	Flt. nf.	alnar, alnir
	gf.	(alun) öln, alin	gf.	alnar, alnir
	hf.	(alnu) öln	hf.	ölnum
	ef.	alnar	ef.	alna

Ved siden af *öln* findes i det gamle sprog også formen *áln* (*óln* § 11, anm.), ef. *álnar*, flt. nf. og gf. *álnar* (*álnir*), hf. *álnum* (*ólnum*), ef. *álna*.

Anm. 6. I ik.-ord på *-að* og *-an* finder ingen sammentrækning sted (*herað*, herred, hf. *heraði*; *mannlíkan*, billede) undtagen i *gaman* (gammen, spøg, hf. *gamni*).

§ 38. Ord på en lang selvlyd sammendrager undertiden denne med böjningsendelsens selvlyd efter § 18, b, f. eks. hak. *jór* (digt. hest), huk. *á* (å), ik. *vé* (helligt sted).

Ent.	nf.	jór	á	vé
	gf.	jó	á	vé
	hf.	jó (§ 31, a)	á	vé
	ef.	jós	ár	vés
Flt.	nf.	jóar	ár	vé
	gf.	jóa	ár	vé
	hf.	jóm	ám	véum
	ef.	jóa	á	véa

Således böjes navnlig flere hunkönsord på *á*, f. eks. *brá* (öjenhår), *gjá* (kløft), *lá* (væske), *rá* (1. skibsrå; 2. rådyr; 3. vrå), *skrá* (skrå, skrift), *slá* (slå), *spá* (spådom), *þrá* (længsel). I det ældste sprog omlyder disse ord *á* til *ó* (nf., gf. og hf. *ó*, *skró*, ef. *ár*, *skrár* o. s. v.; sml. § 33, anm. 3). Af *rá* (vrå) findes i flt. uregelmæssig *róar*.

Anm. 1. *jór* har i nf. og gf. flert. ved siden af *jóar*, *jóa* også senere *jóir*, *jói*. — **skór** (sko) böjes i ent. som *jór*, men har i flert. nf. *skúar* (yngre *skór*), gf. *skúa* (yngre *skó*), hf. *skóm*, ef. *skúa*.

Anm. 2. Om formerne *kljár* og *ljár* sé nedenfor § 64.

Anm. 3. **kné** (knæ) og **tré** (træ) böjes i ent. som *vé*, men har i flert. nf. og gf. *kné* (*knjó*), *tré* (*trjó*), hf. *knjám* (*knjóm*), *trjám* (*trjóm*), ef. *knjá*, *trjá*; sml. § 20.

§ 39. Ord, hvis stamme ender på **v**, böjes regelmæssig (efter § 29—30), når undtages, at *v* bortfalder i ordenes slutning, mellem to medlyd og i almindelighed foran *u* (§ 24, c). Böjningsmønstre er hak. *hörr* (hør), huk. *ör* (pil), ik. *fræ* (frø).

Ent.	nf.	hörr	ör	fræ
	gf.	hör	ör	fræ
	hf.	hörvi, hör	öru (ör)	frævi
	ef.	hörs	örvar	fræs
Flt.	nf.	hörvar	örvar	fræ
	gf.	hörva	örvar	fræ
	hf.	hörum	örum (örvum)	fræ(v)um
	ef.	hörva	örva	fræva

Anm. 1. Som **hörr** böjes *börr* (digt. træ), *hjörr* (sværd; ef. *hjörs* og *hjarar*), *már* (*mór*, § 11, anm., måge, ef. *más* (*mós*); flt. nf. *mávar* (*móvar*), ofte skrevet *máfar*), *mörr* (flomme, usmæltet

talg), *spörr* (spurv; også efter § 51, a), *sörvar* (digt. flt. mænd) og nogle egennavne (*Níðhöggr*, slangenavn, *Nörr*, nattens fader, *Sigtryggr*); i *söngr* kan *v* udelades også foran *a* (nf. fl. *söngvar* og *söngar*). — Herhen hører også ordene **snær** (sné) og **sær** (sø), der har tredobbelte former (*snær*, *snjár*, *snjór*; *sær*, *sjár*, *sjór*), som böjes således:

Ent.	nf.	snær	snjár	snjór (§ 11, anm.)
	gf.	snæ	snjá	snjó
	hf.	snævi, snæ	snjávi, snjá	snjóvi, snjó
	ef.	snævar (snæs)	snjávar (snjás)	snjóvar (snjós)
Flt.	nf.	snævar	snjávar	snjóvar
	gf.	snæva	snjáva	snjóva
	hf.	snævum	snjávum	snjóvum
	ef.	snæva	snjáva	snjóva

Anm. 2. Gudenavnet *Týr* kan böjes som *hörr* (nf. *Týr*, gf. *Tý*, hf. *Tývi*, *Tý*, ef. *Týs*); men ved siden deraf findes også formen *Týrr* (efter § 32, a, gf. *Týr*, hf. *Týri*, ef. *Týrs*; sml. *Týsdagr* og *Týrsdagr*). — Til nf. *tír* (digt. gud, hf. *tívi*) kan flt. *tívar* (digt. guder) henføres; men dette kan også være flert. af den svage entalsform *tívi* (efter § 63).

Anm. 3. Som **ör** böjes *böð* (digt. kamp), *dögg* (dugg), *rögg* (hårdusk; også hak. *röggr*, böjet som *hörr*), *stöð* (landingsplads). — Af *ör* forekommer også flert. *arir* for *örvar* (sml. anm. 5).

Anm. 4. Som **fræ** (også *frjó*; sml. *snær*, *snjór*) böjes *böl* (ulykke), *fjör* (liv), *föl* (tyndt snelag), *hey* (hø; også efter § 48, b), *hræ* (ådsel), *högg* (hugg), *kjöt* (kød), *lyng* (lyng), *læ* (svig), *mjöl* (mél), *skrök* (usandhed), *smjör* (smör), *söl* (en art tang), *öl* (øl).

Anm. 5. I det senere sprog opgives ofte *v* i mange af disse ord (hak. hf. ent. *hör*, *má* o. s. v. for det gamle *hörvi*, *mávi* o. s. v.; huk. *dögg*, ef. *daggar*, flt. *daggir* for det gamle *döggvar*; ik. hf. ent. *fræi*, *hræi*, *höggi* o. s. v. for det gamle *frævi* o. s. v.).

§ 40. Endel hankönsord adskiller sig fra de i de foregående §§ omtalte derved, at de i ef. ent. har **-ar**, i almindelighed ingen endelse i hf., og i nf. og gf. flert. **-ir**, **-i**. Ligeledes har största delen af de oldnordiske hunkönsord i nf. og gf. flert. endelsen **-ir** (og ingen endelse i hf. ent.); sml. § 33, B. Böjningsmønstre er for hak. *burðr* (fødsel, byrd) og *staðr* (sted), for huk. *sótt* (sot, sygdom) og *önd* (ånde, sjæl).

		hankön		hunkön	
Ent.	nf.	burðr	staðr	sótt	önd
	gf.	burð	stað	sótt	önd
	hf.	burð	stað	sótt	öndu, önd
	ef.	burðar	staðar	sóttar	andar
Flt.	nf.	burðir	staðir	sóttir	andir
	gf.	burði	staði	sóttir	andir
	hf.	burðum	stöðum	sóttum	öndum
	ef.	burða	staða	sótta	anda

§ 41. Som **burðr** og **staðr** (med *u*-omlyd i hf. flert.) går især ord med k o r t rodstavelse, færre med lang (sml. § 32). a) Som *burðr* böjes *burr* (digt. sön), *feldr* (kappe; i nf. og gf. fl. også *feldar*, *felda*), *fundr* (fund), *gripr* (kostbarhed), *grunr* (anelse), *hlutr* (lod, dél; i gf. fl. sjælden *hlutu* § 50), *hugr* (hu, tanke), *konr* (digt. ætling, mand; i prosa ef. *konar* i forskellige forbindelser: *alls konar*, alskens o. s. v.), *kostr* (vilkår; i gf. fl. sjælden *kostu*), *kvittr* (rygte), *munr* (sind, forskel), *sauðr* (får), *skriðr* (fart), *skurðr* (skæren), *skutr* (bagstavn), *stuldr* (tyveri), *sultr* (sult), *vinr* (ven), *þulr* (taler), samt de kun i ental brugelige *friðr* (fred), *kviðr* (mave), *verðr* (måltid, i *dagverðr*, *dögurðr* (§ 26, a), davre, *náttverðr*, nadver) og *þurðr* (forringelse).

b) Som *staðr* går *bragr* (digt), *matr* (mad, flt. sjælden *matar*), *marr* (digt. hav), *salr* (sal) og ordene på *-(n)aðr* eller *-(n)uðr* (undtagen *mánaðr*, måned) og *-skapr*, f. eks. *búnaðr* (tilbehør, klædedragt), *þrifnaðr* (eller *þrifnuðr*, blomstring), *fjandskapr* (fjendskab). Ordene på *(n)aðr* har i hf. flert. *-(n)uðum* (§ 11, b), men de på *-skapr* *-sköpum*. Enkelte af de her nævnte ord kan i ef. ent. have **-s** ved siden af **-ar** (*burs*, *sals*, *skriðs*, *sults*; sjælden andre) og i hf. ent. endelsen **-i** (*feldi*, *friði*, *fundi*, *kosti*, *kviði*, *verði* og således regelmæssig i ordene på *-naðr* og *-skapr*).

Anm. 1. *munr* og *vinr* har også i nf. med bortkastet *r* *mun* og *vin* (§ 24, a, anm.).

Anm. 2. Ordet *mánaðr* (*-uðr*) har i ef. både *mánaðar* og *mánaðr* (*-uðr*), i nf. og gf. flert. *mánaðr* (*-uðr*) ved siden af *mánaðir*, *mánaði*.

§ 42. F l e r e o r d g å r s o m *burðr* o g *staðr*, m e n h a r i e f. k u n **-s**, nemlig *alr* (syl), *brestr* (brist, mangel; i gf. fl. sjælden *brestu*), *bugr* (böjning), *bulr* eller *bolr* (bul), *Danr*

(mandsnavn, flt. *Danir*, de danske), *dugr* (dygtighed), *dœll* (dalbo; ofte i flert. i sammensætninger), *falr* (det hule rør på et spyd, hvorved dette fæstes til skaftet), *gestr* (gæst), *glœpr* (misgærning), *gramr* (digt. krigshøvding), *hagr* (vilkår), *halr* (digt. mand), *hamr* (ham) og det deraf dannede *lík(h)amr* (legeme), *hár* (åretol), *hlumr* (åregreb), *nár* (lig), *pyttr* (vandpyt), *sár* (så, stor vandspand), *skellr* (smæld), *slagr* (strengeleg), *sullr* (byld), *svanr* (svane), *svipr* (hurtig bevægelse; udseende), *vaðr* (fiskesnöre), *valr* (kun i ent., valen, de faldne), *Vanr* (en af Vanerne, *Vanir*), *vegr* (kun i ent., ære) og nogle kun i flert. forekommende folkenavne (*Eynir*, *Frísir*, *Kúrir*, *Rauðsendir*, *Skeynir*, *Strendir*, *Valir*, *Vestfyldir*, *Þrœndir* o. fl.).

Anm. 1. Nogle ord böjes som de her anførte, men kan i nf. og gf. fl. have både **-ir**, i og **-ar**, **a** (altså böjes som *úlfr* og *armr*), nemlig *Egðir* (og sjælden *Egðar*, indbyggerne i *Agðir*), *dalr* (dal), *gríss* (gris, for **grísr* § 22, c, 2; flt. sjælden *grísar*), *hvalr* (hval), *lýðr* (folk), *marr* (digt. hest), *stafr* (stav), *valr* (falk), *Vermar* (og sjælden *Vermir*, indbyggerne i Værmeland). (*smiðr*, *vegr*, vej, sé § 50).

Anm. 2. Ordet *goð* (oprindelig ik., § 34, a) gik ved kristendommen over til hak., når det brugtes om den sande gud og antog i denne betydning senere i reglen formen *guð* (nu udtalt *gvøð*), hvorimod det aldrig tilföjede *-r* i nf. ent. Flt. *guðir* (*guðar*) og ofte også ent. bruges i samme betydning som ik. *goð* (*guð*) om de hedenske guder.

§ 43. Ligesom de i forrige § omtalte ord i ent. væsenlig böjedes som *úlfr* og *armr*, men i flert. som *burðr* og *staðr*, er der andre, der i flert. går som *úlfr*, *armr* (altså i nf. og gf. har **-ar**, **a**), men i ef. ent. har **-ar** som *burðr*, *staðr*. Hertil hører *grautr* (grød), *höfundr* (hovedmand), *mundr* (gave, hvormed manden købte sin hustru), *óðr* (digt; men *Óðr*, egennavn, ef. *Óðs*), *reyrr* (rør; også ik. *reyr* efter § 34, a), *rúgr* (rug), *snúðr* (fordél), *trúðr* (gøgler), *úrr* (urokse), *vísundr* (bisonokse), *þróttr* (kraft), samt mange egennavne (*Eyvindr*, *Völundr*, *Önundr*, *Þundr* (navn på Odin); *Sigurðr*, *Bárðr*, *Þórðr*; de, der ender på *-mundr* og *-freðr* (*-fröðr*, *-röðr*: *Sigmundr*, *Hallfreðr*, *Geirröðr*); *Hálfdan*, *Hákon* (§ 24, a, anm.); *Auðun(n)*, *Gizurr*, *Özurr* har i ef. *Auðunar*, *Gizurar*, *Özurar* uden udstødelse af *u*; sml. § 37, anm. 4). Endvidere hører herhen ordene *gróðr* (grøde), *hlátr* (latter), *lemstr* (lemlæstelse), *meldr* (malning), *rekstr* (drivning), *veðr* (vædder), i hvilke *r* er bort-

kastet i nf. efter § 23, c (ef. *gróðrar*, *hlátrar* o. s. v.). Hf. ent. ender i reglen på **-i**.

Anm. Nogle enkelte ord går som de anførte, men har i ef. også **-s** ved siden af **-ar** (kan altså böjes helt igennem som *úlfr* og *armr*); disse er: med **-s** og **-ar** iflæng *auðr* (kun i ent., rigdom), *bastarðr* (bastard), *lávarðr* (herre), *Surtr* (jættenavn), og med *r* bortkastet i nf. efter § 23, c *hróðr* (berömmelse, ef. *hróðrs* og *hróðrar*), *róðr* (roning, ef. *róðrs* og *róðrar*); sjælden med **-s** *Heimdallr* (gudenavn), *kraptr* (kraft), *lundr* (lund), *skógr* (skov), *tírr* (hæder), *Ullr* (gudenavn), *vindr* (vind); sjælden med **-ar** *eiðr* (éd), *meiðr* (træ, slædemede), *seiðr* (trolddom); *heiðr* (kun i ent., ære) hedder i ef. *heiðar* og (senere) *heiðrs* (efter § 35).

§ 44. Det er allerede tidligere (§ 33, B) omtalt, at flere hunkönsord, der oprindelig böjedes som *laug* og *vök*, også er gået over til at böjes som *sótt* og *önd*, idet de i nf. og gf. flert. har antaget endelsen **-ir** ved siden af **-ar**. Som **sótt** og **önd** böjes i det hele de fleste oldnord. hunkönsord, f. eks. *borg* (borg), *braut* (vej), *dáð* (dåd), *hlíð* (bjærgside, li), *húð* (hud), *leið* (vej), *raun* (prøve), *sól* (sol), *sorg* (sorg), *sút* (sorg), *ván* (forventning), *þjóð* (folk), *þökk* (tak), *öxl* (skulder), ligeledes ord på *d*, *ð*, *t*, *n* efter en medlyd (undtagen de få, der findes anførte § 33): *fold* (slette, jord), *grund* (jord), *lund* (sind), *mold* (muld), *rödd* (stemme), *stund* (time), *vídd* (vidde), *öld* (tidsalder); *hjörð* (hjord), *hurð* (dör), *jörð* (jord); *drótt* (krigsfolk), *íþrótt* (idræt), *röst* (míl), *vist* (ophold); *höfn* (havn; besiddelse; adfærd), *lausn* (løsning), *norn* (norne), *sögn* (sagn), ordene på *-kunn*: *einkunn* (mærke), *várkunn* (overbærenhed), og på *-an* eller *-un* (ved omlyd efter § 11, b), f. eks. *skipan* eller *skipun* (ordning; ent. nf. gf. hf. *skipan*, *skipun*, ef. *skipanar* (§ 14, *skipunar* uregelmæssig); flt. nf. gf. *skipanir*, hf. *skipunum*, ef. *skipana*). Enkelte af disse ord, især de, hvis stammeselvlyd ligger nærved *u*, ender i hf. ent. ofte på **-u** (ligesom *laugu*, *vöku*, *öndu*), navnlig *braut*, *fold*, *grund*, *hjörð*, *hurð*, *jörð*, *mold*, *rödd*, *röst*, *sól* (med kendeordet *sólunni*, senere *sólinni*), *stund*, *ván*, *þjóð*, *öld*.

Anm. 1. Flere af de herhen hørende ord, navnlig de med *ö* i roden, der böjes som *önd*, må tidligere have endt på *-ar* i nf. og gf. flert. og på *-u* i hf. ent. og altså have hørt til § 33. Nogle enkelte har bevaret *-u* i hf., hvorimod *-ir* findes for *-ar* i

flert. allerede i de ældste mindesmærker; levninger af flertalsformer på *-ar* (*aldar*, *jarðar*, *sólar* for *aldir*, *jarðir*, *sólir* og lign.) spores meget sjælden i gamle digte og endnu sjældnere i prosa (*hafnar* for *hafnir*).

Anm. 2. Ordene med *á* i roden (*ást*, kærlighed, *dáð*, dåd, *hjálp* (sml. § 16, c), hjælp, *lág*, fældet træ o. s. v.) forandrer i det ældste sprog *á* ved u-omlyd til *ó* (*óst*, *dóð*, *hjólp*, *lóg*, ef. *ástar* o. s. v.; sml. § 33, anm. 3); i ordet *ambátt*, *ambótt* (trælkvinde) har omlyden holdt sig længe og kan findes indtrængt også i ef. ent. (*ambóttar* for *ambáttar*) og i nf. og gf. flert. (*ambóttir* for *ambáttir*).

Anm. 3. I nogle herhen hørende ord findes en form med i-omlyd ved siden af de uomlydte former: *átt* og *ætt* (himmelegn; æt), *bón* og *bœn* (bön), *kván* og *kvæn* (hustru), *sátt* og *sætt* (forlig).

Anm. 4. *nauðr* (nødvendighed) bruges i nf. ent. ved siden af *nauð* (nød); dette er det eneste herhen hørende ord, som i prosa har bevaret nævneformsmærket *r* (sml. § 47, a med anm. 2). I Eddadigtene findes ligeledes nf. *Urðr* (en af skæbnegudinderne), gf. *Urð*, ef. *Urðar*; flt. *urðir* (norner).

Anm. 5. Ordet *hjálp* har i ef. ent. ved siden af det regelmæssige *hjálpar* også *hjálps* i sammensætningen *hjálpsmaðr*.

§ 45. I flere ord af alle tre kön ender stammen på j, der dog ofte bortfalder under böjningen (§ 24, d). Ordene af hvert kön falder i to klasser. Som böjningsmønstre opstiller vi for hak. *hirðir* (hyrde) og *bekkr* (bænk; bæk), for huk. *heiðr* (hede) og *eng* (eng), for ik. *klæði* (klæde) og *kyn* (slægt).

		hankön		hunkön		intetkön	
		I.	II.	I.	II.	I.	II.
Ent.	nf.	hirðir	bekkr	heiðr	eng	klæði	kyn
	gf.	hirði	bekk	heiði	eng	klæði	kyn
	hf.	hirði	bekk(i)	heiði	eng(ju)	klæði	kyni
	ef.	hirðis	bekks / bekkjar	heiðar	engjar	klæðis	kyns
Flt.	nf.	hirðar	bekkir	heiðar	engjar	klæði	kyn
	gf.	hirða	bekki	heiðar	engjar	klæði	kyn
	hf.	hirðum	bekkjum	heiðum	engjum	klæðum	kynjum
	ef.	hirða	bekkja	heiða	engja	klæða	kynja

Med hensyn til de enkelte kön er følgende at mærke:

§ 46. Hankön. a) Som **hirðir** böjes de oldnord. hak.-ord på *-ir*, hvoraf dog ikke mange er almindelige i prosa, f. eks. *einir* (enebærtræ), *(fjár)fellir* (kvæg-død), *hellir* (klippehule), *hersir* (herse), *læknir* (læge), *mœnir* (mønning), *víðir* (vidjetræ), *þyrnir* (tornebusk) og flere egennavne (*Mjölnir*, Tors hammer, *Grettir*, mandsnavn, *Skírnir*, *Œgir*). I poesi forekommer mange flere herhen hørende ord.

Anm. *eyrir* (en øre) har i flert. uden omlyd *aurar*, *aura*, *aurum*. — *endir* (ende) låner i reglen sine former udenfor nf. ent. af *endi* (§ 63, anm. 2).

b) Som **bekkr** går en hel dél hak.-ord: *beðr* (dyne), *belgr* (bælg), *bylr* (kastevind), *byrr* (bør), *drengr* (ung mand), *drykkr* (drik), *dykr* (larm), *dynr* (dön), *elgr* (elsdyr), *eykr* (øg), *fengr* (fangst), *flekkr* (plet), *fnykr* (stank), *Freyr* (gudenavn), *glymr* (brag), *gnyðr* (knurren), *gnýr* (gny), *Grikkir* eller *Girkir* (§ 27, flt. Grækerne), *gyss* (spot, for **gysr*, § 22, c, 2), *Háleygir* (Hålogalands indbyggere), *heggr* (hægebærtræ), *herr* (hær), *hlekkr* (lænke), *hlykkr* (krumning), *hlymr* (gny), *hrekkr* (rænke), *hryggr* (rygg), *hrytr* (snorken), *hylr* (svælg), *hyrr* (digt. ild), *kengr* (böjle), *kylr* (kølighed), *leggr* (benpibe), *leygr* (digt. hav; ild), *lækr* (bæk), *mergr* (marv), *reykr* (røg), *rifr* (væverbom), *Rygir* (Rogalands indbyggere), *rykkr* (ryk), *rymr* (larm), *seggr* (digt. mand), *sekkr* (sæk), *Serkir* (Saracener), *serkr* (særk) og *berserkr* (bersærk ɔ: mand i björnehud), *skrækr* (skrig), *skykkr* (rystelse), *slægr* (fordel), *sprengr* (sprængen), *stekkr* (indhegning for lam), *strengr* (stræng), *strykr* (stormvind), *stynr* (stönnen), *styrkr* (styrke), *styrr* (digt. tummel), *svelgr* (svælg), *sylgr* (drik), *sægr* (uvejr), *vefr* (væv), *veggr* (væg), *verkr* (værk, smærte), *vængr* (vinge), *Yggr* (navn på Odin), *ylr* (varme), *ymr* (bulder), *yss* (larm, for **ysr* § 22, c, 2), *þefr* (lugt), *þeyr* (tø), *þrymr* (brag), *þvengr* (skotvinge), *þykkr* (fortræd), *þyss* (tummel, for **þysr*), *þytr* (tuden). De fleste af disse ord har i ef. ent. både **-s og -jar**, andre kun en af delene: **-s** har: *belgr*, *drengr*, *Freyr*, *glymr*, *gnýr*, *kengr*, *seggr*, *sprengr*, *svelgr*; sjælden *-jar*: *elgr*, *styrkr*, *þvengr*; **-jar** har: *byrr*, *drykkr*, *hryggr*, *hylr*, *lækr*, *ylr*, *þykkr*; sjælden *-s*: *beðr*, *eykr*, *hyrr*, *mergr*, *reykr*, *vefr*, *vængr*. Hf. ent. mangler næsten altid endelse. Flere af disse ord, der ifølge deres betydning kunde synes ikke at bruges i flert., forekommer dog, f. eks. *byrr* (bør), gf. fl. *byri* (hyppig), *dykr* (larm), gf. fl. *dyki*, *hlymr* (gny), ef. fl. *hlymja*.

Anm. 1. Enkelte af disse ord findes også senere böjede som *úlfr* (§ 29), f. eks. *flekkr*, flert. *flekkar* (for *flekkir*), *sekkr*, flt. nf. *sekkar*, gf. *sekka*, hf. *sekkum* (for *sekkir*, *sekki*, *sekkjum*).

Anm. 2. *herr* (hær) bruges ikke i nf. og gf. flert. (derimod hf. og ef. *herjum*, *herja*). — **býr** eller **bœr** (by, gård) hedder i ef. ent. foruden *býjar*, *bœjar* også *bjár* (meget sjælden *býs*, *bœs*), i ef. fl. foruden *býja*, *bœja* også *bjá* (hf. fl. *býjum*, *bœjum* og *bjám*).

Anm. 3. **niðr** (slægtning) böjes som *bekkr*, men har i nf. og gf. flert. **-jar, -ja** for **-ir, -i** (*niðjar*, *niðja*), og disse former på **-jar, -ja**, der er de ældste, findes der også spor af i andre herhen hørende ord i meget gamle håndskrifter, f. eks. *Grikkjar*, *Grikkja* = *Grikkir*, *Grikki*; *vængjar*, *-ja* = *vængir*, *-i*.

§ 47. Hunkön. a) De ord, der böjes som **heiðr**, har næsten altid lang rodstavelse og har i nf. ent. i almindelighed antaget endelsen **-r**. Således böjes *byrðr* (byrde), *elfr* (elv), *ermr* (ærme), *eyrr* (flad, sandig strandbred), *festr* (bånd), *flœðr* (flod, modsat ebbe), *fyllr* (fylde), *gunnr* (digt. kamp), *helgr* (hellighed, helligdag), *herðr* (især flert. skulder), *hildr* (digt strid), *hreysar* (flt. stengrund), *merr* (mær, hoppe), *mýrr* (myr, mose), *reyðr* (forelle), *veiðr* (jagt, fangst), *æðr* (edderfugl; åre, i denne betydning også *æð*, flt. *æðir* som *sótt* § 40), *ǫx* (økse, § 13, for **ǫxr*, § 24, a, 3; gf. og hf. *ǫxi*, ef. *ǫxar* o. s. v.), samt mange egennavne af huk. på *-r*, *-unn*, *-dís* (*Gerðr*, *Iðunn*, *Þordís*, uagtet *dís*, gudinde, böjes som *sótt* § 40).

Anm. 1. Senere har der vist sig en tilböjelighed til at ombytte **-r** i nf. med **-i**, men dette tilhører det nyere sprog (*eyri*, *heiði*, *helgi*, *veiði*, *ǫxi*, for *eyrr* o. s. v.). Derimod tilhører **i** i nf. det gamle sprog i ordene *gørsimi* (kostbarhed), *gørvi* (dragt), *lygi* (løgn), samt i *fiski* (kun i ent., fiskeri), hvilket sidste i ef. beholder **j**: *fiskjar*. **j** beholdes ligeledes i ordene *gýgr* (jættekvinde, gf. og hf. *gýgi*, ef. *gýgjar*), *rýgr* (kvinde), samt i *mykr* (møg) og *ylgr* (ulvinde).

Anm. 2. **brúðr** (brúd, kvinde), **vættr** (vætte, væsen) böjes som *heiðr*, men har i nf. og gf. flert. *brúðir*, *vættir* (som *sótt* § 40).

Anm 3. Ordet *rekendi* (lænke, meget sjælden i ent.) har i flt. *rekendr* (efter § 55).

b) Som **eng** går endel ord med lang og især med kort rodstavelse: *ben* (sår), *des* (høstak), *dregg* (bærme), *dys* (dysse), *egg* (egg), *ey* (ø), *fit* (svømmehud; slette), *hel* (døden, de dødes rige), *hreðjar* (flt. scrotum), *il* (fodsåle), *klyf* (kløvbyrde), *minjar* (flt. erindringstegn), *nyt* (nytte), *sifjar* (flt. svogerskab), *skel* (skæl),

skyn (indsigt), *syn* (nægtelse; *nauðsyn*, nødvendighed), *við* (bånd), *þý* (trælkvinde), samt adskillige egennavne (*Frigg*, *Hel*, *Sif*; flere på *-ey*, *-ný*, *-yn*: *Laufey*, *Álfný*, *Borgný*, *Fjörgyn* (jorden), *Hlóðyn* (jorden), *Sigyn*; *Björgvin* eller *Björgyn* (§ 26, a), Bergen). Hf. ent. har enten endelsen **-ju** eller ingen endelse.

Anm. 1. **mær** (mø) har i nf. r som ordene i § 47, a, men böjes udenfor nf. som *eng* (gf. *mey*, hf. *meyju*, sjældnere *mey*, ef. *meyjar* o. s. v.).

Anm. 2. Nogle egennavne har også i gf. endelsen **-ju** (*Oddný*, *Signý*, gf. og hf. *Oddnýju*, *Signýju*); sml. § 31, b.

§ 48. Intetkön. a) Som **klæði** går alle intetkönsord på **-i**, der næsten uden undtagelse har lang rodstavelse, f. eks. *dœmi* (påstand, eksempel), *enni* (pande), *erfiði* (arbejde), *kvæði* (kvæde, digt) o. s. v. Ordene på **g** og **k** beholder **j** foran *u* og *a* (i hf. og ef. flert.), f. eks. *engi* (eng = *eng* § 47, b), *fylki* (skare), *merki* (mærke), *ríki* (rige); hf. *merkjum*, *ríkjum*, ef. *merkja*, *ríkja*.

Anm. 1. *læti* (flt. lader, lyd) hedder i hf. og ef. *látum*, *láta* (af det i denne betydning sjældnere *lát*, efter § 34, a).

Anm. 2. I ef. flert. findes også uregelmæssig *fylkna*, *klæðna* (af *fylki*, *klæði*) for *fylkja*, *klæða*.

b) Som **kyn** böjes endel ord med kort rodstavelse: *ber* (bær), *fen* (morads), *flet* (hus), *fyl* (føl), *gil* (fjældkløft), *gren* (hule), *kið* (kid; også efter § 34, a), *lyf* (lægemiddel), *men* (halssmykke), *nef* (næse, næb), *nes* (næs), *net* (næt), *nið* (næ, aftagende måne; i alm. efter § 34, a), *rif* (ribben), *sel* (sæterhytte), *sker* (skær), *stef* (omkvæd), *veð* (pant), *þil* (panél) og enkelte med lang rodstavelse: *él* (hagelbyge; i alm. efter § 34, a), *fley* (digt. skib), *grey* (tævehund), *egg* (æg), *hregg* (storm), *skegg* (skæg), samt *ný* (nymåne, modsat *nið*) og *ský* (sky).

Anm. 1. **hey** (hø) böjes både som *kyn* (hf. ent. *heyi*, flt. *heyjum*) og som *frœ* (§ 39, anm. 4, hf. ent. *heyvi*).

Anm. 2 (til § 45—48). Flere ord, der oprindelig har haft *j* i stammen og således har hørt til disse §§, er senere gået over til at böjes som ord uden *j*, men viser endnu ved *i*-omlyden det oprindelige forhold; sådanne ord er f. eks. i § 33 *dœl*, *œs*, *lend*, i § 42 *gestr*, *glæpr* o. s. v. (Sml. endvidere § 46, b, anm. 1 og § 63, anm. 2).

Anden klasse.

§ 49. Efter denne går hankönsord og intetkönsordet **fé** (fæ). Hankönsordene har i ef. ent. endelsen **-ar**, i flt. nf. **-ir**, gf. **-u**. Hvor selvlyden er modtagelig derfor indtræder u-omlyd (§ 11, a) i nf. og gf. ent., samt i gf. og hf. flert., og i-omlyd (§ 12) i hf. ent. og nf. flert. Også brydning (§ 15) findes i flere af disse ord. Som böjningsmønstre tjener *viðr* (ved, skov), *völlr* (mark), *fjörðr* (fjord); *fé*.

		hankön			intetkön
Ent. nf.	viðr	völlr	fjörðr	fé	
gf.	við	völl	fjörð	fé	
hf.	viði	velli	firði	fé	
ef.	viðar	vallar	fjarðar	fjár (§ 20)	
Flt. nf.	viðir	vellir	firðir	fé	
gf.	viðu	völlu	fjörðu	fé	
hf.	viðum	völlum	fjörðum	fjám	
ef.	viða	valla	fjarða	fjá	

§ 50. Som **viðr** går de ord, der ingen omlyd modtager: *kviðr* (kendelse), *kvistr* (kvist), *liðr* (led; ef. *liðs* og *liðar*), *limr* (lem, gren; også huk. flert. *limar* § 33, A, a), *litr* (lød, farve), *réttr* (ret; søgang), *siðr* (sædvane), *smiðr* (kunstner; ef. *smiðs*, flt. nf. *smiðar*, *-ir*, gf. *smiða*, *-i*, *-u*; sml. § 42, anm. 1), *tigr* (antal af ti), *vegr* (vej; ef. *vegs*, *-ar*; flt. nf. *vegar*, *-ir*, gf. *vega*, *-u*; sml. § 32, a, slutn. og § 42, anm. 1). *prettr* (kneb, list) og *stigr* (sti) böjes regelmæssig efter § 32, a, men har i gf. flt. også *prettu*, *stigu* ved siden af *pretta*, *stiga*. (*hlutr* og *kostr* sé § 41, a, *brestr* § 42.)

§ 51. a) Som **völlr** går ordene med **a** i roden; både u- og i-omlyd indtræder her: *bölkr* (skillevæg, afdeling; i alm. *bálkr*, sé nedenfor b), *böllr* (kugle, bold), *börkr* (bark), *gröptr* (grav; ef. *graptar* og *graptrar*), *göltr* (galt), *höttr* (hat), *knörr* (handelsskib; ef. *knarrar*), *knöttr* (bold), *kökkr* (klump), *köstr* (dynge), *köttr* (kat), *lögr* (væske), *löstr* (lyde, fejl), *mögr* (sön), *mökkr* (støvsky), *mölr* (møl), *mörðr* (mår), *spölr* (tremme), *svöppr* (svamp; sml. § 22, d, 5), *svörðr* (grönsværd; hud med hår på), *völr* (rund kæp),

vöndr (vånd), *vörðr* (vagt), *vörr* (åretag; ef. *varrar*), *vöttr* (vante), *vöxtr* (vækst), *þrömr* (rand), *örn* (ørn) og nogle egennavne (*Höðr*).

Anm. *gröptr* (ef. *graptrar*), *knörr*, *vörr* og *örn* har bortkastet *r* i nf. efter § 23, b, c og § 24, a, 3. — *göltr* hedder i hf. *gjalti* i talemåden *verða at gjalti* (gribes af panisk skræk og flygte). Af *vörðr* findes også ef. *vörðs*. — Ved siden af *höttr* findes også senere formen *hattr*.

b) Ord med á i roden er kun modtagelige for i-omlyd (*dráttr*, dræt, gf. *drátt*, hf. *drætti*, ef. *dráttar*; flt. nf. *dræltir*, gf. *dráttu*, hf. *dráttum*, ef. *drátta*). Således går alle hankönsord på *-áttr* (undtagen *váttr*, vidne, der böjes som *úlfr* § 32, a), f. eks. *háttr* (måde), *máttr* (magt), *sláttr* (slag, slæt), *þáttr* (afdeling), *þváttr* (tvætning), endvidere *árr* (sendebud), *áss* (§ 22, c, 2, hedensk gud), *bálkr* (= *bölkr* ovenfor a; også ef. *bálks*, flt. *bálkar* som *úlfr* § 29), *spánn* (§ 22, c, 1, spån, *skotspánn*, skive), *þráðr* (tråd) og uden nævneformens *r* *blástr* (blæsen, svulst; ef. *blástrar*, hf. *blæstri*, dog også *blástar*, *blæsti*; sml. *gröptr* under a).

Anm. 1. *áss* hedder i ef. *áss* og *ásar*, også undertiden i flt. *ásar*; i betydningen „ås, bjælke“ böjes det efter § 36 (ef. *áss*, flt. *ásar* o. s. v.). — *árr* findes ikke i ef. ent.; nf. flt. hedder både *ærir* og senere *árar*.

Anm. 2. I det ældste sprog har disse ord også u-omlyd (*á* til *ó*, § 11, anm.) i samme tilfælde som ordene med *a* i roden (sé under a), f. eks. nf. *bólkr*, gf. *bólk*, hf. *bælki*, ef. *bálkar*; flt. nf. *bælkir*, gf. *bólku*, hf. *bólkum*, ef. *bálka*. I ordet *spánn* trængte denne omlyd ind i alle former og har holdt sig til nutiden (ent. nf. *spánn*, *spónn*, gf. *spán*, *spón*, hf. *spæni*, *spœni*, ef. *spánar*, *spónar*; flt. nf. *spænir*, *spœnir*, gf. *spánu*, *spónu*, hf. *spánum*, *spónum*, ef. *spána*, *spóna*; sml. *ól* § 33, anm. 3, *ambótt* § 44, anm. 2).

c) Enestående er **bógr** (bov) og **sun(r)** eller **son(r)** (sön), der böjes som *dráttr*: ent. nf. *bógr*, gf. *bóg*, hf. *bœgi*, ef. *bógar*; flt. nf. *bœgir*, gf. *bógu*, hf. *bógum*, ef. *bóga*. Ent. nf. *sun(r)*, *son(r)*, gf. *sun*, *son*, hf. *syni*, *søni* (§ 19, 3 med anm.), ef. *sunar*, *sonar*; flt. nf. *synir*, *sønir* (sml. hf. ent.), gf. *sunu*, *sonu*, hf. *sunum*, *sonum*, ef. *suna*, *sona*.

Anm. *bógr* böjes i det senere sprog også som *úlfr* (§ 29). — *sunr* eller *sonr* (den sidste form er den hyppigste, § 19, 1 og 3, anm.) udelader tidlig meget ofte *r* i nf. (*sun* eller *son*; § 24, a, anm.).

§ 52. I **fjörðr** er den oprindelige selvlyd kun bevaret foran endelser med **i**, ellers er den brudt til **ja** (§ 15), der ved omlyd bliver **jö**. Således böjes *björn* (§ 24, a, 3; gf. *björn*, hf. *birni*, ef. *bjarnar* o. s. v.), *hjörtr* (hjort), *kjölr* (køl), *mjöðr* (mjød), *skjöldr* (skjold) og egennavnet *Njörðr*.

Anm. 1 (til § 49—52). I hf. ent. mangler undertiden endelsen -**i** og følgelig også omlyden, hvor den kan indtræde; man finder således *lit*, *sið*, *knörr*, *vönd*, *vörð*, *þröm*, *ár*, *ás*, *sun* (*son*) og flere andre ved siden af de ældre *liti*, *siði*, *knerri*, *vendi*, *verði*, *þremi*, *æri*, *æsi*, *syni* o. s. v.

Anm. 2 (til § 49—52). I gf. flert. findes i flere af disse ord tidlig endelsen -i ved siden af -**u**; i de ord, som ingen omlyd kan modtage, bliver höjningen altså som af *burðr* (§ 40); kan ordet modtage omlyd, kræver *-i* i-omlyd (som i nf.), *-u* u-omlyd; således findes *limi*, *syni* (*søni*), *æsi* og undertiden enkelte andre ved siden af *limu*, *sunu* (*sonu*), *ásu* o. s. v. — Om ordene *brestr*, *hlutr*, *kostr* er det bemærket § 41 og 42, at de i gf. flt. undertiden har *brestu*, *hlutu*, *kostu* ved siden af de almindeligere *bresti*, *hluti*, *kosti*. Oprindelig har desuden flere af de navnlig i § 41 nævnte ord, der har *-i* i hf. ent. (f. eks. *kviðr*, *verðr*, ordene på -(*n*)*aðr* og andre), gået som *viðr* og tydelig adskilt sig fra *burðr*, hvorimod nu et ord som *friðr*, der kun bruges i ent., ligeså godt kan regnes til § 41 som til § 50.

Tredje klasse.

§ 53. Efter denne klasse går de 5 hak.-ord **fingr** (finger), **fótr** (fod), **maðr** (mand), **nagl** (negl), **vetr** (vinter) og en stor del huk.-ord. Det ejendommelige for dem alle er, at de danner nf. og gf. flert. på **-r** med i-omlyd, når selvlyden er modtagelig derfor. Huk.-ordene har undertiden også i ef. ent. **-r** og i-omlyd; men i reglen går disse ord i ent. efter en af de tidligere omtalte klasser. De danske flertalsformer med stødtone (*fod — fødder*; *rod — rødder* o. s. v.) svarer til denne böjning. Vi betragter hvert kön for sig.

§ 54. Hankön. De enkelte ord böjes således:

Ent.	nf.	fingr	fótr	maðr	nagl	vetr
	gf.	fingr	fót	mann	nagl	vetr
	hf.	fingri	fœti	manni	nagli	vetri
	ef.	fingrar	fótar	manns	nagls	vetrar
Flt.	nf. gf.	fingr	fœtr	menn	negl	vetr
	hf.	fingrum	fótum	mönnum	nöglum	vetrum
	ef.	fingra	fóta	manna	nagla	vetra

Anm. 1. *fingr*, *nagl*, *vetr* har bortkastet **r** i nf. ent. samt i nf. og gf. flert. efter § 23, c og § 24, a, 3. *maðr* står for *mannr* (§ 21, 3); ligeledes findes i flert. ved siden af *menn* (for det sjældne *mennr*, § 24, a, anm.) formen *meðr*. I ent. böjes altså *fingr*, *fótr* og *vetr* som ordene i § 49, *maðr* og *nagl* som *armr* (§ 30). Sjælden bruges *fingr* som intetkön (efter § 34, a); ef. *fingrs* tilhører det nyere sprog.

Anm. 2. Herhen hører også folkenavnene *Eistr*, *Vindr* (Ester, Vender, dog også *Eistir*, *Vindir* § 42); ligeledes findes *Jamtr* (Jæmtlands indbyggere) og *þrændr* Trønderne) ved siden af *Jamtar* (§ 32, b) og *þrændir* (§ 42).

§ 55. Hunkönnet er langt talrigere repræsenteret i denne klasse. Entallet böjes i reglen som de § 29—30 og § 40 omtalte ord; dog har flere ord, navnlig på **g** og **k**, i ef. ent. **r** og i-omlyd ligesom i nf. og gf. flert. Böjningsmønstre er (med uomlydt selvlyd) *geit* (géd), (med omlydt selvlyd) *önd* (and), *rót* (rod), *mús* (mús):

Ent.	nf. gf.	geit	önd	rót	mús
	hf.	geit	önd	rót	mús
	ef.	geitar	andar	rótar	músar
Flt.	nf. gf.	geitr	endr	rœtr	mýss
	hf.	geitum	öndum	rótum	músum
	ef.	geita	anda	róta	músa

§ 56. Som **geit** böjes de ord, der ingen omlyd kan modtage: *brík* (tavle, panélvæg), *dreif* (bånd; sml. *dreif* § 33, A, a), *eik* (ég), *flík* (flig), *galeið* (galej, krigsskib), *greip* (hånd),

grind (gitter), *hind* (hind), *kinn* (kind; flt. *kinnr*, *kiðr* § 21, 3), *kverk* (strube), *mjólk* (mælk), *reik* (striben, der deler håret fra panden til baghovedet), *rist* (vrist), *rít* (digt. skjold), *síld* (sild), *skeið* (skib), *spík* (flise), *sæ(i)ng* (sæng), *tík* (tævehund), *vík* (vig). Kun i flert. bruges *ertr* (ærter, § 23, c, hf. *ertrum*, ef. *ertra*). (*rekendr* sé § 47, a, anm. 3.)

Anm. 1. *kverk*, *mjólk*, *vík* har i ef. ent. *kverkr*, *mjólkr*, *víkr*; *eik*, *sæ(i)ng*, *tík* både *eikar*, *sæ(i)ngar*, *tíkar* og *eikr*, *sæ(i)ngr*, *tíkr*. *grind* og *sæ(i)ng* hedder i hf. ent. ofte *grindu*, *sæ(i)ngu*. I flert. har *flík*, *galeið*, *greip*, *kverk*, *síld* og måske et par andre ved siden af *flíkr*, *galeiðr* o. s. v. også *flíkar*, *galeiðar* o. s. v. (efter § 33, A, a), *skeið* foruden *skeiðr* også *skeiðar* og *skeiðir* (§ 33, B, a), *grind* både *grindr* og *grindir* (§ 44).

Anm. 2. Herhen hørte oprindelig ordet *vættr* (vætte, væsen; gammel flert. *vættr*, *vítr*); men det gik tidlig over til at böjes som *brúðr* (§ 47, anm. 2).

§ 57. Som **önd** böjes ordene med **a** i roden: *hönd* (hånd), *hönk* (hank), *mörk* (skov; mark i penge eller vægt), *rönd* (rand), *röng* (tværbånd i et skib), *spöng* (plade), *strönd* (strand), *stöng* (stang), *töng* (tang), *tönn* (tand), *örk* (ark, kiste).

Anm. 1. *hönd* hedder i hf. *hendi* (sml. *degi*, § 32, b, anm. og ordene i § 49), *mörk*, *rönd*, *strönd*, *stöng* både *mörk*, *rönd*, *strönd*, *stöng* og ofte *mörku*, *röndu*, *ströndu*, *stöngu*, *mörk* (skov), *töng* og *örk* har i ef. både *markar*, *tangar*, *arkar* og *merkr*, *tengr*, *erkr*. *tönn* hedder i flert. *tenn*, *tennr* og *teðr* (sml. *meðr* § 54, anm. 1), *mörk* (skov), *rönd*, *spöng*, *strönd*, *stöng* og *töng* både *markir*, *randir*, *spangir*, *strandir*, *stangir*, *tangir* og *merkr*, *rendr*, *spengr*, *strendr*, *stengr*, *tengr*.

Anm. 2. Ordet *álpt* (svane, for *alpt* § 16, c) böjes i alm. regelmæssig efter § 44 (ef. *álptar*, flt. *álptir*); dog findes også i flert. (meget sjælden i ef. ent.) formen *elptr*. Desuden forekommer ved siden af *álpt* en nævnef. *elptr* (gf. og hf. *elpti*, ef. *elptar*, § 47, a, også uregelmæssig gf. *elptr*, § 33, A, a).

§ 58. Som **rót** böjes: a) ordene med **ó** i roden: *bók* (bøg, bog), *bót* (bod), *brók* (brog, bukser; mest i flert. *brækr*), *glóð* (glød), *nót* (fiskegarn), samt (med *ó* i slutningen) *fló* (1. lag; 2. loppe, ef. *flóar*; flt. *flær*, hf. *flóm* § 18, b, ef. *flóa*), *kló* (klo), *ló* (brokfugl), *ró* (jærnplade), *þró* (udhulet træ eller sten, *steinþró*, stenkiste).

Anm. Af *bót* findes i flert. undertiden *bótir* for *bætr*.

b) med **á** i roden: *gás* (gås; ef. *gásar*, flt. *gæss* § 22, c, 2, hf. *gásum*, ef. *gása*), *tág* (rodtrævle, også efter § 33, A, a) og med *á* i slutningen *tá* (tå; ef. *tár* (§ 18, b; sml. § 38), flt. *tær*, hf. *tám*, ef. *tá*). — Ordet **nótt** eller **nátt** böjes således (sml. § 11, anm.):

Ent.	nf. gf.	nótt, nátt	Flt.	nf. gf.	nætr
	hf.	nóttu, nátt, nótt		hf.	nóttum, náttum
	ef.	náttar, nætr		ef.	nátta (nótta)

Anm. Omlyden *á* til *ó*, der har holdt sig i ordet *nótt*, hvor den også undertiden trængte ind i ef. (ent. og) flert. (sml. § 51, b, anm. 2), findes i det ældste sprog også i de andre ord med *á* i roden.

c) med **ú** i roden (som *mús*): *brún* (öjenbryn, ef. *brúnar*; flt. *brýnn* (§ 22, c, 1), hf. *brúnum*, ef. *brúna*) og *lús* (flt. *lýss* = *mýss*, § 22, c, 2).

d) med **o** og **u** i roden: *hnot* (nødd; ef. *hnotar*, flt. *hnøtr* eller *hnetr*, hf. *hnotum*, ef. *hnota*), *stoð* (støtte, stolpe; flt. *støðr*, *steðr*, senere også *stoðir*); *dyr(r)* (dör, kun i flert., hf. *durum*, sjælden *dyrum*, ef. *dura*, sjælden *dyra*).

Anm. *dyr(r)* bruges også ofte som ik. flert. (§ 34, a).

§ 59. Et par ord med **á** og **ú** i roden adskiller sig fra de i § 58, b og c omtalte derved, at de har **r** og i-omlyd ikke blot i nf. og gf. flert., men også i ef. og nf. ent.; disse ord er *kýr* (ko), *sýr* (so) og *ær* (hunfår), der böjes således:

Ent.	nf.	kýr	sýr	ær
	gf.	kú	sú	á
	hf.	kú	sú	á
	ef.	kýr	sýr	ær
Flt.	nf. gf.	kýr	sýr	ær
	hf.	kúm (§ 18, b)	súm	ám
	ef.	kúa	súa	á

Anm. For *ær* findes *á*, flt. *ár* (efter § 38) i sammensætningen *slagár* (flt. hunfår, der skal slagtes). — Når *kýr* og *sýr* bruges som tilnavne (*Símon kýr*, *Sigurðr sýr*) forekommer ved siden af de regelmæssige former også gf. og hf. *kýr*, *sýr*, ef. *sýrs*, *sýrar* (*súrar*).

§ 60. De almindelige slægtskabsnavne *faðir*, fader, *bróðir*, broder, *móðir*, moder, *dóttir*, datter, *systir*, søster, danner som de i § 53—59 behandlede ord deres flert. ved **r** og i-omlyd, der også bevares i hf. og ef. I ent. ender nf. på **-ir**, de øvrige forholdsformer på **-ur**. Böjningen af de enkelte ord er følgende:

Ent.	nf.	faðir	bróðir	móðir	dóttir	systir
	gf. hf. ef.	föður	bróður	móður	dóttur	systur
Flt.	nf. gf.	feðr	brœðr	mœðr	dœtr	systr
	hf.	feðrum	brœðrum	mœðrum	dœtrum	systrum
	ef.	feðra	brœðra	mœðra	dœtra	systra

Anm. Flertalsformerne *feðr*, *brœðr* o. s. v. står for **feðrr* o. s. v. efter § 23, c. — *faðir* og *bróðir* (sjælden *móðir* og *dóttir*) hedder i hf. ent. også *feðr* og *brœðr* (*mœðr* og *dœtr*). — Når *faðir* er sidste led i et sammensat ord, kan det også antage formen *föðr* i nf., gf. og hf., *föðrs* i ef. (*valföðr*, valens (de faldnes) fader ɔ: Odin, ef. *valföðrs*). — I det senere sprog finder man også i hele ent. udenfor nf. former som *feðr* (*föðr*), *mœðr*; ef. *bróðurs* o. s. v.

B. Den svage böjningsmåde.

§ 61. Denne böjningsmåde, der er meget simpel, omfatter kun én klasse med ord af alle tre kön. Herefter går hak.-ord på **-i**, huk.-ord på **-a** (og endel på **-i**), ik.-ord på **-a**. Hele entallet ender på en selvlyd, flertallets ef. huk. og ik. på -na. Böjningsmønstre er for hak. *bogi* (bue), for huk. *tunga* (tunge), for ik. *auga* (öje):

Ent.	nf.	bogi	tunga	auga
	gf. hf. ef.	boga	tungu	auga

Flt.	nf.	bogar	tungur	augu
	gf.	boga	tungur	augu
	hf.	bogum	tungum	augum
	ef.	boga	tungna	augna

§ 62. Ord med **a** i roden forandrer dette ved *u*-omlyd til **ö** (i afledningsendelser til **u**, § 11, a og b); denne indtræder overalt i hf. flert., desuden i hele huk. undtagen nf. ent. og ef. flert. og i nf. og gf. flert. ik. Eksempler er for hak. *hani* (hane), *dómari* (dommer), for huk. *gata* (vej), for ik. *hjarta* (hjærte).

Ent.	nf.	hani	dómari	gata	hjarta
	gf. hf. ef.	hana	dómara	götu	hjarta
Flt.	nf.	hanar	dómarar	götur	hjörtu
	gf.	hana	dómara	götur	hjörtu
	hf.	hönum	dómurum	götum	hjörtum
	ef.	hana	dómara	gatna	hjartna

Anm. Ordene med *á* i roden kan i det ældste sprog omlyde *á* til *ó*, f. eks. hak. *landskjálfti* (§ 16, c, jordskælv), hf. flt. *landskjólftum*; huk. *kváma* (komme), gf., hf. og ef. *kvómu* (sml. § 32, a, anm., § 33, anm. 3 o. s. v. og nedenfor § 70).

Med hensyn til de enkelte kön er følgende at mærke:

§ 63. Hankön. Som *bogi*, *hani* og *dómari* går de oldnord. hak.-ord på **-i**, f. eks. *arfi* (arving), *bani* (bane, død), *bardagi* (slag), *búi* (beboer, ofte i sammensætninger; flt. nf. *búar*), *feðgar* (kun i flert., fader og sön, sml. *feðgin* § 34, a; *mæðgur* § 69), *félagi* (staldbroder), *granni* (nabo). *knúi* (kno, flt. *knúar*), *máni* (måne), *tími* (tid) o. s. v., samt ordene på *-ari* (*harpari*, harpespiller; hf. flert. *hörpurum*).

Anm. 1. Titlerne *herra* (herre) og *síra* (herre, især om gejstlige) har *a* i hele ent. — Hunkönsordet *Skaði* (Njörds hustru) böjes som et hak.-ord, ef. *Skaða*.

Anm. 2. Ordet *endi* hedder i nf. også *endir* (§ 46, a, anm.), men böjes i de andre forholdsformer i reglen som *bogi*. Også ordene på *-ari* har oprindelig endt på *-arir* i nf. ent. (efter § 46, a); men heraf findes kun få spor i gamle digte (f. eks. ef. *mútaris*

af *mútarir*, falk = *mútari*); derimod viser endelsen *-eri* for *-ari* i det ældre sprog (*leikeri*, gøgler = *leikari*, *skaperi*, skaber = *skapari* o. s. v.) ved sin omlyd tilbage til det oprindelige forhold.

Anm. 3. Endelsen **-na** i ef. flert., der ellers ikke findes i hak., forekommer dog i enkelte ord hos digterne ved siden af *-a*, f. eks. *gumi* (mand, sml. da. *brudgom*; flt. nf. *gumar*, ef. *gumna* og *guma*); men ofte er *n* fra ef. trængt ind også i de andre forholdsformer i flert. (nf. *gumnar*, gf. *gumna*, hf. *gumnum* for *gumar*, *guma*, *gumum*). Det samme gælder flertalsformerne *bragnar* (mænd), *flotnar* (krigere), *gotnar* (mænd), *skatnar* og *skatar* (mænd; ent. *skati*).

§ 64. Nogle hak.-ord på lang selvlyd bortkaster den derefter følgende korte selvlyd efter reglen § 18, b, f. eks. *pái* (påfugl), gf., hf., ef. *pá* (for **páa*); *flói* (sumpigt sted, havbugt), flt. nf. *flóar*, hf. *flóm* (for *flóum*). — Herhen hører på **-é** ordene **klé** (sten til at stramme væven med) og **lé** (lé), for **kléi*, **léi*, gf., hf., ef. *kljá*, *ljá* (for **kléa*, **léa* § 20), flert. nf. *kljár*, *ljár*, gf. og ef. *kljá*, *ljá*, hf. *kljám*, *ljám*. Senere fik man i nf. ent. også formerne *kljár*, *ljár* (sé § 38).

§ 65. Flere hak.-ord har et **j** i stammen, der bortfalder foran **i** i nf. ent. (§ 24, d), men ellers findes i hele böjningen, f. eks. *höfðingi* (høvding; gf., hf. og ef. *höfðingja*, flt. nf. *höfðingjar*, gf. og ef. *höfðingja*, hf. *höfðingjum*). Således böjes *aðili* (hovedsagsøger), *bryti* (bryde, gårdsbestyrer), *einheri* (i ent. om Tor; flt. *einherjar*, kæmperne i Valhal), *guðsifi* (fadder), *kleggi* (høstak; brems), *steði* (ambolt), *tiggi* (digt. fyrste), *vili* (vilje), ordene på *-byggi* (*aptrbyggjar* og *frambyggjar*, mandskabet i skibets bageste og forreste del), *-ingi*, *-skeggi* (*eyjarskeggi*, øboer o. s. v.), *-veri* (*skipsverjar*, skibsmandskab, *Rómverjar*, Romere), *-virki* (*einvirki*, mand, som selv forretter sit arbejde, *illvirki*, *spellvirki*, misdæder) og nogle egennavne (*Beli*, *Skyli*). — I enkelte af disse ord er *j* temmelig tidlig opgivet (*aðili*; flt. *aðilar* for *aðiljar* o. s. v.).

§ 66. Hak.-ord med **v** i stammen bortkaster det i reglen foran *u* i hf. flert. (§ 24, c), f. eks. *möskvi* (maske, ef. *möskva*; flt. nf. *möskvar*, hf. *möskum*).

§ 67. Nutids tillægsform på **-andi** böjes, når den bruges som navneord, i ent. som *hani*, men danner nf. og gf. flert. på **-r** med i-omlyd (som ordene § 53—60).

Nutids tillægsf. af udsagnsordene *búa* (bo), *fjá* (hade) og *frjá* (elske) er gået over til rene navneord, der böjes på samme måde: *búandi* eller *bóndi* (bonde), *fjandi* (fjende), *frændi* (frænde). Som böjningsmønstre opstiller vi *gefandi* (som giver) og *búandi*, *bóndi*:

Ent. nf.	gefandi	búandi — bóndi
gf., hf., ef.	gefanda	búanda — bónda
Flt. nf. gf.	gefendr	búendr — bœndr
hf.	gefǫndum (gefendum)	búǫndum — bóndum (búendum — bœndum)
ef.	gefanda	búanda — bónda

i-omlyden er undertiden også trængt ind i hf. (*gefendum* o. s. v.; sml. § 60). *frændi* hedder i flert. *frændr*, men *fjandi fjandr* uden omlyd.

§ 68. Ordet *uxi*, *oxi* (okse) böjes i ent. som *bogi*, men hedder i flt. nf. og gf. *yxn* (*øxn* § 19, 3), hf. *yxnum* (*øxnum*), ef. *yxna* (*øxna*); derimod er flertallet *uxar* o. s. v. senere. (Flt. *yxn* bruges også senere som ik.).

§ 69. Hunkön. Som *tunga* og *gata* går de oldnord. huk.-ord på **-a**, f. eks. *aska* (aske), *dúfa* (due), *fluga* (flue), *gáta* (gåde), *hella* (flad sten), *mylna* (mølle), *mœðgur* (kun i flt., moder og datter; sml. *mœðgin* § 34, a, *feðgar* § 63), *saga* (saga), *stefna* (stevne), *vara* (vare), *varta* (vorte), *vika* (uge) o. s. v.

Anm. 1. Enkelte egennavne af hak. ender på *-a* og böjes som *tunga*, f. eks. *Ella*, ef. *Ellu*, *Sturla*, ef. *Sturlu*, *Úrœkja*, ef. *Úrœkju* (sml. § 63, anm. 1).

Anm. 2. **kona** (kvinde) har i ef. flert. *kvenna*, men böjes ellers regelmæssig som *tunga*. Formen *kvinna* (ef. *kvinnu*) for *kona* er nyere. — Ord på *-na* med en foregående medlyd kan naturligvis ikke tilföje noget *n* i ef. flert. (§ 23, c), der således bliver lig med nf. ent., f. eks. *mylna* (mølle), *stjarna* (stjærne).

§ 70. Nogle huk.-ord på lang selvlyd bortkaster det derefter følgende korte **a** eller **u** (sml. § 64) og kan derved blive uböjelige i ent., f. eks. på **-á**: *ásjá* (udseende, om-

sorg), *forsjá* (omsorg), *ísjá* (opmærksomhed), *skuggsjá* (spejl), *umsjá* (omsorg), *viðsjá* og *viðrsjá* (forsigtigked; gf., hf., ef. *viðsjá* eller *viðsjó* (sé § 11, anm., undertiden også i nf. uregelmæssig *viðsjó*, sml. § 51, b, anm. 2), flt. nf., gf. *viðsjár*, *viðsjór*, hf. *viðsjám*, *viðsjóm*, ef. *viðsjá*); på -ó: *Gróa* (egennavn; gf., hf., ef. *Gró*); på -ú: *frúa*, *trúa* (frue, tro; ef. *frú*, *trú*).

Anm. Ordene *frúa* og *trúa* hedder også i nf. *frú*, *trú* og böjes som *brú* (§ 33, A, a; ef. *frúar*, *trúar*); ligeledes er nogle af ordene på *-á* undertiden senere gået over til den stærke böjningsmåde og ender i ef. ent. på *-ár* (*ásjár* for *ásjá* som *á* § 38).

§ 71. Flere huk.-ord har et **j** i stammen (sml. § 65). I de ord, der foran **j** har **g** eller **k**, bortfalder **j** i ef. flert. foran endelsen *na* (§ 24, d), f. eks. *bylgja* (bølge), *ekkja* (enke), *fíkja* (figen), *kirkja* (kirke), *kveikja* (hvad der tænder, *eldkveikja*, tønder), *rekkja* (seng), *sylgja* (spænde), ef. flert. *bylgna*, *kirkna*, *kveikna* o. s. v. Går derimod en anden medlyd end *g* eller *k* foran *j*, beholdes *j*, og *n* falder bort, f. eks. *lilja* (lilje), *smiðja* (smedje), *styrja* (stør), ef. fl. *lilja* o. s. v.

§ 72. Huk.-ord med **v** i stammen bortkaster i almindelighed dette foran **u** (§ 24, c), altså i hele ent. udenfor nf., samt i nf., gf. og hf. flert.; i ef. flert. (hvorpå intet eksempel findes) følges vist samme regel som for *j* i § 71. Forøvrigt böjes disse ord regelmæssig som *gata*, f. eks. *völva* (vølve, spåkvinde; nf. *vala* findes ikke):

Ent.	nf.	völva	Flt.	nf.	völur (senere völvur)
	gf.	völu (senere völvu)		gf.	völur (senere völvur)
	hf.	völu (senere völvu)		hf.	völum (senere völvum)
	ef.	völu (senere völvu)		ef.	(völva?)

Anm. Således böjes kun meget få ord, f. eks. egennavnet *Röskva*, ef. *Rösku*. Ved siden af *frúa* (§ 70) findes i nf. også *frúva* (*jungfrúva*), flt. *frúvur*, der ved regelmæssig sammentrækning vilde blive *frúur* (§ 24, c), *frúr* (§ 18, b), hvilken form derfor kan tilhøre alle tre entalsformer *frúva*, *frúa* og *frú*.

§ 73. Endel hunkönsord, der næsten alle betegner en egenskab og med få undtagelser (*elli*, *ævi*) dannes af tillægsord ved i-omlyd, når selvlyden er modtagelig

derfor, ender i hele entallet på **-i** og bruges ikke i flert. (nf., gf., hf. og ef. *elli*). Hertil hører *birti* (klarhed), *bleyði* (modløshed), *blindi* (blindhed), *bræði* (hidsighed), *elli* (ælde), *ergi* (slethed), *feiti* (fedme), *fræði* (kundskab, og flere sammensætninger: *fornfræði*, troldkyndighed, *málfræði*, sproglære, *sannfræði*, tilforladelig kundskab), *fýsi* (lyst), *-girni* (begærlighed, i sammensætninger: *ágirni*, *fégirni*), *gleði* (glæde), *gremi* (vrede), *helti* (halthed), *hnøggvi* (karrighed), *hreysti* (kækhed), *hvíti* (hvidhed), *hylli* (yndest), *hæsi* (hæshed), *kurteisi* (belevenhed), *-kvæmi* (i sammensætninger: *nákvæmi*, nöjagtighed), *kæti* (munterhed), *leti* (ladhed), *mildi* (mildhed), *mæði* (træthed), *prýði* (pryd), *reiði* (vrede), *-rekki* (i sammens. *hugrekki*, mod), *snilli* (snille), *speki* (visdom; *lögspeki*, lovkyndighed), *-sýni* (i sammensætninger: *sannsýni*, billighed), *teiti* (lystighed), *-vendi* (i sammensætninger: *ráðvendi*, retskaffenhed), *ævi* (tidsalder), *æði* (raseri), endvidere mange navneord med endelserne **-gi**, **-li** (af tillægsord på *-igr*, *-ugr*; *-ull*: *græðgi*, grådighed, *kyngi* og *fjölkyngi*, trolddom, *mælgi*, snaksomhed, *-ýðgi* (af tillægsord på *-úðigr* i sammensætninger: *grunnýðgi*, godtroenhed, *harðýðgi*, grumhed); *athygli*, opmærksomhed, *göfli*, gavmildhed, *sannsögli*, sandfærdighed); **-ni** (*beiðni*, begæring, *ráðvendni* = *ráðvendi* ovenfor; især mange af tillægsord på *-inn*: *forvitni*, nysgærrighed, *glöggþekkni*, skarpsynethed, *heiðni*, hedenskab, *hlýðni*, lydighed, *hræsni*, praleri, *kristni*, kristendom, *þrætni*, trættekærhed o. s. v.); **-semi** (sml. tillægsordene på *-samr*: *frændsemi*, slægtskab, *nytsemi*, nytte, *skynsemi*, forstand, *synsemi*, vrangvillighed o. s. v.); **-vísi** (af tilligsord på *-víss*: *hrekkvísi*, underfundighed, *lævísi*, snuhed, *réttvísi*, retfærdighed o. s. v.), samt *hyggjandi* (forstand), *kveðandi* (digt) og enkelte egennavne (*Þyri*, Tyre; *Skáni*, Skåne). — Undertiden findes enkelte af disse ord også brugte som ik. (efter § 48, a).

Anm. I sammensætning kommer undertiden et **s** frem i ef. af enkelte af disse ord, f. eks. *frændsemistala* (udregning af slægtskab), *úgleðisklæði* (sörgeklæder).

§ 74. Intetkön. Som *auga* (og *hjarta*) går de få intetkönsord på **-a**: *bjúga* (pølse), *eista* (testikel), *eyra* (øre; ef. fl. *eyrna*), *flagbrjóska* (brusk nedenfor brystbenet), *heima* (hjem), *hnoða* (nøgle, nøste), *leika* (legetöj), *lunga* (mest flt. *lungu*, lunge, *lungnasótt*, lungesyge), *nýra* (nyre), *síma* (sime, reb), *viðbeina* (kravebén; også *viðbein* efter § 34, a), *ökla* (ankel).

Anm. 1 (til § 28—74). Af mange ord, navnlig af hak., findes både en stærk og svag form ved siden af hinanden, af

hvilke den første næsten altid er den ældste og oprindeligste, f. eks. *hlutr* (lod, dél, § 41, a) og *hluti* (§ 63), *hólmr* (holm, § 32, a) og *hólmi* (§ 63), *lík(h)amr* (legeme, § 42) og *lík(h)ami* (§ 63), *múgr* (mængde, sml. da. *almue*, § 32, a) og *múgi* (§ 63), *niðr* (slægtning, § 46, b, anm. 3) og *niði* (§ 65); *andr* (ski, § 35), *öndurr* (§ 37) og *andri* (§ 63). Således findes navnlig ofte endelserne *-ingr* og *-leikr* (§ 32, a) ved siden af *-ingi* (§ 65) og *-leiki* (§ 63): *leysingr* (frigiven) og *leysingi* o. s. v. (Sml. også § 63, anm. 2). Også i egennavne findes stærke og svage former ved siden af hinanden: *Björn* (§ 52) og *Bjarni* (§ 63), *Göltr* (§ 51, a) og *Galti* (§ 63), *Nörr* (§ 39, anm. 1) og *Nörvi* (§ 63), *Surtr* (§ 43, anm.) og *Surti* (§ 63), *Suttungr* (§ 32, a) og *Suttungi* (§ 63), *Örn* (§ 51, a) og *Arni* (§ 63) o. s. v. Også af huk. findes enkelte ord både med stærk og svag form, f. eks. *rós* (rose, § 44) og *rósa* (§ 69). (Sml. også § 70, anm.). Af ik. hører herhen *viðbein* og *viðbeina* (sé § 74); ligeledes kan med det svage ik.-ord *heima* (§ 74) jævnføres det stærke hak.-ord *heimr* (§ 32, a).

Anm. 2 (til § 28—74). Af adskillige ord findes former med forskelligt kön ved siden af hinanden (sml. hak. *limr*, gren, § 50, huk. flt. *limar*, grene, § 33, A, a og ik. *lim*, uden flt., kollektivt, grene, § 34, a; huk. *eng*, § 47, b og ik. *engi*, § 48, a; sml. ligeledes § 73, slutn. og slutn. af foregående anm., hvortil her kan föjes, at man ved siden af ik. *síma*, *ökla* (§ 74) finder hak.-formerne *sími*, *ökli* efter § 63). Navnlig må mærkes, at flere ord af ik., når de bruges som stednavne, kan gå over til huk., så at man f. eks. finder flt. *Holtar*, *Torgar* (§ 33, A, a), *Túnir* (*Sigtúnir*, § 44), *Nesjar* (§ 47, b) o. s. v., medens *holt* (lille skov), *torg* (torv), *tún* (tun) altid er ik. efter § 34, a og *nes* efter § 48, b.

Tillægsordene.

§ 75. Medens navneordene enten böjes stærkt eller svagt, kan ethvert oldnordisk tillægsord i reglen (sé § 85) böjes både stærkt og svagt. Den stærke böjning bruges, når tillægsordet står ubestemt (*ríkr maðr*, en mægtig mand), den svage, når det står bestemt (*enn ríki maðr*, den mægtige mand).

Anm. I udråbsformen kan tillægsordet dog undertiden findes svagt böjet, også når det står ubestemt, f. eks. *góði konungr!* (gode konge!) for *góðr konungr!*

A. Den stærke (ubestemte) form.

§ 76. Denne falder i flere forholdsformer sammen med navneordenes stærke böjning. Hvor **a** findes i roden, bliver det ved *u*-omlyd til **ö**; denne indtræder overalt i hf. flert., desuden i nf. ent. huk., hf. ent. hak. og ik. og nf. og gf. flert. ik. (sml. § 30). Som böjningsmønstre opstiller vi *sjúkr* (syg) og *spakr* (forstandig).

		hak.	huk.	ik.	hak.	huk.	ik.
Ent.	nf.	sjúkr	sjúk	sjúkt	spakr	spök	spakt
	gf.	sjúkan	sjúka	sjúkt	spakan	spaka	spakt
	hf.	sjúkum	sjúkri	sjúku	spökum	spakri	spöku
	ef.	sjúks	sjúkrar	sjúks	spaks	spakrar	spaks
Flt.	nf.	sjúkir	sjúkar	sjúk	spakir	spakar	spök
	gf.	sjúka	sjúkar	sjúk	spaka	spakar	spök
	hf.		sjúkum			spökum	
	ef.		sjúkra			spakra	

I afledningsendelser bliver **a** ved *u*-omlyd til **u**, der atter forandrer et foregående *a* til **ö** (§ 11, b), f. eks. *gamall* (gammel), huk. *gömul*; *kallaðr* (kaldet), huk. *kölluð*.

Anm. I det ældste sprog bliver **á** ved *u*-omlyd **ó** (§ 11, anm.), f. eks. *smár* (ringe), ik. flt. *smó*, hf. flt. *smóm* (§ 18, b). Denne omlyd kan undertiden også findes indtrængt på steder, hvor den oprindelig ikke hørte hjemme, f. eks. höjere grad *smœ-ri* (dannet af **smór*) for *smæri* (af *smár*); sml. § 58, b, anm.

§ 77. Efter disse mønstre böjes alle oldnord. tillægsord med iagttagelse af de lydregler, der er anførte § 18—24, og som vi tildels allerede har set anvendte under navneordenes böjning. Her mærkes navnlig:

a) **nnr** bliver ofte (især i det ældste sprog) **ðr** (§ 21, 3; sml. § 32, a, anm.), f. eks. *saðr* (sand) = *sannr*, *kuðr* (bekendt) = *kunnr*; huk. *sönn*, ef. *saðrar* = *sannrar* o. s. v.

b) I dannelsen af intetkön ental modtager tillægsordene særlig følgende forandringer:

1. **ð** sammensmælter i en betonet stavelse efter selvlyd med **t** til **tt**: *breiðr* (bred), huk. *breið*, ik. *breitt*; *glaðr*

(glad), huk. *glöð*, ik. *glatt*; *góðr* (god), huk. *góð*, ik. *gótt* (senere *gott*, § 17). Efter medlyd bortfalder derimod både **ð** og **d**: *harðr* (hård), huk. *hörð*, ik. *hart*, *sagðr* (sagt), huk. *sögð*, ik. *sagt*; *blindr* (blind), huk. *blind*, ik. *blint*, *seldr* (solgt), huk. *seld*, ik. *selt*, *sendr* (sendt), huk. *send*, ik. *sent*. Ligeledes bortfalder **ð** i tostavelsesord på *-aðr* og *-iðr*: *kallaðr* (kaldt), huk. *kölluð* (§ 11, b), ik. *kallat*, *lagiðr* (lagt), huk. *lagið*, ik. *lagit*. (Sml. § 22, a, 3, 4).

2. **ddt** i fortids tillægsf. bliver til **tt**: *breiddr* (udbredt), huk. *breidd*, ik. *breitt* (som af *breiðr* ovenfor); *gladdr* (oplivet), huk. *glödd*, ik. *glatt* (som af *glaðr* ovenfor); *ræddr* (sagt), huk. *rædd*, ik. *rætt*. (Sml. § 22, a, 2).

3. Efter **tt** og efter **t** med foregående medlyd kan intet nyt **t** tilföjes i ik., der således bliver lig huk., med mindre dette kan modtage omlyd: *hittr* (funden), huk. *hitt*, ik. *hitt*; *hvattr* (skærpet), huk. *hvött*, ik. *hvatt* (som af *hvatr*, skarp, huk. *hvöt*, ik. *hvatt*); *kollóttr* (kullet, skaldet), huk. *kollótt*, ik. *kollótt*; *lattr* (frarådet), huk. *lött*, ik. *latt* (som af *latr*, lad, doven, huk. *löt*, ik. *latt*); *fastr* (fast), huk. *föst*, ik. *fast*; *hristr* (rystet), huk. *hrist*, ik. *hrist*. (Sml. § 23, b og c).

4. Tostavelsesord på **-inn** har i ik. **-it**: *heiðinn* (hedensk), huk. *heiðin*, ik. *heiðit*; *gefinn* (givet), huk. *gefin*, ik. *gefit* Ligeledes hedder *sannr* (sand), huk. *sönn*, i ik. *satt* og *lítill* (liden), *mikill* (megen), huk. *lítil*, *mikil*, i ik. *lítit*, *mikit*. (Sml. § 22, b).

Anm. *margr* (mangen), huk. *mörg*, skrives ofte uden *g* i ik., da det ikke hørtes i udtalen: *mart* og *margt* (sml. § 37, anm. 2 slutn.). Ligeledes skrives dobbelt **r** såvel som andre dobbelte medlyd foran **t** i ik. ofte enkelte, f. eks. *kyrr* (rolig), huk. *kyrr*, ik. *kyrt* og *kyrrt*, *þurr* (tör), huk. *þurr*, ik. *þurt* og *þurrt*; *skammr* (kort), huk. *skömm*, ik. *skamt* og *skammt*. Der er ingen grund til at beholde fordoblingen i dette tilfælde (sml. § 5, 9 slutn.).

5. Ord på lang selvlyd fordobler **t** i ik., f. eks. *grár* (grå), huk. *grá*, ik. *grátt*; *mjór* (smal), huk. *mjó*, ik. *mjótt*; *nýr* (ny), huk. *ný*, ik. *nýtt*; *trúr* (tro), huk. *trú*, ik. *trútt*. (Sml. § 23, anm.).

§ 78. Forøvrigt finder vi i tillægsordenes böjning.

de samme ejendommeligheder, som vi har sét ved navneordene.

Tillægsord på enkelt **-n**, **-r** og **-s** med foregående medlyd kan ikke modtage noget **-r** i nf. ent. hak. (*forn*, gammel, *frækn*, modig, *gjarn*, begærlig, *jafn*, jævn, lige, *sykn*, uskyldig; men derimod *grannr*, smækker, *þunnr*, tynd o. s. v.; — *apr*, hård, bedrøvet, *bitr*, bitter, hvas, *dapr*, stille, mörk, *digr*, tyk, *fagr*, smuk, *ítr*, fortrinlig, *lipr*, smidig, *magr*, mager, *snotr*, forstandig, *vakr*, årvågen, rask, *vitr*, forstandig, og med *rr kvirr* (*kyrr*, § 26, a), *þurr* (sml. ovenfor § 77, b, 4, anm.); —*frjáls*, frels, fri, *hress*, rask, *hvass*, hvas), de på **-r** og undertiden på **-s** heller ikke i de andre forholdsformer, hvor endelsen begynder med *r* (hf. og ef. ent. huk.; ef. flt.); sml. § 35; altså:

		hak.	huk.	ik.	hak.	huk.	ik.
Ent.	nf.	jafn	jöfn	jafnt	fagr	fögr	fagrt
	gf.	jafnan	jafna	jafnt	fagran	fagra	fagrt
	hf.	jöfnum	jafnri	jöfnu	fögrum	fagri	fögru
	ef.	jafns	jafnrar	jafns	fagrs	fagrar	fagrs
Flt.	nf.	jafnir	jafnar	jöfn	fagrir	fagrar	fögr
	gf.	jafna	jafnar	jöfn	fagra	fagrar	fögr
	hf.		jöfnum			fögrum	
	ef.		jafnra			fagra	

Ordene på **-s** får naturligvis heller ikke noget nyt **-s** til i ef. ent. hak. og ik., så at *hress* kan være: 1) nf. ent. hak. 2) nf. ent. huk. 3) ef. ent. hak. og ik. 4) nf. og gf. flt. ik. — Udeladelsen af *r* i disse ord findes meget tidlig: *frjáls*, hf. og ef. ent. huk. *frjálsi*, *frjálsar*, ef. flt. *frjálsa*, for *frjálsri* o. s. v. (**frjálssi*, § 22, c, 2, *frjálsi*, § 23, c); sml. § 79, slutn. — (*ýmiss* sé § 80, B, slutn.).

§ 79. Tillægsord på **-l**, **-n** og **-s** med foregående lang selvlyd sammensmælter i nf. ent. hak., hf. og ef. ent. huk., ef. flt. **r** med det foregående **l**, **n**, **s** til **ll**, **nn**, **ss** (sml. § 36); dog kan tillægsordene på **s** udenfor nf. hak. også have **sr** uden sammensmæltning; ellers böjes de regelmæssig, f. eks. *heill* (hél), *vænn* (håbefuld, smuk):

		hak.	huk.	ik.	hak.	huk.	ik.
Ent.	nf.	heill	heil	heilt	vænn	væn	vænt
	gf.	heilan	heila	heilt	vænan	væna	vænt
	hf.	heilum	heilli	heilu	vænum	vænni	vænu
	ef.	heils	heillar	heils	væns	vænnar	væns
Flt.	nf.	heilir	heilar	heil	vænir	vænar	væn
	gf.	heila	heilar	heil	væna	vænar	væn
	hf.		heilum			vænum	
	ef.		heilla			vænna	

De på **-s** (*fúss*, begærlig, *lauss*, løs, *ljóss*, lys, *víss*, vís o. s. v., huk. *fús*, *laus*, ik. *fúst*, *laust* o. s. v.) har udenfor nf. hak. både **ss** og **sr** (*víssi*, *víssar*, *víssa* og *vísri*, *vísrar*, *vísra*).

§ 80. A) Tillægsord af to stavelser på **-l** og **-n** med foregående selvlyd sammensmælter ligesom de i forrige § omtalte ord **r** med det foregående **l**, **n** til **ll**, **nn** og udstøder desuden selvlyden foran **l** og **n** foran de böjningsendelser, der begynder med selvlyd (sml. § 37). I ordene *lítill* og *mikill*, samt i dem på **-inn** ender ik. ent. nf. og gf. på **-it** (§ 77, b, 4) og gf. ent. hak. på **-inn**. Böjningsmønstre er *gamall* (gammel, huk. *gömul*, § 11, b), *heiðinn* (hedensk).

		hak.	huk.	ik.	hak.	huk.	ik.
Ent.	nf.	gamall	gömul	gamalt	heiðinn	heiðin	heiðit
	gf.	gamlan	gamla	gamalt	heiðinn	heiðna	heiðit
	hf.	gömlum	gamalli	gömlu	heiðnum	heiðinni	heiðnu
	ef.	gamals	gamallar	gamals	heiðins	heiðinnar	heiðins
Flt.	nf.	gamlir	gamlar	gömul	heiðnir	heiðnar	heiðin
	gf.	gamla	gamlar	gömul	heiðna	heiðnar	heiðin
	hf.		gömlum			heiðnum	
	ef.		gamalla			heiðinna	

Anm. 1. Som **gamall** böjes f. eks. *atall* (grum, huk. *ötul*, ik. *atalt*), *förull* (omstrejfende), *gjafall* eller *gjöfull* (gavmild, huk. *gjöful*, ik. *gjafalt* eller *gjöfult*), *hugall* (opmærksom), *svikall* (svigefuld), *þagall* eller *þögull* (tavs). — *heimill* eller *heimull* (som man har ret til og hjemmel for) sammendrages ikke (gf. ent. hak. *heimilan*), ligesom man også af andre herhen hørende ord undertiden kan finde usammentrukne former. — *vesall* (ussel) kan i huk. og ik. flt. have *vesöl* (for *vesul*; sml. *óðal*, § 37, anm. 1).

Anm. 2. Som **heiðinn** böjes f. eks. *kristinn* (kristen), *loðinn* (lådden), *opinn* (åben), *roðinn* (rødlig), *rotinn* (rådden), *snoðinn* (tyndhåret), samt alle fortids tillægsformer af de stærke udsagnsord (sé nedenfor), endvidere **lítill** (lille), huk. *lítil*, ik. *lítit* (*litt*), gf. hak. *lítinn*, huk. *lítla*, ik. *lítit* (*litt*) o.s.v., og **mikill** (eller *mykill*, især i de sammentrukne former), huk. *mikil* (*mykil*), ik. *mikit*, gf. hak. *mikinn*, huk. *mikla* (*mykla*) o. s. v. (Forkortningen af *í* til *i* i de sammentrukne former af *lítill* (ent. nf. *lítill*, *lítil*, *lítit*, gf. *lítinn*, *litla*, *lítit*, hf. *litlum*, *lítilli*, *litlu* o. s. v.) tilhører det nyere sprog, men findes ikke i oldsproget; sml. § 17).

B) Foruden i de her nævnte tillægsord forekommer sammentrækning også i fortids tillægsformerne på **-iðr** af svage udsagnsord (sé nedenfor), f. eks. *telja* (sige), fort. tillægsf. hak. *taliðr*, huk. *talið*, ik. *talit*; gf. hak. *taldan*, huk. *talda*, ik. *talit*; flt. nf. hak. *taldir*, huk. *taldar*. ik. *talið* o. s. v., samt ofte i tillægsordene på **-igr** og **-ugr**, f. eks. *auðigr* (rig), huk. *auðig*, ik. *auðigt*; gf. *auðgan*, *auðga*, *auðigt*; flt. *auðgir*, *auðgar*, *auðig* o. s. v., *málugr* (snaksom; nf. flt. hak. *málgir*), *máttigr* (mægtig; nf. flt. hak. *máttkir* for *máttigir*, sml. § 21, 2), *nauðigr* (nødig; gf. huk. *nauðga*, hf. flt. *nauðgum*), *öflugr* (stærk, gf. ent. huk. *öflga*), *öfugr* (bagvendt, hf. *öfgum*) o. s. v. I flere herhen hørende ord findes dog også usammentrukne former. På **-agr** ender *heilagr*, huk. *heilög* og *heilug* (sml. *vesall*, A, anm. 1), ik. *heilagt*, der i de sammentrukne former får **e** for **ei** (gf. hak. *heilagan* og *helgan*, huk. *heilaga* og *helga*; flt. nf. hak. *helgir*, huk. *helgar*, ik. *heilög* og *heilug* o. s. v.). — I tillægsordet **ýmiss** (*ímiss*, sml. § 19, 4, forskellig), huk. *ýmiss*, ik. *ýmist*, findes ligeledes sammentrukne og usammentrukne former ved siden af hinanden: flt. nf. hak. *ýmissir*, *ýmsir*, gf. *ýmissa*, *ýmsa*, nf. og gf. huk. *ýmissar*, *ýmsar*, ik. *ýmiss* (undert. *ýmsi*), hf. *ýmissum*, *ýmsum*, ef. *ýmissa* (§ 78, slutn.), *ýmsa*. (I de sammentrukne former bruges også *ym-*, *im-*).

§ 81. Tillægsord på lang selvlyd fordobler **t** i intk. (§ 77, b, 5); ligeledes har de ofte (dog ikke i det ældre sprog) dobbelt **r** i hf. og ef. ent. huk. og i ef. flt. (sjælden **rr** i nf. ent. hak. og **ss** i ef. ent. hak. og ik.; sml. § 23,

anm., slutn.). De på á (*blár*, blå, *fár*, ringe i tal, *grár*, grå, *hrár*, rå, *knár*, dygtig, *smár*, ringe, *spár*, spående, *-skár* (i mange sammensætninger: *folkskár*, menneskeødelæggende, *herskár*, krigersk, udsat for overfald, *niðskár*, som digter nidviser), *þrár*, trodsig) bortkaster i reglen et følgende a og u, de på andre lange selvlyd (*trúr*, tro) undertiden u (sml. § 38); f. eks.:

		hak.	huk.	ik.
Ent.	nf.	hrár[r]	hrá	hrátt
	gf.	hrán	hrá	hrátt
	hf.	hrám	hrá(r)ri	hrá
	ef.	hrás[s]	hrá(r)rar	hrás[s]
Flt.	nf.	hráir	hrár	hrá
	gf.	hrá	hrár	hrá
	hf.		hrám	
	ef.		hrá(r)ra	

§ 82. De tillægsord, i hvilke stammen ender på v, bortkaster det i samme tilfælde som de tilsvarende navneord (§ 39), f. eks. *fölr* (bleg), *þykkr* (tyk):

Ent.	nf.	fölr	föl	fölt	þykkr	þykk	þyk(k)t
	gf.	fölvan	fölva	fölt	þykkvan	þykkva	þyk(k)t
	hf.	föl(v)um	fölri	föl(v)u	þykk(v)um	þykkri	þykk(v)u
	ef.	föls	fölrar	föls	þykks	þykkrar	þykks
Flt.	nf.	fölvir	fölvar	föl	þykkvir	þykkvar	þykk
	gf.	fölva	fölvar	föl	þykkva	þykkvar	þykk
	hf.		föl(v)um			þykk(v)um	
	ef.		fölra			þykkra	

Således böjes også *dyggr* (trofast), *døkkr* (mörk), *gløggr* (tydelig), **görr* (*gørr* eller *gerr*, færdig), *hnøggr* (karrig), *hryggr* (bedrøvet), *höss* (grå), *kløkkr* (elendig), *kvikr* eller *kykr* (levende), *löskr* (dorsk), *myrkr* (mörk), *röskr* (rask), *snøggr* (hurtig; med kort hår, uld, græs), *styggr* (misfornöjet), *tryggr* (tryg), *þröngr* (trang), *örr* (rask; gavmild). I enkelte af disse ord findes v undertiden udeladt temmelig tidlig (*myrkan*, *þykkan* for *myrkvan*, *þykkvan* o. s. v.).

Anm. 1. I et par ord finder vi dobbelte eller tredobbelte former, nemlig **frær**, (*frjár*), *frjór* (frugtbar), **mær**, *mjár*, *mjór* (smal) og **slær**, *sljár*, *sljór* (sløv). (Sml. *snær*, *sær* og *fræ*, § 39, anm. 1 og 4). Disse ord böjes således:

		hak.	huk.	ik.	hak.	huk.	ik.
Ent.	nf.	slær	slæ	slætt	sljór	sljó	sljótt
	gf.	slævan	slæva	slætt	sljóvan	sljóva	sljótt
	hf.	slævum	slæ(r)ri	slævu	sljóvum	sljó(r)ri	sljóvu
	ef.	slæs	slæ(r)rar	slæs	sljós	sljó(r)rar	sljós
Flt.	nf.	slævir	slævar	slæ	sljóvir	sljóvar	sljó
	gf.	slæva	slævar	slæ	sljóva	sljóvar	sljó
	hf.		slævum			sljóvum	
	ef.		slæ(r)ra			sljó(r)ra	

Anm. 2. Tillægsordene **frár** (*frór*, § 11, anm., hurtig) og **hár** (*hór*, höj) har dobbelte former, idet de enten böjes som *hrár* (§ 81) eller (i alm. og ældst) med **v** i stammen som *sljór*:

		hak.	huk.	ik.
Ent.	nf.	hár[r]	há	hátt
	gf.	há(a)n, hávan	há, háva	hátt
	hf.	hám, hávum	há(r)ri	há, hávu
	ef.	hás[s]	há(r)rar	hás[s]
Flt.	nf.	(háir,) hávir	hár, hávar	há
	gf.	há, háva	hár, hávar	há
	hf.		hám, hávum	
	ef.		há(r)ra	

I de i anm. 1 og 2 omtalte ord skrives ofte **f** for **v** (sml. *már*, § 39, anm. 1).

§ 83. I nogle tillægsord ender stammen på **j** (sml. § 45), der bortfalder efter reglen i § 24, d. Böjningsmønstre er *miðr* (som er i midten, medius), *nýr* (ny):

		hak.	huk.	ik.	hak.	huk.	ik.
Ent.	nf.	miðr	mið	mitt	nýr	ný	nýtt
	gf.	miðjan	miðja	mitt	nýjan	nýja	nýtt
	hf.	miðjum	miðri	miðju	nýjum	ný(r)ri	nýju
	ef.	miðs	miðrar	miðs	nýs[s]	ný(r)rar	nýs[s]
Flt.	nf.	miðir	miðjar	mið	nýir	nýjar	ný
	gf.	miðja	miðjar	mið	nýja	nýjar	ný
	hf.		miðjum			nýjum	
	ef.		miðra			ný(r)ra	

Således böjes også *eygr* (forsynet med öjne), *fátœkr* (fattig), *fjárlœgr* (fjærntliggende), *frœgr* (berömt), *gengr* (gangbar; *arfgengr*, arveberettiget), *hœgr* (let, bekvem), *ríkr* (mægtig), *sekr* (skyldig), *slœgr* (snu), *styrkr* (stærk), *vígr* (kampdygtig), *ýgr* (frygtelig), *þekkr* (behagelig), *þœgr* (tækkelig). I flere af disse ord findes j tidlig udeladt, ligesom i andre, der oprindelig må have været böjet på samme måde (*tœkr*, som kan tages, og mange lign.); selv i *miðr* og *nýr* kan *j* undertiden (senere) findes udeladt (sml. § 82, slutn.).

Anm. I enkelte tillægsord findes både former med **v** (§ 82) og **j** (da de oprindelig havde *vj* i stammen; sml. *hey*, § 48, b, anm. 1), f. eks. *dyggr* (trofast), gf. ent. hak. *dyggvan* og *dyggjan*, huk. *dyggva* og *dyggja*; *hryggr* (bedrøvet), gf. *hryggvan* og *hryggjan*; *myrkr* (mörk), gf. *myrkvan* og *myrkjan*.

B. Den svage (bestemte) form.

§ 84. Tillægsordenes böjning i den bestemte form er meget simpel, idet entallet går som navneordenes svage böjningsmåde (§ 61—62), og hele flt. i nf., gf. og ef. ender på **-u**, i hf. på **-um**:

		hak.	huk.	ik.	hak.	huk.	ik.
Ent.	nf.	sjúki	sjúka	sjúka	spaki	spaka	spaka
	gf. hf. ef.	sjúka	sjúku	sjúka	spaka	spöku	spaka
Flt.	nf. gf.		sjúku			spöku	
	hf.		sjúkum			spökum	
	ef.		sjúku			spöku	

De i §§ 80—83 omtalte egenheder gælder også den bestemte form: nf. ent. *gamli*, *gamla*; *heiðni*, *heiðna*; *lítli*, *-a*; *mikli* (*mykli*), *-a*; *máttki*, *-a*; — *hrái*, *hrá*; gf., hf. og ef. *hrá*; — *fölvi*, *fölva* (gf., hf. og ef. *fölu*, § 72); *slævi*, *-a*, *sljóvi*, *-a*; *hái*, *há* og *hávi*, *háva*; — *nýi*, *nýja*. (*miðr* bruges ikke i den bestemte form; det samme gælder *allr*, al).

Anm. Sjælden og sent ender hf. flert. på **-u** som i det nuværende sprog.

§ 85. En stor dél mest sammensatte tillægsord bruges kun i den svage form (også med bestemt betydning) og ender enten på **-a** i alle forholdsformer, eller på **-i** i nf. ent. hak., men ellers på **-a**, f. eks. *andvaka* og *andvaki* (sövnløs), *andvani* (manglende), *brúnvölvi* (alvorlig), *dumbi* (stum), *einskipa* (med ét skib), *einteiti* (meget glad), *eintómi* (ledig), *einvala* (udvalgt), *forviða* (fordreven), *forvitri* (meget forstandig), *fótlami* (halt), *frumvaxta* (fuldvoksen), *fulltíði* (fuldvoksen), *hugsi* (tankefuld), *jafnaldra* (jævnaldrende), *lami* (lam), *málóði* (hæftig i sin tale), *ofrölvi* (meget beruset), *samfeðra* (*samfeðri*) og *sammœðra* (*-i*) (som har samme fader og moder), *samhugi* (samdrægtig), *samþingi* (som hører til samme tinglav), *úmáli* (målløs), *úviti* (uforstandig), *ørvasi* (affældig), *ørviti* (afsindig) o. s. v. Enkelte af disse ord har ved siden af den svage også en stærk form (f. eks. *andvanr*, *brúnvölr*, *dumbr*, *fulltíðr*, *málóðr* o. s. v.).

C. Sammenligningsgradernes dannelse og böjning.

§ 86. Tillægsordenes höjere og höjeste grad dannes enten ved at föje **-ri** og **-str**, eller **-ari** og **-astr** til stammen; i første tilfælde indtræder *i*-omlyd, når selvlyden er modtagelig derfor, da der oprindelig gik et **i** foran **-ri**, **-str**, f. eks.:

a) **-ri** og **-str**:

første grad:	höjere grad:	höjeste grad:
djúpr (dyb)	dýpri	dýpstr
dýrr (dyr)	dýrri	dýrstr
fjarr (fjærn)*	firri	firstr
framr (fortrinlig)*	fremri	fremstr
grunnr (grund)	grynnri (gryðri)	grynnstr
lágr (lav)	lægri	lægstr
langr (lang)	lengri	lengstr
skammr (kort)	skemmri	skemmstr
skyldr (beslægtet)	skyldri	skylztr
stórr (stor)	stœrri	stœrstr

*) *fjarr* i første grad er sjælden og digt.; *framr* bruges i første grad kun i betydningen 'fortrinlig, djærv, uforskammet', men ikke som höjere og höjeste grad tillige i stedlig betydning; sml. § 90.

første grad:	höjere grad:	höjeste grad:
sœmr (passende)	sœmri	sœmstr
ungr (ung)	yngri (œri)	yngstr (œstr)
þungr (tung)	þyngri	þyngstr
*þunnr (tynd)	þynnri	þynnstr.

b) **-ari** og **-astr** bruges i de fleste tillægsord:

spakr (klog)	spakari	spakastr

§ 87. I endel ord dannes höjere og höjeste grad både ved **-ri**, **-str** (der i almindelighed er det ældste) og ved **-ari**, **-astr**; således findes ved siden af *dýpri—dýpstr*, *dýrri—dýrstr*, *þyngri—þyngstr*, *þynnri—þynnstr* også formerne *djúpari—djúpastr*, *dýrari—dýrastr*, *þungari—þungastr*, *þunnari—þunnastr*. I andre bruges **-ri** i höjere grad ved siden af **-astr** i höjeste, f. eks. *makligr* (fortjent), *makligri*, *makligastr*; *vegligr* (prægtig), *vegligri*, *vegligastr* (flere eksempler sé nedenfor).

§ 88. De i §§ 78—83 omtalte regler for tillægsordenes böjning gælder også for tilföjelsen af endelserne **-ri**, **-str** og **-ari**, **-astr**, altså:

a) Tillægsord på **-r** med foregående medlyd får i höjere grad **-i** for **-ri** (sml. § 78):

fagr (smuk)	fegri (for *fegrri)	fegrstr

Anm. De i § 78 omtalte tillægsord på **-n** og **-s** danner höjere og höjeste grad på *-ari*, *-astr* (derimod *grunnr*, *þunnr*, höjere grad *grynnri*, *þynnri*; sé § 86, a).

b) Tillægsordene i § 79 på **-l** og **-n** sammensmælter **-r** med det foregående **l** og **n** til **ll**, **nn**:

heill (hél)	heilli (for *heilri)	heilastr (§ 87 slutn.)
sæll (lykkelig)	sælli	sælstr, sælastr
hreinn (rén)	hreinni	hreinstr
seinn (sén)	seinni	seinstr, seinastr
vænn (væn)	vænni	vænstr (vænastr)

c) Tillægsord, som udstøder en selvlyd under böjningen (§ 80, A og B), gör det ligeledes foran **-ari**, **-astr**:

gjöfull (gavmild)	gjöflari, gjöfulli (sé under b)	gjöflastr
hygginn (forstandig)	hyggnari	hyggnastr
náinn (nær)	nánari (sml. *firnari*, § 90)	nánastr
auðigr (rig)	auðgari	auðgastr
göfugr (gæv)	göfgari	göfgastr
máttigr (mægtig)	máttkari	máttkastr
öflugr (stærk)	öflgari	öflgastr

Anm. Også af fortids tillægsform på **-inn** kan undertiden dannes sammenligningsgrader: *borginn* (af *bjarga*, hjælpe, bjærge), höjere grad *borgnari*; *holpinn* (af *hjálpa*, hjælpe, frelse), höjere grad *holpnari*; *roðinn* (af *rjóða*, farve rød), höjeste grad *roðnastr* (*roðnust rósa*, den rødeste rose).

d) Tillægsord på lang selvlyd kan fordoble **r** i höjere grad i endelsen **-ri** (dog ikke i det ældre sprog; sml. § 81):

fár (ringe i tal)	fæ(r)ri	fæstr (færstr)
smár (ringe)	smæ(r)ri (smœri, § 76, anm.)	smæstr

e) Tillægsord med **v** og **j** i stammen (§ 82—83) bortkaster **v** og **j** foran **-ri**, **-str**, men beholder dem foran **-ari**, **-astr**:

gløggr (tydelig)	gløggri, gløggvari	gløggstr, gløggvastr
görr (færdig)	görvari	görvastr
röskr (rask)	röskvari	röskvastr
örr (gavmild)	örvari	örvastr
mjór (smal)	mjóvari, mjó(r)ri	mjóvastr, mjóstr
slær (sløv)	slæ(r)ri, slævari	slævastr
frár (frór, hurtig)	frávari (fróvari)	frávastr (fróvastr), frástr
hár (hór, höj)	hæ(r)ri (hœri)	hæstr (hœstr)
frægr (berömt)	frægri	frægstr, frægjastr
hœgr (bekvem)	hœgri	hœgjastr, hœgstr
nýr (ny)	ný(r)ri	nýjastr

Anm. Formerne *mjór(r)i*, *mjóstr*; *frástr* viser sig ved manglen på omlyd yngre end de regelmæssig dannede *mjóvari*, *mjóvastr*; *frávastr* (*fróvastr*). — *miðr* mangler gradböjning; de øvrige tillægsord med *j* i stammen kan tidlig udelade det foran *-ari*, *-astr* som i almindelighed ellers (§ 83 slutn.), f. eks. *ríkr*, höjere grad *ríkri* og *ríkari*, höjeste grad *ríkstr* og *ríkastr*.

§ 89. I endel tillægsord dannes höjere og höjeste grad af en anden stamme end den, der bruges i første grad (som i nuværende dansk):

gamall (gammel)	ellri (eldri)	ellztr
góðr (god)	betri	beztr (baztr)
illr, vandr (ond)	verri	verstr (vestr; sml.
margr (mangen)	fleiri	flestr § 5, 9, anm.)
lítill (lille)	minni (§ 88, b)	minstr
mikill (stor)	meiri	mestr

§ 90. I flere tilfælde findes en höjere og höjeste grad, især dannet af biord og forholdsord, uden tilsvarende første grad:

(norðr, mod nord)	nyrðri (nørðri), norða(r)ri (nordligere)	nyrðstr (nørztr), norðastr (nordligst)
(suðr, mod syd; sé § 21, 3)	syðri (søndre, sydligere)	synnstr (sydligst)
(austr, mod øst)	eystri (østligere)	austastr (østligst)
(vestr, mod vest)	vestri (vestligere)	vestastr (vestligst)
(fram, frem; dog også to. *framr* i første grad, § 86, a)	fremri, frama(r)ri (forrest)	fremstr, framastr (forrest)
(aptr, tilbage)	eptri, aptari (bagest)	eptstr (epztr), aptastr (bagest)
(út, ud)	ýtri (ydre)	ýztr (yderst)
(inn, ind)	innri, iðri (indre)	innstr (inderst)
(of, over)	øfri, efri (øvre)	øfstr, efstr (øverst)
(niðr, ned)	neðri (nedre)	neztr (nederst)
(fyrir, fyr, fur, foran)	fyrri (tidligere)	fyrstr (fystr, sml. *vestr*, § 89; først)
(síð, silde)	(síðri,) síða(r)ri (senere)	síða(r)str (síðarastr, senest)
(heldr, heller)	heldri (fortrinligere)	helztr (fortrinligst)
(sjaldan, sjælden)	sjaldnari (sjældnere)	sjaldnastr (sjældnest)

(fjarri, fjærnt; digt. også to. *fjarr* i første grad, § 86, a)	firri, firnari (sml. *nánari*, § 88, c; fjærnere)	firstr (fjærnest)
(ná- i sammens., nær)	næ(r)ri (nærmere)	næstr (nærmest)
—	hindri (senere)	hinzstr (innstr, sidste)
—	œðri (höjere)	œztr (höjest)
—	hœgri (höjre, egl. af *hœgr*, § 88, e)	—
—	vinstri (venstre)	—

§ 91. Höjere grad böjes altid svagt som tillægsordenes bestemte form (§ 84), dog med den forskel, at huk. böjes som *elli* (§ 73), og at flert. nf., gf. og ef. ender på -i; altså:

		hak.	huk.	ik.
Ent.	nf.	spakari	spakari	spakara
	gf. hf. ef.	spakara	spakari	spakara
Flt.	nf. gf.	spakari		
	hf.	spökurum		
	ef.	spakari		

§ 92. Som höjere grad böjes også nutids tillægsform, når den står som tillægsord (sml. § 67).

Anm. Meget sjælden finder vi nutids tillægsform, når den står som rent tillægsord, böjet på samme måde, som når den bruges som navneord. — Sjælden ender hf. flert. i höjere grad og i nutids tillægsform på -i og er lig de andre forholdsformer i flert. (sml. § 84, anm.); undertiden kan også -i findes indtrængt i ent. for -a.

§ 93. Höjeste grad böjes stærkt efter § 76, når den står ubestemt (hak. *spakastr*, huk. *spökust*, ik. *spakast* (§ 77, b, 3); hak. *dýpstr*, huk. *dýpst*, ik. *dýpst* o. s. v.), svagt efter § 84, når den står bestemt (hak. *spakasti*, huk. og ik. *spakasta* o. s. v.).

Stedordene.

§ 94. De personlige stedord:

a) könsløse er *1ste og 2den persons* personlige stedord, der har bevaret en egen form for totallet, samt 3dje persons tilbagevisende stedord, der er éns i alle tre tal og mangler nf.:

		1ste person	2den person	tilbagevisende
Ent.	nf.	ek	þú	—
	gf.	mik	þik	sik
	hf.	mér	þér	sér
	ef.	mín	þín	sín
Tot.	nf.	vit	it, þit	= ental
	gf. hf.	okkr	ykkr	
	ef.	okkar	ykkar	
Flt.	nf.	vér	ér, þér	= ental
	gf. hf.	oss	yðr	
	ef.	vár	yðar (yðvar)	

Anm. 1. For *vit* og *vér* findes undertiden *mit* og *mér*, især i gamle norske håndskrifter (§ 25, c). — Ofte sammensmælter *ek* og *þú* med det foregående udsagnsord (sml. § 26, b med anm.). En enkelt gang findes *jak* for *ek*.

Anm. 2. *þú* og det deraf dannede ejestedord *þinn* (§ 95) skrives i gamle håndskrifter undertiden med *ð*, hvilket vel betegner den oprindelige lyd, da de nyere nordiske sprog har *d*, medens *þ* ellers gik over til *t* (sml. § 96, a, anm. 3).

b) *3dje persons* personlige stedord har forskellige former for hak. og huk. Ik. og flert. lånes derimod af det påpegende stedord *sá* (§ 96, a):

		hankön	hunkön
Ent.	nf.	hann (§ 22, c, 1)	hón (hún)
	gf.	hann (sml. § 80, A, anm. 2)	hana
	hf.	hánum (hónum, § 11, anm.)	henni (sml. § 80, A, anm. 2)
	ef.	hans	hennar (sml. § 80, A, anm. 2)

§ 95. Ejestedordene. Af de könsløse personlige stedords ejeformer dannes følgende 7 ejestedord: *mínn* (min), *þinn* (din), *sínn* (sin); *okkarr*, *ykkarr* (vor, eders af to), *várr* eller *órr*, *yðarr* eller *yðvarr* (vor, eders af flere). De böjes som tillægsordenes ubestemte form, dog således at **nt** i ik. af *mínn*, *þínn*, *sínn* bliver **tt** (§ 22, b); i gf. ent. hak. ender de alle på **-n** for **-an** (som *hann*, § 94, b), og *okkarr*, *ykkarr*, *yðarr* udstøder **a** (som tillægsordene § 80); *yðarr* kan have **v** foran **a**:

	hak.	huk.	ik.	hak.	huk.	ik.
Ent. nf.	mínn	mín	mítt	okkarr	okkur	okkart
gf.	mínn	mína	mítt	okkarn	okkra	okkart
hf.	mínum	mínni	mínu	okkrum	okkarri	okkru
ef.	míns	mínnar	míns	okkars	okkarrar	okkars
Flt. nf.	mínir	mínar	mín	okkrir	okkrar	okkur
gf.	mína	mínar	mín	okkra	okkrar	okkur
hf.		mínum			okkrum	
ef.		mínna			okkarra	

	hak.	huk.	ik.	hak.	huk.	ik.
Ent. nf.	yð(v)arr	yður	yð(v)art	várr	vár	várt
gf.	yð(v)arn	yðra	yð(v)art	várn	vára	várt
hf.	yðrum	yð(v)arri	yðru	várum	várri	váru
ef.	yð(v)ars	yð(v)arrar	yð(v)ars	várs	várrar	várs
Flt. nf.	yðrir	yðrar	yður	várir	várar	vár
gf.	yðra	yðrar	yður	vára	várar	vár
hf.		yðrum			várum	
ef.		yð(v)arra			várra	

Anm. Istedenfor *várr* bruges også *órr* (§ 26, a, huk. *ór*, ik. *órt* o. s. v.) og i det ældste sprog i nogle forholdsformer *oss*: *ossa*, *ossar*, *ossum*, *ossu* = *vára* (*óra*), *várar* (*órar*), *várum* (*órum*), *váru* (*óru*). Ved siden af *okkarn*, *okkart*, *ykkarn*, *ykkart*, *yð(v)arn*, *yð(v)art* findes også former uden *r* (*okkan*, *okkat* o. s. v.); sml. § 24, a, 1. — I *mínn*, *þínn*, *sínn* kan man tidlig finde eksempler på forkortning af **í** til **i** foran *nn* og *tt* som i det nuværende sprog (sml. § 17).

§ 96. De påpegende stedord er *sá* (den), *þessi* (denne), *hinn* (hin).

a) **sá** og **þessi** böjes således:

		hak.	huk.	ik.	hak.	huk.	ik.
Ent.	nf.	sá	sú	þat	þessi	þessi	þetta
	gf.	þann	þá	þat	þenna	þessa	þetta
	hf.	þeim	þei(r)ri	því	þessum	þessa(r)ri / þessi	þessu
	ef.	þess	þei(r)rar	þess	þessa	þessa(r)rar / þessar	þessa
Flt.	nf.	þeir	þær	þau	þessir	þessar	þessi
	gf.	þá	þær	þau	þessa	þessar	þessi
	hf.		þeim			þessum	
	ef.		þei(r)ra			þessa(r)ra, þessa	

Anm. 1. I nf. ent. hak. og huk. bruges ofte *sjá* i samme betydning som *sá*, *sú* eller *þessi*. — *þeiri*, *þeirar*, *þeira* med enkelt *r* tilhører det ældre sprog (sml. § 81 og § 88, d).

Anm. 2. *þessi* hedder også undertiden i nf. ent. hak. *þessir* for *þessi*, i gf. *þennan* for *þenna*, i nf. ent. huk. og nf. og gf. flt. ik. *þessur* for *þessi*. Istedenfor formerne med -**ss**- findes også, især i norske håndskrifter, ofte former med -**rs**- (*þersi* o. s. v.). — Især i det ældre sprog bruges oftere hensynsformerne *þeima* (*þema*) og *þvísa* i samme betydning som *þessum* og *þessu*.

Anm. 3. I de med *þ* begyndende former af stedordet *sá* samt i de tilsvarende biord (*þá*, da, *þar*, dér, *þangat*, did o. s. v.) skrives i gamle håndskrifter undertiden *ð* for *þ* (*ðat* o. s. v.), og dette har vist været den oprindelige lyd, da de nyere nordiske sprog har *d*, ikke *t* (sml. § 94, a, anm. 2).

b) **hinn** böjes som *minn* (§ 95): nf. ent. hak. *hinn*, huk. *hin*, ik. *hitt* o. s. v. — Som bestemt **kendeord** foran tillægsord bruges det i formerne **enn** (ældst), **inn**, **hinn**, huk. *en*, *in*, *hin*, ik. *et*, *it*, *hit* (med enkelt **t**). Som bestemt kendeord ved navneord sættes det derimod i formen **enn** (ældst) eller **inn** efter navneordet, og begge ord böjes regelmæssig. Dog mister kendeordet sit **i**, når navneordet ender på -**a**, -**i**, -**u** og i flt. tillige, når det ender på -**r**; navneordene selv bortkaster -**m** i hf. flt., der således ender på -**u**, efter hvilket kendeordet mister sit -**i**. Som böjningsmønstre opstiller vi af navneordenes stærke böjningsmåde

hak. *úlfr*, huk. *laug* og ik. *orð* (§ 29), af den svage hak. *bogi*, huk. *tunga*, ik. *auga* (§ 61):

Ent.	nf.	úlfr-inn	laug-in	orð-it
	gf.	úlf-inn	laug-ina	orð-it
	hf.	úlfi-num	laugu-nni, laug-inni	orði-nu
	ef.	úlfs-ins	laugar-innar	orðs-ins
Flt.	nf.	úlfar-nir	laugar-nar	orð-in
	gf.	úlfa-na	laugar-nar	orð-in
	hf.	úlfu-num	laugu-num	orðu-num
	ef.	úlfa-nna	lauga-nna	orða-nna

Ent.	nf.	bogi-nn	tunga-n	auga-t
	gf.	boga-nn	tungu-na	auga-t
	hf.	boga-num	tungu-nni	auga-nu
	ef.	boga-ns	tungu-nnar	auga-ns
Flt.	nf.	bogar-nir	tungur-nar	augu-n
	gf.	boga-na	tungur-nar	augu-n
	hf.	bogu-num	tungu-num	augu-num
	ef.	boga-nna	tungna-nna	augna-nna

Anm. 1. Enkelte undtagelser fra disse mønstre træffes undertiden; i almindelighed bortfalder kendeordets i i hf. ent. hak. af de ord, der ikke ender på i (§ 41—42), f. eks. *dal-num*, *hug-num*, *sal-num*; *streng-num* og *streng-inum* (§ 46, b), og undertiden ellers: *úlf-num* for *úlfi-num* (sml. § 31, a). Også i gf. ent. huk. af ord på enkelt medlyd bortfalder undertiden kendeordets *i*, f. eks. *knéskelna* (knæskallen), *húðna* (huden), *rótna* (roden), *sólna* (solen), *örna* (pilen) o. s. v. ved siden af *knéskelina* o. s. v. Når navneordet ender på lang selvlyd, beholder kendeordet sit *i* i de former, hvor det kun består af én stavelse, men bortkaster det som oftest i tostavelsesformerne, f. eks. *áin* (åen), *eyin* (øen), *tréit* (træet), *tréin* (træerne), men *á-na*, *á-nni*, *ey-na*, *mey-na* (møen), *tré-nu* o. s. v. Af og til kan kendeordets *i* også bortfalde i andre tilfælde end de her nævnte, f. eks. *brún-in* (öjenbrynet), flt. *brýnnar* (ɔ: **brýnn-nar*, § 23, b, af **brýnr-nar*, § 58, c). — Hunkönsordene af den stærke böjningsmåde, der i hf. ent. ender på *-u* (§ 33, anm. 2, § 39, § 44 slutn., § 47, b, § 56, anm. 1, § 57, anm. 1) bortkaster hyppigere *-u* i forbindelse med kendeordet, end når de står alene: *jörð-inni*, *sól-inni*; *ey-inni*; *ör-inni*, men ældre *jörðu-nni*, *sólu-nni*; *eyju-nni*; *öru-nni* o. s. v. — Ved

siden af *menn-inir* (§ 54) findes senere undertiden *mennir-nir*. Af *faðir* og *bróðir* (§ 60) kan i ef. findes *föðurs-ins* (*föðrs-ins*), *bróðurs-ins*. — Meget sjælden findes i hf. flt. navneordenes *-m* bevaret (*hundum-num* for *hundu-num*).

Anm. 2. Af tillægsordenes bestemte kendeord findes undertiden navnlig i flt. den svage form (§ 84): *enu* (*hinu*) for *enir*, *enar*, *en* (*hinir*, *hinar*, *hin*) o. s. v., f. eks. *enu beztu menn* (de bedste mænd = *enir b. m.*).

Anm. 3. Af og til findes kendeordet både foran tillægsordet og efter navneordet: *en yngri konan* (den yngre kvinde) og lign.

Anm. 4. Navneordenes bestemte kendeord er opstået temmelig sent og findes næsten aldrig i den ældre Edda. Endnu senere er det ubestemte kendeord, som næsten aldrig bruges i de ældre skrifter; men længre ned i tiden findes de ubestemte stedord *einn*, *einnhverr* og *nökkurr* (§ 99, a) tillige brugt som ubestemt kendeord.

§ 97. Henvisende stedord. Som henvisende stedord bruges de ubøjelige henvisende småord **er** (ældre **es**) og **sem** (oprindelig sammenligningspartikkel) i almindelighed med foregående påpegende stedord *sá*, der i kön, tal og forholdsform retter sig efter det ord, hvortil det viser tilbage. Ofte sammensmælter *es* med et foregående henvisende (og spörgende) ord, således at det mister sit *e* (§ 26, b), f. eks. *sás*, *sús*, *þats*, *þanns*, *þeims*, *þars* (*hvárts*) for *sá es* o. s. v.

Anm. 1. For *er* (*es*) bruges i gamle håndskrifter også undertiden formen *en*.

Anm. 2. Også de spörgende ord *hverr* og *hvílíkr* (§ 98) bruges undertiden henvisende.

§ 98. Spörgende stedord er *hvat* (hvad), *hvárr* (hvem af to, uter), *hverr* eller *hvarr* (hvem af flere, quis) og *hvílíkr* (hvordan).

a) **hvat** bruges kun i ent. ik. og hak. hf. og ef.; det manglende erstattes af *hverr* (*hvarr*):

		hak.	ik.
Ent.	nf.	[hvar]	hvat
	gf.	[hvan]	hvat
	hf.	hveim	hví
	ef.	hvess	hvess

b) **hvárr** böjes som *várr* (§ 95), **hverr** som *miðr* (§ 83); en ældre form for *hverr* (og oprindelig böjet som dette) er **hvarr**, der böjes som *hvárr*, med hvilket det ikke må sammenblandes:

		hak.	huk.	ik.	hak.	huk.	ik.
Ent.	nf.	hvárr	hvár	hvárt	hverr	hver	hvert
	gf.	hvárn	hvára	hvárt	hvern (hverjan)	hverja	hvert
	hf.	hvárum	hvárri	hváru	hverjum	hverri	hverju
	ef.	hvárs	hvárrar	hvárs	hvers	hverrar	hvers
Flt.	nf.	hvárir	hvárar	hvár	hverir	hverjar	hver
	gf.	hvára	hvárar	hvár	hverja	hverjar	hver
	hf.	hvárum			hverjum		
	ef.	hvárra			hverra		

Anm. Undertiden findes af *hverr* den svage form: *ena níundu hverju nótt* for *hverja*; sml. § 96, b, anm. 2. — *hvárr* kan i den hyppige forbindelse *at hváru* (alligevel) sammentrækkes til *at(t)váru*; i samme betydning bruges *þó at hváru*, *þót hváru* (ved stærk sammentrækning *þóþóru*; sml. § 26 med anm.).

c) **hvílíkr** böjes regelmæssig som et tillægsord (§ 76); det tilsvarende påpegende ord er *þvílíkr* eller *slíkr* (talis —qualis).

Anm. *hvat*, *hvárr* og *hverr* (*hvarr*) bruges også som ubestemte stedord (hvadsomhelst, enhver af to (uterque), enhver af flere).

§ 99. Ubestemte stedord er a) *einn*, *einnhverr*, *nökkurr* (en, nogen); b) *hvatvetna*, *hvatki* (hvadsomhelst); c) *hvárrgi*, *hvárigr* (hvilkensomhelst af to, ingen af to); *hverrgi*, *hverigr* (hvilkensomhelst); d) *annarr* (en anden), *annarrhvárr* (en af to), *annarrhverr* (en og anden), *annarrtveggja* (en af to), *hvárrtveggja* (enhver af to), *báðir* (begge); e) *engi*, *neinn*, *manngi* (ingen), *vætki* (intet). Med hensyn til böjningen er følgende at mærke:

a) 1. **einn** böjes som *minn* (§ 95):

Ent.	nf.	einn	ein	eitt	Flt.	nf.	einir	einar	ein
	gf.	einn	eina	eitt		gf.	eina	einar	ein
	hf.	einum	einni	einu		hf.	einum		
	ef.	eins	einnar	eins		ef.	einna		

Anm. I betydningen 'alene' bruges også den svage form *eini* o. s. v. (§ 84); sml. § 96, b, anm. 2 og § 98, b, anm.

2. **einnhverr** eller **einhverr**, huk. *einhver*, ik. *eitthvert*, er sammensat af *einn* og *hverr* (§ 98, b); men udenfor nf. ent. og gf. ent. ik. böjes i reglen kun *hverr*, medens *ein* er uforandret (hf. *einhverjum*, *einhverri*, *einhverju*); sjælden böjes også *einn* (hf. huk. *einnihverri*, ik. *einuhverju*). En senere biform er **einshverr**, huk. *einshver* o. s. v. — Som navneord bruges også **eitthvat** (§ 98, a). — **sérhverr** (hver for sig) er sammensat af *sér* (§ 94, a) og *hverr* og kan også skrives i to ord (flt. *sér hverir*, *sér hverjar* o. s. v.).

3. **nökkurr**, huk. *nökkur*, ik. *nökku(r)t* böjes forøvrigt som *várr* (§ 95); men ved siden heraf findes, især i det ældste sprog, former, der viser, at ordet oprindelig er sammensat med *hverr* eller *hvarr* og *hvat* (§ 98, a, b):

<table>
<tr><th></th><th>hak.</th><th>huk.</th><th>ik.</th></tr>
<tr><td>Ent. nf.</td><td>nekkverr, nakkvarr, nökkurr</td><td>nekkver, nakkvar, nökkur</td><td>nekkvat, nakkvat, nökkvat;</td></tr>
<tr><td>gf.</td><td>nekkvern, nakkvarn, nökkurn (nökkun)</td><td>nekkverja, nakkvara, nökkura</td><td>nekkve(r)t, nakkvart, nökkut (nökkurt)</td></tr>
<tr><td>hf.</td><td>nekkverjum, nökkvorum, nökkurum</td><td>nekkverri, nakkvarri, nökkurri</td><td>nekkvi, nökkvi; nekkverju, nökkvoru, nökkuru</td></tr>
<tr><td>ef.</td><td>nekkvers, nakkvars, nökkurs</td><td>nekkverrar, nakkvarrar, nökkurrar</td><td>nekkvers, nakkvars, nökkurs</td></tr>
<tr><td>Flt. nf.</td><td>nekkverir, nakkvarir, nökkurir</td><td rowspan="2">nekkverjar, nakkvarar, nökkurar</td><td rowspan="2">nekkver, nakkvar, nökkur</td></tr>
<tr><td>gf.</td><td>nekkverja, nakkvara, nökkura</td></tr>
<tr><td>hf.</td><td colspan="3">nekkverjum, nökkvorum, nökkurum</td></tr>
<tr><td>ef.</td><td colspan="3">nekkverra, nakkvarra, nökkurra</td></tr>
</table>

Anm. Også flere mellemformer mellem de her nævnte findes (hak. *nakkverr*, *nökkverr*, *nökkvarr*, *nekkvarr* o. s. v., böjet som ovenfor). — I de med *hverr* sammensatte former kan også *j* udelades *nekkverum*, *nekkvera* = *nekkverjum*, *nekkverja*).

b) **hvatvetna** eller *-vitna* (også *hvetvetna*, *holvetna*) bruges kun i ik. ent. (hf. *hvívetna*). Det samme er tilfældet med

hvatki (dannet af *hvat* og partiklen *gi*, § 26, b), hf. *hvígi*, ef. *hvesskis*.

Anm. Som ef. til *hvatvetna* forekommer *hversvetna*, egenlig ef. af *hvertvetna* (sé *hverr*, § 98, b). — Om *-vetna* sml. nedenfor e, 3 slutn.

c) 1. **hvárrgi** (ɔ: *hvárr* + *gi*) bruges kun i ent. og böjes således:

		hak.	huk.	ik.
Ent.	nf.	hvár(r)gi (hvárrgin)	(hvárgi)	hvártki (hvárki, hvárgi)
	gf.	hvárngi, hvárngan	—	
	hf.	hvárungi (hvárumgi)	—	hvárugi
	ef.	hvárskis (hvárkis, hvárgis)	—	hvárskis(hvárkis, hvárgis)

Det manglende (huk. og flt.) udfyldes af **hvárigr** (flt. *hvárigir* = ingen af begge parter, *neutri*), der böjes som et regelmæssigt tillægsord, men næppe forekommer i nf. og gf. ik., ef. ent. hak. og ik.; også i nf. ent. bruges det sjælden og næppe udenfor hak.:

		hak.	huk.	ik.
Ent.	nf.	hvárigr	(hvárig)	—
	gf.	hvárigan	hváriga	
	hf.	hvárigum	hvárigri	hvárigu
	ef.	—	hvárigrar	—
Flt.	nf.	hvárigir	hvárigar	—
	gf.	hváriga	hvárigar	—
	hf.		hvárigum	
	ef.		hvárigra	

Anm. 1. I formerne af *hvárigr* udstødes undertiden *i* foran böjningsendelser, der begynder med en selvlyd (§ 80, B), f. eks. gf. ent hak. *hvárigan* og *hvárgan*. I gf. ent. hak. findes også *hvárnigan* (en blanding af *hvárngi*, *hvárngan* og *hvárigan*).

Anm. 2. Ik. af *hvárrgi* bruges oftest som bindeord: *hvártki* (i alm. *hvárki*) — *né* = hverken — eller.

2. **hverrgi** (**hvarrgi**) og **hverigr** (**hvarigr**) står i samme forhold til hinanden som *hvárrgi* og *hvárigr*. De fra *hverigr* lånte former sættes i klammer:

	hak.	huk.	ik.
Ent. nf.	hver(r)gi	hvergi	hvertki (hverki)
gf.	hverngi (hverngan)	[hveriga]	
hf.	hverjungi, [hverigum]	[hverigri]	[hverigu]
ef.	hverskis (hverkis, hvergis)	[hverigrar]	hverskis (hverkis, hvergis)
Flt. nf.	[hverigir]	[hverigar]	(hvergi)
gf.	[hveriga]	[hverigar]	
hf.		hverjungi, [hverigum]	
ef.		[hverigra]	

Anm. I huk. flert. findes også uregelmæssig *hverigi* for *hverigar*.

d) 1. **annarr** böjes som *okkarr* (§ 95), men udstøder altid *r* i gf. ent. hak., nf. og gf. ent. ik. (§ 24, a, 1), samt forandrer *nnr* til *ðr* (§ 21, 3):

		hak.	huk.	ik.
Ent.	nf.	annarr	önnur	annat
	gf.	annan	aðra	annat
	hf.	öðrum	annarri	öðru
	ef.	annars	annarrar	annars
Flt.	nf.	aðrir	aðrar	önnur
	gf.	aðra	aðrar	önnur
	hf.		öðrum	
	ef.		annarra	

Det bruges kun i den stærke form.

2. **annarrhvárr** er sammensat af *annarr* og *hvárr* (§ 98, b). Begge ord böjes, og det kan også betragtes som to ord (hf. ent. ik. *öðru-hváru*). Det samme gælder **annarrhverr** (*-hvarr*), sammensat af *annarr* og *hverr* (hf. ent. ik. *öðru-hverju*).

3. **annarrtveggja** og **hvárrtveggja**, sammensat af *annarr*, *hvárr* og *tveggja* (ef. af *tveir*, § 101), böjer det første ord, men beholder *tveggja* uforandret. Men ved siden heraf bruges også formerne **annarrtveggi** og **hvárrtveggi**, i hvilke

begge led böjes, *annarr* og *hvárr* stærkt som ovenfor, men *tveggi* svagt som *nýi* (§ 84, slutn.):

		hak.	huk.	ik.
Ent.	nf.	hvárrtveggi	hvártveggja	hvárttveggja
	gf.	hvárntveggja	hváratveggju	hvárttveggja
	hf.	hvárumtveggja	hvárritveggju	hvárutveggja
	ef.	hvárstveggja	hvárrartveggju	hvárstveggja
Flt.	nf.	hvárirtveggju	hvárartveggju	hvártveggju
	gf.	hváratveggju	hvárartveggju	hvártveggju
	hf.		hvárumtveggjum	
	ef.		hvárratveggju	

For *hvártveggja* i nf. ent. huk. og *hvártveggju* i nf. og gf. flert. ik. findes *hvártveggi*. — Istedenfor *hvárrtveggja* bruges også *tveggja hvárr*.

Anm. Intetkön ent. af de her nævnte stedord bruges især ofte som bindeord: *annathvárt* — *eða* og *annattveggja* — *eða* = enten — eller; *hvárttveggja* — *ok* = både — og.

4. **báðir** böjes således:

Flt.	nf.	báðir	báðar	bæði
	gf.	báða	báðar	bæði
	hf.		báðum	
	ef.		beggja	

Anm. I ik. forekommer også *báði* for *bæði* og i ef. undertiden *báðra* for *beggja*. — Ik. *bæði* bruges mest som bindeord: *bæði* — *ok* (*enda*) = både — og.

e) 1. **engi** er sammensat af *einn* (sé a, 1) og partiklen *-gi* (§ 26, b), der gör ordet nægtende. I den oprindelige böjning var *-gi* derfor overalt uforandret og kun *einn* böjet; dette er dog kun bevaret i få former, især i ik. Tidlig trængte en ny form *engr* (senere *engr*, § 13), der böjedes som tillægsordene § 82 (dog ofte, især senere, med udeladelse af **v**), ind i de fleste forholdsformer (dog ikke i ik. nf. og gf. ent. og flert., hak. og ik. ef. ent., meget sjælden i hak. og huk. ent. nf.). Forholdet bliver altså omtrent som med *hvárrgi* — *hvárigr*, *hverrgi* — *hverigr* (c, 1 og 2); et til *hvárigr* og *hverigr* svarende *einigr* forekommer også i enkelte forholdsformer. En oversigt over

de forskellige former giver det følgende böjningsmønster, i hvilket et par forældede former er sat i klammer og de af *einigr* dannede i parenthes:

	hak.	huk.	ik.
Ent. nf.	e(i)ngi, øngr	e(i)ngi, øng	[etki,] ekki
gf.	[engi,] øng(v)an	øng(v)a, (einiga)	[etki,] ekki
hf.	øngum	øngri, øng(v)arri, (einigri)	[e(i)nugi,] øngu
ef.	e(i)nskis, e(i)nkis, e(i)ngis	øngrar, øng(v)arrar, (einigrar)	e(i)nskis, e(i)nkis, e(i)ngis
Flt. nf.	øng(v)ir, (einigir)	øng(v)ar, (einigar)	engi
gf.	øng(v)a	øng(v)ar, (einigar)	engi
hf.	øngum, (einigum)		
ef.	øngra, øng(v)arra, (einigra)		

Formen *engi* er meget hyppigere end *eingi*, hvorimod den gamle hf. ent. ik. sjælden hedder *enugi* for *einugi*. I alle de med *e* begyndende former findes senere *e*. Først senere findes *e(i)nginn* i nf. ent. hak., *e(i)ngin* i nf. ent. huk., nf. og gf. flert. ik.

2. **neinn**, sammentrukket af *ne einn*, der er det almindeligste i det ældre sprog, böjes som *einn* (a, 1).

3. **manngi** eller **mangi** (af *mannr* = *maðr* og *-gi*), bruges mest hos digterne og kun i hak. ent. (gf. *manngi*, ef. *mannskis*). — Kun i ik. ent. bruges **vættki** (af *vætt* og *-gi*; sml. *vættr* (§ 47, a, anm. 2 og § 56, anm. 2) og *-vetna* i *hvatvetna* (§ 99, b), samt udtrykkene *ekki vætta* (*vættanna*), intetsomhelst, og *nökkut vætta*, nogetsomhelst), hf. *vættugi*, ef. *vættugis* (*vætlegis*).

Anm. (til § 99). Flere andre ord regnes ofte ifølge deres betydning til de ubestemte stedord; men da de efter deres böjning enten hører under navneordene (*maðr*, mand, § 54; også brugt ubestemt i betydningen „man"), eller tillægsordene (*sjálfr*, selv; *samr*, samme; *allr*, al, *margr*, mangen, *sumr*, en, nogen, *ýmiss*, forskellig; *einga*, ene, eneste, af hvilke de 5 første böjes efter § 76, *ýmiss* efter § 80, B, slutn. og *einga* efter § 85), forbigås de her.

Talordene.

	§ 100. a) Grundtal:	§ 100. b) Ordenstal:
1.	einn	fyrstr, fyrsti
2.	tveir	annarr
3.	þrír	þriði
4.	fjórir	fjórði
5.	fimm	fim(m)ti
6.	sex	sétti
7.	sjau (sjö)	sjaundi (sjöundi, sjundi)
8.	átta	átti (áttandi, áttundi)
9.	níu	níundi
10.	tíu	tíundi
11.	ellifu	ellifti (ellipti)
12.	tólf	tólfti
13.	þrettán	þrettándi
14.	fjög(u)rtán (fjug(u)rtán;	fjög(u)rtándi (fjug(u)rtándi;
15.	fim(m)tán fjórtán)	fim(m)tándi fjórtándi)
16.	sextán	sextándi
17.	sjautján (sjaután)	sjautjándi (sjautándi)
18.	átján	átjándi
19.	nítján	nítjándi
20.	tuttugu (tjogu; tvítján)	tuttugandi, -undi (tvítjándi)
21.	tuttugu ok einn (einn ok t.)	tuttugandi ok fyrsti eller einn (fyrsti eller einn ok t.)
22.	tuttugu ok tveir (tveir ok t.)	tuttugandi ok annarr (annarr ok t.)
	o. s. v.	o. s. v.
30.	þrír	þrítugandi, -undi
40.	fjórir	fertugandi, -undi
50.	fimm	fim(m)tugandi, -undi
60.	sex } tigir (tugir)	sextugandi, -undi
70.	sjau	sjautugandi, -undi
80.	átta	áttatugandi, -undi
90.	níu	nítugandi, -undi
100.	tíu tigir (hundrað, sé § 103)	

110. ellifu tigir (hundrað ok tíu)
120. hundrað (sé § 103)
200 (**240**). tvau hundruð
1000 (**1200**). þúsund
2000 (**2400**). tvær þúsundir.

Anm. I de gamle håndskrifter skrives talordene næsten altid med taltegn, hvorfor urigtige (nyislandske) former ofte er kommen ind i udgaverne.

§ 101. Af grundtallene böjes de fire første; böjningen af *einn* er omtalt § 99, a, 1. De øvrige böjes således:

		hak.	huk.	ik.	hak.	huk.	ik.
Flt.	nf.	tveir	tvær	tvau	þrír	þrjár	þrjú
	gf.	tvá	tvær	tvau	þrjá	þrjár	þrjú
	hf.	tveimr, tveim			þrimr, þrim (þremr, þrem)		
	ef.	tveggja			þriggja		

		hak.	huk.	ik.
Flt.	nf.	fjórir	fjórar	fjögur (fjugur)
	gf.	fjóra	fjórar	fjögur (fjugur)
	hf.	fjórum		
	ef.	fjögurra (fjugurra).		

§ 102. Uböjelige er grundtaltene **5**—**20**. Derimod er **30**—**90** dannede af navneordet *tigr*, *tegr* (også *tugr*, *togr*, en tier) og böjes altså som dette ord (§ 50), samt forbindes med ef. (*þrír tigir kúa*, 30 køer; *með sex tigu manna*, med 60 mand). I det senere sprog sammensmæltede de dog til et enkelt uböjeligt ord (*þrjátigi*, *fjörutigi*, *fimmtigi*, *sextigi*, *sjautigi*, *áttatigi*, *níutigi*, og endnu senere blev *-tigi* til *-tíu*: *þrjátíu* o. s. v.).

Anm. En anden almindelig måde at tælle på er at forbinde entallet af *tigr* (*tugr*) med ordenstallene, f. eks. *fylla annan tug* (fylde den anden tier, fylde 20 år), *með hálfan fimta tug skipa* (med

45 skibe); *hann hafði vetr ens sétta tigar* (han var 51 år). — Mærkes kan her også den forskellige betydning af *við* (*með*) i forbindelse med grundtal og ordenstal: *við þrjá tigu manna* (= med et følge af 30 mand); *við þriðja, tólfta mann* (= selv tredje, tolvte).

§ 103. *hundrað* er et navneord af ik., der böjes som *herað* (§ 37, anm. 6). I almindelighed betegner *hundrað* uden nærmere bestemmelse et stort hundrede ɔ: **120**, også kaldet *hundrað tólfrætt* (*tólfræðr* = som indeholder 12 tiere, sé § 105, a, 1) i modsætning til det lille hundrede ɔ: **100**, der enten kaldes *hundrað tírætt* eller *tíu tigir* (altså f. eks. *hálft annat hundrað langra skipa*, halvandet hundrede langskibe ɔ: 120 + 60). — *þúsund* (*þúshund*) er et navneo. i huk., der böjes som *sótt* (§ 40); i almindelighed betegner det 10 store hundreder (ɔ: **1200**). En biform af ik. er *þúshundrað*.

Anm. *hundrað* og *þúsund* forbindes ligesom tierne med ef. Undtagelser herfra er sjældne (dog findes især *hundrað* undertiden brugt som uböjeligt tillægsord). — For de höjere tal over 1000 haves ingen særskilte udtryk, men de betegnes ved hjælp af *hundrað* og *þúsund*: *hundrað þúsunda* (100,000), *þúsund þúsunda* (1 million), *tíu þúsundum sinna hundrað þúsunda* (1000 millioner).

§ 104. Ordenstallene undtagen de to første böjes, kun svagt som tillægsordenes svage form (*þriði* som *nýi*, § 84 slutn., huk. og ik. *þriðja*, flt. *þriðju* o. s. v., resten som *sjúki*, § 84). *fyrstr* böjes både stærkt og svagt (*fyrsti*), *annarr* kun stærkt (sé § 99, d, 1). Istedenfor *fyrstr*, *fyrsti* bruges også grundtallet *einn* (*enn eini*) i forbindelsen *einn, annarr, þriði*, i den **21**de o. s. v. — Fra den **20**de til **90**de ender ordenstallene oprindelig på *-tugandi* (eller *-tugundi*: *þritugandi*, *þritugundi*); i det senere sprog fortrænges *-tugandi* af *-tugti* (*tuttugti*, *þritugti*, *fjórtugti* (*fertugti*), *fimmtugti*, *sextugti*, *sjautugti*, *áttatugti*, *nítugti*); alleryngst er *-tugasti* (*tuttugasti*, *þritugasti* o. s. v.). For *hundrað* og *þúsund* har det gamle sprog ingen ordenstal.

§ 105. Enkelte tillægsord, navneord og biord afledes af talordene og slutter sig til disse:

a) 1. Tillægsord med betydning „som indeholder“ (indbefattende tillægsord) dannes for **20—70** af enerne med endelsen *-tugr*, og for (**70**,) **80—100** og **120** af enerne med endelsen *-rœðr*: *tvítugr*, *nírœðr* = som indeholder to, ni tiere, især = 20, 90 år gammel:

tvítugr	sjautugr, sjaurœðr
þrítugr	áttrœðr
fertugr	nírœðr
fimmtugr	tírœðr
sextugr	tólfrœðr

Af disse tillægsord danner man andre ved at sætte *hálf-* foran med betydning „som indeholder 5 mindre“ end hovedordet (især om menneskenes alder og om årernes antal på et skib: *hálffertugr*, 35 år gammel, *hálfáttrœðr*, 75 år gammel, *hálfnírœðr*, 85 år gammel; *halfþrítugt skip*, skib med 25 årer). — I forbindelse med ordenstal betegner *hálfr*, at $\frac{1}{2}$ skal drages fra hele antallet: *hálfr annarr*, halvanden ($1\frac{1}{2}$), *hálfr fjórði*, halvfjærde ($3\frac{1}{2}$), *hálft annat hundrað skipa*, halvandet hundrede skibe, *með hálfan fjórða tug manna*, med 35 mand.

2. Fordelende (distributive) tillægsord er *tvennir* (huk. *tvennar*, ik. *tvenn* og undertiden *tvenni*), *þrennir*, *fernir* (lat. *bini*, *trini*, *quaterni*), der dog ofte bruges ligefrem i betydning *tveir*, *þrír*, *fjórir*. De to første bruges også i ent. *tvennr* (huk. *tvenn*, ik. *tvent*), *þrennr* (dobbelt, tredobbelt) i samme betydning som tillægsordene på *-faldr* (*einfaldr*, *tvífaldr*, *þrífaldr*, *ferfaldr* o. s. v.).

b) Af talordene dannes forskellige navneord: 1) ved endelsen *-t*, *-d* huk.-ord, der böjes som *sótt* (§ 40): *fimt* (antal af 5, den 5te dag som termin), *sjaund* (tidsrum af 7 dage), *níund* (antal af 9), *tíund* (tiende), *tylft* (antal af 12); *tvítugt*, *þrítugt* (antal af 20, 30; sml. a, 1); 2) ved endelsen *-ing* huk.-ord, der böjes som *laug* (§ 29): *eining* (énhed), *tvenning* (tohed), *þrenning* (trehed; sml. a, 2); 3) ved endelsen *-ungr* af ordenstallene hak.-ord, der böjes som *úlfr* (§ 29)

og betegner delen af det hele: *priðjungr*, *fjórðungr*, *fimtungr*, *séttungr*, *sjaundungr*, *áttungr*, *tólftungr* (tredjedel o. s. v.). Halvdelen hedder *helmingr* (*helfningr*) eller *helfð*.

c) Talbiord er *tvisvar* eller *tysvar* (§ 26, a, to gange, *bis*), *prysvar* (tre gange, *ter*); dog siges også *tveim* eller *tvisvar sinnum*, *prim* eller *prysvar sinnum*, og således bruges de andre talord i hf. forbundne med no. *sinn* (§ 34, a) eller *sinni* (§ 48, a), f. eks. *fjórum sinnum*, *tíu sinnum*, *fimm tigum sinna* o. s. v. (fire gange, ti gange, 50 gange, lat. *quater*, *decies*, *quinquagies*); ligeledes *einu sinni* (én gang, *semel*).

Anm. Første gang, anden gang o. s. v. hedder *fyrsta*, *annat*, *priðja*, *fjórða*, *fimta* o. s. v. *sinn*, også med kendeordet tilföjet *et priðja* o. s. v. *sinn*; også siges *í annat sinn*(*i*) og *öðru sinni*. Engang (*aliquando*) hedder *eitt* (*eitthvert*) *sinn*(*i*) eller *einu* (*einhverju*) *sinni*.

Udsagnsordene.

§ 106. De oldnordiske udsagsord har egenlig kun én **art**, nemlig handlearten. Middelarten (den tilbagevisende art) er nemlig kun handlearten, med hvilken et personligt (tilbagevisende) stedord er sammensmæltet, og lidearten dannes ved omskrivning.

Af **tider** findes kun to: nutid og fortid; alle andre tider udtrykkes ved omskrivning.

Af **måder** findes fremsættende, forestillende og bydende. Hertil kommer endvidere nutidens navneform og fortidens og nutidens tillægsform.

Anm. Digterne bruger også oftere af udsagnsordene af den stærke böjningsmåde og den svages tre første klasser en fortids navneform, der altid er lig tredje person flert. af frems. fortid; i prosa bruges den kun i ganske få udsagnsord, nemlig *mundu*, *skyldu* og undertiden *vildu* (sé § 155); i den ældre Edda findes desuden *bendu* (§ 141), *mæltu* (§ 139) og *skiptu* (§ 141).

§ 107. Udsagnsordene deles i to böjningsmåder, den stærke og den svage. Forskellen ligger i fortiden, der i den stærke böjningsmåde er énstavelset og dannet ved aflyd, i den svage flerstavelset og dannet ved endetillæg.

Endelserne i begge böjningsmåder er éns i nutid, men forskellige i fortid, hvilket sés af følgende oversigt:

Nutid:

	frems. måde	forest. m.	bydem.	navnef.
Ent. 1.	—	-a (senere -i)		-a
2.	-r	-ir	—	
3.	-r	-i		
Flt. 1.	-um	-im	-um	tillægsf.
2.	-ið (-it, §25, b)	-ið (-it)	-ið (-it)	-andi (§ 92)
3.	-a	-i		

Fortid:

	stærk böjning:			svag böjning:		
	frems. m.	forest. m.	[navnef.	frems. m.	forest. m.	[navnef.
Ent. 1.	—	-a (senere -i)	-u]	-da (sen. -di)	-da (-di)	-du]
2.	-t	-ir		-dir	-dir	
3.	—	-i	tillægsf.	-di	-di	
Flt. 1.	-um	-im	-inn (§80,	-dum	-dim	tillægsf.
2.	-uð (-ut)	-ið (-it)	A, anm. 2)	-duð (-dut)	-dið (-dit)	-ðr
3.	-u	-i		-du	-di	

Anm. 1. Selvlydsudstødelse (efter § 18, b) finder naturligvis sted i udsagnsordene ligesom i navne- og tillægsordene, f. eks. *sjám* (vi sér, af *sjá*, sé), *sám*, *sá* (vi, de så) for de sjældnere og senere *sjáum*, *sáum*, *sáu*; *spá* (spå, de spår) for **spáa*; *trúm* (vi tror, af *trúa*, tro) for *trúum* o. s. v.

Anm. 2. I 1ste pers. flert. udelades meget ofte endelsens *-m*, når stedordene *vit* og *vér* følger umiddelbart efter (sjælden i andre tilfælde), f. eks. *tóku vit* (vi to tog), *tóku vér* (vi tog) for *tókum*. — I 2den pers. flert. er endelsen *-ð*, som når stedordene *it*, *ér* fulgte efter i reglen blev kastet over på disse (*tóku*

þit, i to tog, *tóku þér*, i tog, for *tókuð it*, *tókuð ér*), så at stedordene senere altid antog formerne *þit*, *þér*, og foran disse udelades da i reglen udsagsordets *-ð*. Også foran andre med *þ* begyndende ord og undertiden ellers kan *-ð* udelades (*drepi þá*, dræb dem!). Ligeledes bortfalder ofte *-t* i den stærke böjningsmådes tortid 2den pers. ent., når *þú* følger efter (*gékk þú*, du gik, eller *gékktu* (§ 26, b), for *gékkt þú*).

Anm. 3. I gamle norske håndskrifter findes i 2den person flert. undertiden *-r* for *-ð*.

Anm. 4. Undertiden findes i temmelig gamle håndskrifter 1ste person ent. nutid lig med 3dje, således navnlig ofte *ek er*, *hefir*, *segir* og andre for *ek em* (§ 116), *hefi* (§ 154, 1), *segi* (§ 154, 2). Ligeledes findes temmelig tidlig i 1ste pers. ent. forest. nut. og fort. endelsen **-i** som i 3dje person for det gamle **-a** og i 1ste pers. ent. frems. fort. af den svage böjningsmåde **-di** for **-da**. Også på den nyislandske overgang af endelserne **-im**, **-ið**, **-i** i forest. fort. flert. til **-um**, **-uð**, **-u** (*værum*, *væruð*, *væru* for *værim*, *værið*, *væri*, § 116) og **-um** i 1ste pers. flert. forest. nut. findes af og til eksempler, dog mest i yngre håndskrifter; i de udsagnso., der ikke adskiller forest. måde fra frems. ved omlyd (sé nedenfor), falder således de to måder sammen i flert. (*kölluðum*, *kölluðuð*, *kölluðu*; *köllum*, både svarende til de samme former i det gamle sprog og til *kallaðim*, *kallaðið*, *kallaði*; *kallim* — sé böjningsmønstrene § 152).

Anm. 5. Når stedordet *ek* og det nægtende *-a*, *-at*, *-t* sammensmælter med udsagnsordet (sé § 26, b, med anm.), indtræder undertiden enkelte uregelmæssigheder, som tildels omtales nedenfor under de enkelte udsagnsord; her mærkes desuden, at 1ste pers. ent. i flere tilfælde i den ældre Edda kommer til at ende på **-i-g-a** istedenfor **-a-k-a**, f. eks. i frems. måde *kalliga ek* (jeg kalder ikke = *kalla-ek-a*); *gørðiga ek* (jeg gjorde ikke = *gørða-ek-a*), *ek vildigak* (jeg vilde ikke = *vilda-ek-a-ek*), i forest. måde *ek bjargigak* (jeg kan ikke frelse = *bjarga-ek-a-ek*), *ek stöðvigak* (jeg kan ikke standse); *myndiga ek* (jeg vilde ikke). — Også i andre personer indtræder af og til uregelmæssigheder, når nægtelsen tilföjes, f. eks. *gáraþu* (du ænser ikke, for *gáir-a-þú*), *þú*, *hann gørra* (du, han gör ikke, for *gørir-a*); *at þú deilit* (at du ikke kives, for *deilir-a*), *at þú kveliat* (at du ikke piner, for *kvelir-a*).

A. Den stærke böjningsmåde.

§ 108. Hovedformerne (kendeformerne), hvoraf de andre former dannes, er nutids navneform, fortids fremsættende måde 1ste pers. ent. og 1ste pers. flert., samt fortids tillægsform, f. eks.:

taka (tage) — *ek tók*, *vér tókum* — *tekinn*.

Af disse dannes de andre former på følgende måde:

a) Nutid fremsæt. måde **ent.** dannes af stammen i navneformen ved *i*-omlyd, når selvlyden er modtagelig derfor (*taka* — *ek tek*, jeg tager); 1ste pers. har ingen endelse, 2den og 3dje tilföjer **r** (*tekr*), der med et foregående **n** og **s** sammensmælter til **nn** og **ss** (§ 22, c), f. eks. *skína* (skinne), *ek skín*, *þú*, *hann skínn* (for **skínr*); *lesa* (læse), *ausa* (øse), *ek les*, *eys*, *þú*, *hann less*, *eyss*. Også med **l** kan det undertiden sammensmælte til **ll**, f. eks. *gala* (gale), *stela* (stjæle), *ek gel*, *stel*, *þú*, *hann gelr*, *stelr* eller *gell*, *stell*. Derimod bortfalder **r** aldeles efter **rr** (§ 23, b) og efter de § 24, a, 3 nævnte medlydsforbindelser, f. eks. *þverra* (aftage), *ek*, *þú*, *hann þverr*; *vaxa* (vokse), *ek*, *þú*, *hann vex*; *fregna* (spörge), *ek*, *þú*, *hann fregn*. — Fremsæt. nut. **flert.** har ingen *i*-omlyd (undtagen i udsagnso. på **-ja**) og dannes ved endelserne **-um** (der omlyder **a** til **ö**), **-ið** (**-it**) og **-a** (*tökum*, *takið* (*-it*), *taka*); 3dje pers. er altid lig navneformen.

Anm. *-nnr* bliver i det ældste sprog ofte *-ðr* (sml. § 32, a, anm.), f. eks. *þú*, *hann fiðr* (finder = *finnr*), *viðr* (udfører = *vinnr*). I det sidste ord findes *ð* ved analogi også indtrængt i former, hvor intet *r* fulgte efter *nn* (navneform *viða* for *vinna*). — På den anden side findes også i gamle håndskrifter ikke sjælden *-r* bortkastet efter *nn* i formerne *brenn*, *renn* (du, han brænder, render, af *brenna*, *renna*); sml. § 24, a, anm., slut.

b) Nutid forest. måde er i 1ste person ent. altid lig med navneformen (*taka* — *ek taka*, senere *taki*); 2den og 3dje pers. ender på **-ir**, **-i**; flert. på **-im**, **-ið** (**-it**), **-i**.

c) Nutids bydemåde 2den pers. ent. er lig med

navneformen med bortkastet endelse (*tak*); 1ste og 2den pers. flert. er lig flert. af nutids fremsæt. måde.

Anm. Efter en lang selvlyd kan *t* undertiden fordobles, f. eks. *blótt*, *grátt* (offer! græd! af *blóta*, *gráta*).

d) Fortids fremsæt. måde **ent.** er éns i 1ste og 3dje pers. (*ek*, *hann tók*); 2den pers. dannes ved tilföjelsen af **-t** (*þú tókt*). Foran dette **t** går **t** næsten altid og ð ofte over til **z**: *brjóta* (bryde), *ek braut*, *þú brauzt*, *láta* (lade), *ek lét*, *þú lézt*; *biðja* (bede), *ek bað*, *þú bazt*. Dog findes også de oprindelige former (*baðt* og) *batt* (§ 22, a, 3); ligeledes har *stóð* (af *standa*, stå) *þú stótt*. — Ender 1ste pers. på en lang selvlyd, tilföjes i 2den i alm. **tt**: *sjá* (sé), *ek sá*, *þú sátt*, *slá* (slå), *ek sló*, *þú slótt* (§ 23, anm.). — I fremsæt. måde **flert.** ender fortid på **-um**, **-uð** (**-ut**), **-u**.

e) (Anm. til c og d). I 1ste og 3dje pers. ent. fremsæt. fortid og i almindelighed i 2den pers. ent. bydemåde bliver i udlyden (sml. § 22, d, 1)

nd til **tt**:	*binda* (binde),	bydem.	*bitt*,	fort.	*batt*
ng - **kk**:	*ganga* (gå),	—	*gakk*,	—	*gékk*
ld - **lt**:	*halda* (holde),	—	*halt*,	—	*hélt*.

f) Fortids forest. måde dannes af stammen i fortids fremsæt. måde flert. ved *i*-omlyd, når selvlyden er modtagelig derfor (*ek tók*, *vér tókum* — *ek tæka*; *ek batt*, *vér bundum* — *ek bynda*). Endelserne er de samme som i nutids forest. måde (sé b).

Anm. Undertiden findes **e** for y som omlyd af *u* i forest. fort., f. eks. *ek hvarf*, *vér hurfum* (af *hverfa*, vende sig) — *ek hyrfa* og *herfa*. — Om dannelsen af forest. fortid i VI klasse sé nedenfor.

§ 109. a) I de udsagnsord, hvis rod ender på **v**, bortfalder *v* under böjningen undtagen foran endelser, der begynder med **a** og **i** (dog regelmæssig også i fort. tillægsf. foran *-inn*), f. eks. *höggva* (hugge), nutid *ek hegg*, *þú*, *hann heggr*, *vér höggum*, *þér höggvit*, *þeir höggva*, fort. tillægsf. *höggvinn*; — *syngva* (synge), *sökkva* (synke), fort. *söng*, *sökk*, fort. tillægsf. *sunginn*, *sokkinn*. (Sml. § 24, c).

b) Nogle udsagnsord forstærker i **nutid** roden med **j**, som dog bortfalder under böjningen undtagen foran de endelser, der begynder med **a** og **u**, f. eks. *silja* (sidde), nutid *ek sit*, *þú*, *hann sitr*, *vér siljum*, *þér sitit*, *þeir silja*. (Sml. § 24, d).

§ 110. Efter aflydens forskellige form inddeles de stærke udsagnsord i 6 klasser, der kan adskilles ved følgende hovedkendemærker (den forskellige selvlyd i fortid):

I.	Fortid	fremsæt.	måde	ent.	**a**(**ö**),	flert.	**u**
II.	—	—	—	—	**a**,	—	**á**
III.	—	—	—	—	**ó**,	—	**ó**
IV.	—	—	—	—	**ei**,	—	**i**
V.	—	—	—	—	**au**,	—	**u**
VI. (A)	—	—	—	—	**é**,	—	**é**
VI. (B)	—	—	—	—	**jó**,	—	**jó** (**jo**, **ju**).

Af disse 6 klasser kan I—III kaldes **a-klassen**, idet **a** her viser sig som grundlyd, i I og II i fremsæt. fortid ent., i III i nutids navnef.: I har **kort** rodselvlyd efterfulgt af **to** medlyd; II **kort** rodselvlyd efterfulgt af **én** medlyd; III har i nutids navnef. **a** efterfulgt af **én** medlyd (i enkelte ord er stammen i nutid udvidet ved **j**; *standa* og *vaxa* har to medlyd efter **a**). IV kan kaldes **i-klassen** (**i** i frems. fort. flert.), V **u-klassen** (**u** i frems. fort. flert.). VI har forskellige rodselvlyd og er kun uegenlig aflydsklasse. (Sml. § 9, anm.).

§ 111. Aflydens former i de stærke udsagnsords **kendeformer** er meget vekslende, idet selvlydsskiftet ikke blot finder sted mellem nutid og fortid, men der også ofte findes en forskellig selvlyd i fortid ent. og flert. og i fortids tillægsform. I nutids navneform og fortids tillægsform finder vi også ofte vekslen indenfor samme klasse. I den følgende opregning af de enkelte stærke udsagnsord anføres derfor navneformen, fremsættende nutid første pers. ent., frems. fortid første pers. ent. og flert. og for-

tids tillægsform (den sidste i nf. ent. hak. også hvor kun ik. bruges). De forskellige former, under hvilke aflyden viser sig i de 6 klasser, er følgende:

Første klasse.

	navneform	fortid		fort. tillægsf.
		ental	flert.	
A)	**i, e, ja**	**a**	**u**	**u, o**
B)	**ö, y**	**ö**	**u**	**o, u**

§ 112.

navnef.	nutid	fortid		fort. tlf.
		ent.	flert.	
A) 1. **i**		**a**	**u**	**u**
binda (binde)	bind	batt	bundum	bundinn
finna (finde)	finn	fann	{funnum {fundum	{funninn {fundinn
hrinda (støde)	hrind	hratt	hrundum	hrundinn
spinna (spinde)	spinn	spann	spunnum	spunninn
springa (springe)	spring	sprakk	sprungum	sprunginn
stinga (stikke)	sting	stakk	stungum	stunginn
svimma(svømme)[1]	svimm	svamm	summum	summinn
vinda (vinde, sno)	vind	vatt	undum	undinn
vinna (vinde, udføre)	vinn	vann	unnum	unninn

§ 113.

A) 2. **e**		**a**	**u**	**o, u**
belgja (opblæse)[2]	(belg)	(balg)	(bulgum)	bólginn
bella (træffe)	bell	ball	(bullum)	(bollinn)
bregða (svinge)	bregð	brá	brugðum	brugðinn
brenna (brænde)	brenn	brann	brunnum	brunninn

---

[1]) også i navnef. *symja*, idet *vi* blev *y* (§ 26, a) og *j* indskudt. Ordet böjes også efter 2den klasse: *svima*, *svim*, *svam*, *svámum*, og kan også senere findes svagt böjet (*svima*, *svimaða*, § 151).

[2]) kun brugeligt i fort. tillægsf. *bólginn* (§ 16, c; opblæst, opsvulmet); ellers bruges det svage *belgja*, *belgi*, *belgða* (§ 142).

navnef.	nutid	fortid ent.	fortid flert.	fort. tlf.
bresta (briste)	brest	brast	brustum	brostinn
detta (dratte)	dett	datt	duttum	dottinn
drekka (drikke)	drekk	drakk	drukkum	drukkinn
gella (gjalde)[1]	gell	gall	gullum	gollinn
gnella (skrige)	(gnell)	gnall	gnullum	(gnollinn)
gnesta (brage)	gnest	gnast	gnustum	(gnostinn)
hverfa (vende sig)	hverf	hvarf	hurfum	horfinn
kreppa (krympe)[2]	—	—	—	kroppinn
renna (rende)	renn	rann	runnum	runninn
serða (drive utugt)	serð	sarð	surðum	sorðinn
skella (smælde)[1]	skell	skall	skullum	skollinn
skreppa (glide)	skrepp	skrapp	skruppum	skroppinn
sleppa (slippe)	slepp	slapp	sluppum	sloppinn
snerta (berøre)	snert	snart	snurtum	snortinn
sperna (sparke)[3]	(spern)	sparn	spurnum	(spurninn)
spretta (springe)	sprett	spratt	spruttum	sprottinn
svelgja (svælge)[4]	svelg	svalg	sulgum[5]	sólginn[5]
svella (svulme)	svell	svall	sullum	sollinn
svelta (sulte, dø)	svelt	svalt	sultum	soltinn
sverfa (file)	sverf	svarf	surfum	sorfinn
vella (koge)	vell	vall	ullum	ollinn
velta (vælte)	velt	valt	ultum	(voltinn) / oltinn
verða (vorde)	verð	varð	(vurðum) / urðum	(vorðinn) / orðinn
verpa (kaste)	verp	varp	urpum	(vorpinn) / orpinn
þverra (aftage)	þverr	þvarr	þurrum	þorrinn

¹) også *gjalla*, *skjalla* efter § 114.

²) kun brugeligt i fort. tillægsf. *kroppinn* (flt. *krop(p)nir*, sammenkrympet); ellers bruges det svage *kreppa*, *krepta* (§ 139).

³) også svagt *sperni*, *spernta* (§ 139).

⁴) også *svelga* i navneformen.

⁵) om den regelmæssige udstødelse af *v* foran *u* og *o* i dette og de følgende ord i denne § sml. § 24, c.

§ 114.

navnef.	nutid	fortid ent.	fortid flert.	fort. tlf.
A) 3. **ja (já)**		**a**	**u**	**o**
bjarga (bjærge)[1]	berg	barg	burgum	borginn
gjalda (betale)	geld	galt	guldum	goldinn
gjalla (= gella, § 113)				
hjálpa (hjælpe)[2]	help	halp (hjálp, holp)	hulpum	hólpinn
skjálfa (skælve)	skelf	skalf (skolf)	skulfum	skolfinn
skjalla (= skella, § 113)				

§ 115.

navnef.	nutid	fortid ent.	fortid flert.	fort. tlf.
B) **ö, y**		**ö**	**u**	**o, u**
bryggja (brygge)[3]	(brygg)	(brögg)	(bruggum)	brugginn
hnöggva eller hnyggja (støde)[4]	hnøgg hnygg	hnögg	hnuggum	hnugginn
hrökkva (vige)[5]	hrøkk	hrökk	hrukkum	hrokkinn
klökkva (klynke)[5]	kløkk	klökk	klukkum	(klokkinn)
slyngva eller slyngja (slynge)[5]	slyng	slöng	slungum	slunginn
stökkva (springe)[5]	støkk	stökk	stukkum	stokkinn
syngva eller syngja (synge)	syng	söng	sungum	sunginn
sökkva (synke)[5]	søkk	sökk	sukkum	sokkinn
tyggva eller tyggja (tygge)[6]	tygg	tögg	tuggum	tugginn

[1]) også undertiden svagt *bjarga*, *bjargaða* (§ 151).
[2]) også svagt *hjálpa*, *hjálpaða* (§ 151).
[3]) kun fortids tillægsf. findes; ellers er det fortrængt af *brugga*, *bruggaða* o. s. v. (§ 151).
[4]) i fortid findes også *hnygða* (§ 142) eller *hnugða* (§ 149).
[5]) De tilsvarende svage (indvirkende) ord er *hrøkkva*, *hrøkta*; *kløkkva*, *kløkta*; *sløngva*, *sløngða*; *støkkva*, *støkta*; *søkkva*, *søkta*; *þrøngva* eller *þrøngja*, *þrøngða* (§ 143). Senere er enkelte af de stærke undertiden sammenblandede med dem.
[6]) nyere er fortiden *tugða* (§ 149).

navnef.	nutid	fortid ent.	fortid flert.	fort. tlf.
þryngva eller þryngja (trænge)[5]	þryng	þröng	þrungum	þrunginn

§ 116. **Anden klasse.**

navneform	fortid ental	fortid flert.	fort. tillægsf.
e, i, (o)	a (-ag bliver -á)	á	e, o, u

navnef.	nutid	fortid ent.	fortid flert.	fort. tlf.
1) e		a	á	e
drepa (dræbe)	drep	drap	drápum	drepinn
feta (finde vej)[1]	fet	fat	fátum	(fetinn)
freta (pedere)[2]	fret	frat	(frátum)	(fretinn)
gefa (give)	gef	gaf	gáfum	gefinn
geta (få, gætte)	get	gat	gátum	getinn
kveða (sige)	kveð	kvað	kváðum / kóðum	kveðinn
leka (lække)	lek	lak	lákum	lekinn
lesa (samle, læse)	les	las	lásum	lesinn
meta (vurdere)	met	mat	mátum	metinn
reka (drive)	rek	rak	rákum	rekinn
trega (bedrøve)[3]	treg	—	—	treginn
vega (løfte)	veg	vá	vágum	veginn

Herhen hører også udsagnsordet *vera* (ældre *vesa*, være), der imidlertid danner nutid fremsættende og forest. måde af to andre stammer. Ordet böjes således:

---

[1]) senere svagt *feta*, *fetaða*, eller *fata* (§ 151).
[2]) også svagt *freta*, *fretaða*, eller *frata* (§ 151).
[3]) kun i nutid og fort. tillægsf., senere svagt *trega*, *tregaða* (§ 151); fort. *tregða* findes i betydningen „sörgede over“.

Nutid:

		frems. m.	forest. måde I.	II.	bydem.	navnef.
Ent.	1.	em	sjá, sé	vera (vesa)		vera (vesa)
	2.	ert (est)	sér	verir (vesir)	ver (ves)	
	3.	er (es)	sé	veri (vesi)		tillægsf.
Flt.	1.	erum	sém	verim (vesim)	verum(vesum)	verandi
	2.	eruð	séð	verið (vesið)	verið (vesið)	(vesandi)
	3.	eru	sé	veri (vesi)		

Fortid:

		fremsæt. m.	forest. m.	[navnef.
Ent.	1.	var (vas)	væra	váru (vóru)]
	2.	vart (vast)	værir	
	3.	var (vas)	væri	
Flt.	1.	várum (vórum)	værim	tillægsf.
	2.	váruð (vóruð)	værið	verit (vesit)
	3.	váru (vóru)	væri	

Anm. Formerne med s for r findes kun i de ældste mindesmærker. Den anden form for den forestillende nutid bruges kun sjælden (næppe andre former end 2den og 3dje pers. ent. *verir*, *veri* (*vesi*) i ønskende sætninger); meget sjælden er fortids navnef. i gamle digte. — Istedenfor *em* i 1ste pers. frems. nut. trænger senere 3dje person *er* ind; i forest. nut. 1ste pers. flert. findes meget sjælden *séum* (*sjóm*, § 20) for *sém* (af **séim*) i det ældre sprog (sml. § 107, anm. 4).

§ 117.

navnef.	nutid	fortid ent.	flert.	fort. tlf.
2) i		a	á	e
biðja (bede)	bið	bað	báðum	beðinn
liggja (ligge)	ligg	lá	lágum	leginn
sitja (sidde)	sit	sat	sátum	setinn
þiggja (få)	þigg	þá	þágum	þeginn

Anm. *sima*, *symja* kan også böjes således i fortid, men i tillægsf. hedder det *suminn* (sé *svimma*, § 112). — Herhen hører ligeledes den enestående fortid *hvak* (vaklede), medens det ellers hedder svagt *hvika*, *hvikaða* (§ 151).

§ 118.

navnef.	nutid	fortid ent.	fortid flert.	fort. tlf.
3) e		a	á	o, u
bera (bære)	ber	bar	bárum	borinn
nema (tage)	nem	nam	námum	numinn
skera (skære)	sker	skar	skárum	skorinn
stela (stjæle)	stel	stal	stálum	stolinn
streða (= serða, § 113)[1]	(streð)	(strað)	(stráðum)	stroðinn
vefa (væve)	vef	vaf / óf	váfum / ófum	ofinn

Herhen hører også med o i navnef. for ve:

koma (komme, for *kvéma)	køm / kem	kvam / kom	kvámum / kómum	kominn
sofa (sove, for *svefa)	søf / sef	svaf	sváfum / sófum	sofinn

§ 119. Særlige afvigelser findes i:

eta (æde)	et	át	átum	etinn
fela (skjule)	fel	fal	fálum	fólginn
fregna (spörge)[2]	fregn	frá	frágum	freginn
sjá (sé, af *séa)[3]	sé	sá	sám	sénn
troða (træde)[4]	trøð / treð	trað	tráðum	troðinn

[1]) forekommer kun i fortids tillægsf.

[2]) også svagt *fregni*, *fregnda* efter § 137 (sjælden og først sént også *fregna*, *fregnaða*, § 151).

[3]) frems. nut. flt. *sjám* (*sjóm*), frems. fort. flt. *sám* (*sóm*), sé § 107, anm. 1; forest. nut. 3dje pers. ent. og flert. hedder *sé* (for det meget sjældne *séi*, § 18, b) eller *sjái*; bydem. 2. pers. ent. *sé* eller *sjá* (også som 2den pers. flert. kan *sé* findes for **séið*, *séð* efter § 107, anm. 2, ved siden af *sjáið*).

[4]) også svag fort. *tradda*, tillægsf. *traddr* (§ 145).

§ 120. **Tredje klasse.**

navneform	fortid		fort. tillægsf.
	ental	flert.	
a **e** (ved omlyd) **á** (for **aha**)	**ó** (-**óg** bliver -**ó**)	**ó**	**a** **e** (ved omlyd af følg. *k* og *g*)

navnef.	nutid	fortid ent.	fortid flert.	fort. tlf.
1) **a** (**e**)		**ó**	**ó**	**a**
ala (føde)	el	ól	ólum	alinn
fara (fare)	fer	fór	fórum	farinn
gala (gale)	gel	gól	gólum	galinn
grafa (grave)	gref	gróf	grófum	grafinn
hefja (hæve)[1]	hef	hóf	hófum	hafinn
hlaða (læsse)	hleð	hlóð	hlóðum	hlaðinn
hnafa (afskære)	(hnef)	hnóf	(hnófum)	(hnafinn)
kala (fryse)	kel	kól	kólum	kalinn
[kefja (sænke, kvæle)[2]	kef	kóf	kófum	kafinn]
mala (male)	mel	mól	mólum	malinn
skafa (skrabe)	skef	skóf	skófum	skafinn
skapa eller skepja (skabe)[3]	(skep)	skóp	skópum	(skapinn)
sverja (sværge)[4]	sver	(svór) sór	(svórum) sórum	svarinn (sorinn)
vaða (vade)	veð	(vóð) óð	(vóðum) óðum	vaðinn
vaxa (vokse)	vex	(vóx) óx	(vóxum) óxum (uxum)	vaxinn

Fortid forest. måde hedder i alm. *yxa*.

---

[1]) også svag fort. tillægsform *hafiðr* (§ 145).

[2]) i det ældre sprog vist altid svagt: fortid *kafða*, tillægsf. *kafiðr*, *kafðr* (§ 145).

[3]) også (udenfor fortid altid) svagt: *skepja*, *skapta*, *skapiðr* og *skaptr* (§ 145) og især *skapa*, *skapaða*, *skapaðr* (§ 151).

[4]) også svag fortid *svarða* (§ 145).

§ 121.

navnef.	nutid	fortid ent.	fortid flert.	fort. tlf.
2) **a** (**á**, **æ**)		**ó**	**ó**	**e**
aka (age)[1]	ek	ók	ókum	ekinn
draga (drage)	dreg	dró	drógum	dreginn
flá (flå)	flæ	fló	flógum	fleginn
gnaga (gnave)[2]	gneg	gnó	gnógum	gneginn
hlæja (lé, for *hlagja)	hlæ	hló	hlógum	hleginn
klá ell. klæja (klø)[3]	klæ	kló	klógum	kleginn
skaka (ryste)	skek	skók	skókum	skekinn
slá (slå)	slæ	sló[4]	slógum	sleginn
taka (tage)	tek	tók	tókum	tekinn
þvá (to)	þvæ	{þvó / þó}	{þvógum / þógum}	þveginn

§ 122. Særlige afvigelser findes i:

deyja (dø, for *davja)	dey	dó	dóm	dáinn
geyja (gø, for *gavja)	gey	gó	góm	(gáinn)
standa (stå)	stend	stóð	stóðum	staðinn

§ 123. **Fjærde klasse.**

navneform	fortid ental	fortid flert.	fort. tillægsf.
i	**ei** (-**eig** kan blive -**é**)	**i**	**i** (i *bíða* **e**)

navnef.	nutid	fortid ent.	fortid flert.	fort. tlf.
bíða (bie)[5]	bíð	beið	biðum	beðinn
bíta (bide)	bít	beit	bitum	bitinn

[1]) sjælden svagt *aka*, *akaða* (§ 151).
[2]) i alm. svagt *gnaga*, *gnagaða*, *gnagaðr* (§ 151).
[3]) også svagt *klæja*, *klæjaða* (§ 151).
[4]) også *sløra*, *slera* (§ 156).
[5]) først sént også svagt *biða* (med kort *i*), *biðaða* (§ 151).

navnef.	nutid	fortid ent.	fortid flert.	fort. tlf.
blíkja (blinke)[1]	blík	bleik	blikum	(blikinn)
drífa (drive)	dríf	dreif	drifum	drifinn
dríta (cacare)	drít	dreit	dritum	dritinn
físa (pedere)	fís	feis	fisum	fisinn
gína (gabe)[2]	gín	gein	ginum	gininn
grípa (gribe)	gríp	greip	gripum	gripinn
hníga (böje sig)	hníg	{hneig / hné}	hnigum	hniginn
hnípa (sörge)[3]	—	—	—	hnipinn
hníta (støde)	hnít	hneit	hnitum	hnitinn
hrífa (gribe)	hríf	hreif	hrifum	hrifinn
hrína (skrige)	hrín	hrein	hrinum	hrininn
hvína (hvine)	hvín	hvein	hvinum	hvininn
klífa (klatre)	klíf	kleif	klifum	klifinn
[klípa (knibe)[4]	klíp	kleip	klipum	klipinn]
kvíða (frygte)[5]	(kvíð)	kveið	kviðum	kviðinn
líða (lide, gå)[6]	líð	leið	liðum	liðinn
líta (sé)	lít	leit	litum	litinn
míga (mingere)	míg	meig, mé	migum	miginn
ríða (ride)[7]	ríð	reið	riðum	riðinn
ríða (vride; flette) er falden sammen med det foregående				
rífa (rive)	ríf	reif	rifum	rifinn
rísa (rejse sig)	rís	reis	risum	risinn
rísta (ridse)[8]	ríst	reist	ristum	ristinn
ríta (skrive)[9]	rít	reit	ritum	ritinn

---

[1]) også svagt *blíkja*, nut. *blíki* (§ 142), begge sjældne og mest digt. fortrængtes senere af *blika* (med kort *i*), *blikaða* (§ 151).
[2]) også svag fort. *gínda* (§ 137).
[3]) udenfor fortids tillægsf., der bruges som tillægsord („sörgmodig"), er det svagt: *hnípa*, *hnípta* (§ 139) og *hnípaða* (§ 151).
[4]) den stærke böjning er senere; ældre er *klýpa*, *klýpta* (§ 139).
[5]) i alm. svagt *kvíða*, *kvíði*, *kvídda* (§ 138).
[6]) også svag fortid *lídda* (§ 138).
[7]) det svage *riða*, *riðaða* (§ 151) betyder „være i bevægelse, ryste".
[8]) også undertiden svagt *rista* (med kort *i*), *risti*, *rista* (§ 141).
[9]) også svagt *rita* (med kort *i*), *ritaða* (§ 151).

navnef.	nutid	fortid ent.	fortid flert.	fort. tlf.
síða (trylle)[1]	síð	seið	siðum	siðinn
síga (synke)	síg	seig, sé	sigum	siginn
skína (skinne)	skín	skein	skinum	skininn
skíta (= dríta)	skít	skeit	skitum	skitinn
skríða (skride)	skríð	skreið	skriðum	skriðinn
slíta (slide)	slít	sleit	slitum	slitinn
sníða (skære)[2]	sníð	sneið	sniðum	sniðinn
sníva (sné)[3]	sný	—	—	snivinn
stíga (stige)	stíg	steig / sté	stigum	stiginn
svíða (svie)[4]	svíð	sveið	sviðum	sviðinn
svífa (svæve)[5]	svíf	sveif	svifum	svifinn
svíkja (svige)[6]	svík	sveik	svikum	svikinn
svípa (svøbe)	—	sveip	(sé § 129 under sveipa)	
víkja (bevæge)[7]	vík	veik	vikum	vikinn
þrífa (gribe)[8]	þríf	þreif	þrifum	þrifinn

§ 124. **Femte klasse.**

navneform	fortid ental	fortid flert.	fort. tillægsf.
jó, **jú**, **ú**	**au** (-**aug** kan blive -**ó**)	**u**	**o**

jú står foran gane- og læbe-lyd, **jó** foran tandlyd.

navnef.	nutid	fortid ent.	fortid flert.	fort. tlf.
bjóða (byde)	býð	bauð	buðum	boðinn
bjúga (böje)	(býg)	(baug)	bugum	boginn

[1]) sjælden svag fortid *sídda* (§ 138).
[2]) også svag fort. *snídda* (§ 138).
[3]) kun digt. i nut. 3. pers. ent. *snýr* og i fort. tillægsf. „tilsnét".
[4]) også svag fort. *svídda* (§ 138).
[5]) sjælden svagt, fort. *svífða* (§ 140).
[6]) også *svíkva*, *sýkva* (§ 26, a), fort. tillægsf. *svikvinn*.
[7]) også *víkva*, *ýkva*, fort. tillægsf. *ykvinn* (sml. foreg. note).
[8]) også svagt *þrifa* (med kort *i*), *þrifaða* (§ 151).

navnef.	nutid	fortid ent.	fortid flert.	fort. tlf.
brjóta (bryde)	brýt	braut	brutum	brotinn
drjúpa (dryppe)[1]	drýp	draup	drupum	dropinn
fjúka (fyge)	fýk	fauk	fukum	fokinn
fljóta (flyde)	flýt	flaut	flutum	flotinn
fljúga (flyve)	flýg	flaug / fló	flugum	floginn
frjósa (fryse)[2]	frýs	fraus	frusum	frosinn
gjósa (sprudle)	gýs	gaus	gusum	gosinn
gjóta (gyde)	gýt	gaut	gutum	gotinn
hljóta (få)	hlýt	hlaut	hlutum	hlotinn
hnjóða (slå)	hnýð	hnauð	hnuðum	hnoðinn
hnjósa (nyse)	hnýs	hnaus	hnusum	(hnosinn)
hrjóða (rydde)	hrýð	hrauð	hruðum	hroðinn
hrjósa (gyse)	hrýs	hraus	hrusum	(hrosinn)
hrjóta (fyge; snorke)	hrýt	hraut	hrutum	hrotinn
kjósa (kåre)[3]	kýs	kaus	kusum / kurum	kosinn / korinn
kljúfa (kløve)[4]	klýf	klauf	klufum	klofinn
krjúpa (krybe)	krýp	kraup	krupum	kropinn
ljósta (slå)	lýst	laust	lustum	lostinn
ljúga (lyve)	lýg	laug / ló	lugum	loginn
ljúka eller lúka (lukke)[4]	lýk	lauk	lukum	lokinn
lúta (lude)	lýt	laut	lutum	lotinn
njóta (nyde)	nýt	naut	nutum	notinn
rjóða (göre rød)	rýð	rauð	ruðum	roðinn
rjúfa (bryde)	rýf	rauf	rufum	rofinn
rjúka (ryge)	rýk	rauk	rukum	rokinn

[1]) sml. det svage *drúpa* (lude, hænge ud over), *drúpta* (§ 150).
[2]) fortid også *frøra*, *frera*; tillægsf. *frørinn*, *frerinn* (§ 156).
[3]) fortid også *køra*; tillægsf. *kørinn* (§ 156).
[4]) også svagt *klyfja*, *klufða*; *lykja*, *lukta* (§ 146).

navnef.	nutid	fortid ent.	fortid flert.	fort. tlf.
sjóða (syde)	sýð	sauð	suðum	soðinn
{sjúga eller súga (suge)	sýg	{saug só	sugum	soginn
skjóta (skyde)	skýt	skaut	skutum	skotinn
sljúka (slukkes)[1]	—	—	—	slokinn
smjúga (smyge)	smýg	{smaug smó	smugum	smoginn
strjúka (stryge)	strýk	strauk	strukum	strokinn
stúpa (rage frem)[2]	(stýp)	(staup)	(stupum)	(stopinn)
súpa (søbe)	sýp	saup	supum	sopinn
tjúga (drage)[3]	(týg)	(taug)	(tugum)	toginn
þjóta (tude)	þýt	þaut	þutum	þotinn
þrjóta (stanse)	þrýt	þraut	þrutum	þrotinn

§ 125. **Sjætte klasse.**

	navneform	fortid ental	fortid flert.	fort. tillægsf.
A)	**a**, **á**, **ó**, **ei**	**é**	**é**	**a (e)**, **á**, **ó**, **ei**
B)	**a**, **ú**, **au**	**jó**	**jó (jo,ju)**	**a**, **ú**, **au**

§ 126.

navnef.	nutid	fortid ent.	fortid flert.	fort. tlf.
A) 1. **a**		**é**	**é**	**a (e)**
blanda (blande)[4]	blend	blétt	bléndum	blandinn

---

[1]) kun tillægsformen *slokinn* bruges i samme betydning som *sløktr* af *sløkkva*, *sløkta* (§ 143); måske skal dog *slokinn* læses *slokkinn* og henføres til et forældet *slökkva*, nut. *sløkk*, fort. *slökk*, tillægsf. *slokkinn* (sml. § 115).

[2]) kun navneformen forekommer. [3]) kun brugeligt i tillægsf.

[4]) også svagt som i det nuv. sprog *blanda*, *blandaða*, *blandaðr* (§ 151).

navnef.	nutid	fortid ent.	flert.	fort. tlf.
falda (iføre hoved-bedækning)[1]	feld	félt	féldum	faldinn
falla (falde)	fell	féll	féllum	fallinn
halda (holde) ●	held	hélt	héldum	haldinn
hanga (hænge)[2]	[heng]	hékk	héngum	hanginn

Med uregelmæssig omlyd i tillægsformen (sml. § 121):

fá (få, for *fanga)	fæ, flt. fám (fóm)	fékk	féngum	fenginn

Anm. 1. Tillægsf. hedder også *fanginn* (dog mest) i betydning „fanget", hvortil der også findes en svag form *fanga*, *fangaða*; nut. forestil. måde hedder *fá*, flt. *fáim*; fort. forest. måde *fengja* og *fenga*.

ganga (gå)	geng	gékk	géngum	genginn

Anm. 2. Sjælden og sént findes i navnef. *gá* for *ganga*. — Ved siden af fortid *fékk*, *féngum* og *gékk*, *géngum* bruges også *fekk*, *fengum*, *fingum* og *gekk*, *gengum*, *gingum*; ligeledes i tillægsf. *finginn* og *ginginn*.

§ 127.

A) 2. á		é	é	á
blása (blæse)	blæs	blés	blésum	blásinn
gráta (græde)	græt	grét	grétum	grátinn
láta (lade)	læt	lét	létum	látinn
ráða (råde)	ræð	réð	réðum	ráðinn

§ 128.

A) 3. ó		é	é	ó
blóta (ofre)[3]	blœt	blét	blétum	blótinn

§ 129.

A) 4. ei		é	é	ei
heita (kalde, love)	heit	hét	hétum	heitinn

---

[1]) sjælden svagt *falda*, *faldaða* (§ 151), som i det nuvær. sprog.
[2]) også (i nut. altid) svagt *hanga*, nut. *hangi*, fort. *hangða* (§ 150).
[3]) også (i nut. og fort. i alm.) svagt *blóta*, *blótaða* (§ 151).

I betydningen „hedde“ bruges i nutid *heiti* (§ 139).

Anm. Meget sjælden bruges den svage nutidsform *heiti* også i betydningen „kalde, love“.

navnef.	nutid	fortid ent.	fortid flert.	fort. tlf.
leika (lege)	leik	lék	lékum	leikinn

Uregelmæssig er:

sveipa (svøbe)[1]	sveip	sveip	(svipum)	sveipinn

§ 130.

B) 1. **ö** (omlyd af **a**)		**jó**	**jo, ju**	**ö** (omlyd af **a**)
höggva (hugge)	høgg	hjó	hjoggum / hjuggum	höggvinn

Forestil. fortid hedder *hygga*, *høgga*, *hjøgga* (sjælden *hjogga*, *hjugga*; nyere *hjyggi*). For *hjó* findes i 3dje pers. ent. frems. måde også *hjoggi*, *hjuggi*. I fortids tillægsf. kan *v* undertiden findes udeladt (*höagginn*).

§ 131.

B) 2. **ú** (ý)		**jó**	**jo, ju (jó)**	**ú**
búa (bo)	bý	bjó	bjoggum / bjuggum	búinn

Forestil. fortid hedder *bygga*, *bøgga*, *bjøgga* (sjælden *bjogga*, *bjugga*; nyere *bjyggi*). For *bjó* findes i 3dje pers. ent. frems. måde også *bjoggi*, *bjuggi*.

spýja (spy)[2]	spý	spjó	spjóm	spúinn

§ 132.

B) 3. **au**		**jó**	**jó (ju)**	**au**
auka (forøge)[3]	eyk	jók	jókum / (jukum)	aukinn

---

[1]) også svagt *sveipa*, *sveipta* (§ 139) og *sveipaða* (§ 151). Fortiden *sveip* hører til en navnef. *svípa*, som ikke forekommer, hvorimod der findes *svipa* (med kort *i*) med betydning „bevæge (sig) hurtig“, *svipaða* efter § 151 (sml. *bíða*, *blíkja*, *ríða*, *rísta*, *ríta*, *þrífa* og tilhørende noter i § 123).

[2]) også svag fortid *spúða* (§ 149, a).

[3]) også svagt *auka*, *aukaða* (§ 151).

navnef.	nutid	fortid ent.	fortid flert.	fort. tlf.
ausa (øse)	eys	jós	jósum (jusum)	ausinn
hlaupa (løbe)	hleyp	hljóp	hljópum (hlupum)	hlaupinn

Formerne på jó i fortid flert. er de ældste. Forest. fortid hedder *yka*, *eka* (nyere *jyki*); *ysa*, *esa* (nyere *jysi*); *hlypa*, *hlepa* (sjælden *hljopa*).

Anm. 1. Et par udsagnsord, der oprindelig har hørt herhen, er kun bevaret i enkelte former, nemlig *auða*, der kun findes i fort. tillægsf. *auðinn* (bestemt, givet af skæbnen, sml. no. *auðr*, rigdom, digt. skæbne, § 43, anm.; til samme rod hører ligeledes no. *jóð*, barn, efter § 34, a), og *bauta* (slå), hvoraf bruges nut. flert. *bautum* og (digt.) fort. tillægsf. *-bautinn* (i fort. findes senere den svage form *bautaða*). — Ligeledes kan her anføres *sóa* (ødelægge), fort. tillægsf. *sóinn* (senere *sóa*, *sóaða*, *sóaðr*, § 151).

Anm. 2 (til § 111—132). Foruden de i disse §§ opregnede stærke udsagnsord, hvorunder også de er anførte, der kun forekommer i enkelte former, men hvortil man i reglen med sikkerhed kan danne de tabte former efter analogi og ved sammenligning med andre sprog (f. eks. *bryggja* § 115, *snúva* § 123, *tjúga* § 124 o. s. v.), findes der endnu adskillige oldnord. tillægsord på *-inn* (§ 80, A, anm. 2), der oprindelig er fortids tillægsformer af tabte stærke udsagnsord, f. eks. *snoðinn* (tyndhåret; sml. to. *snauðr*, fattig) og flere lignende, der hører under § 124 (**snjóða* o. s. v.), *eikinn* (rasende, voldsom) efter § 129, *fúinn* (rådden; sml. *fúna*, rådne; to. *fúll* = da. *fúl*) efter § 131 o. s. v.

§ 133. Dannelsen af måder og personer i de forskellige klasser sés af følgende böjningsmønstre: I. A) *binda* (binde), I. B) *stökkva* (fare afsted, springe) med *ö* på grund af *v*, II. *gefa* (give), III. *fara* (fare), IV. *grípa* (gribe), V. *skjóta* (skyde), VI. A) *falla* (falde), VI. B) *hlaupa* (løbe).

		I. A)	I. B)	II.	III.	IV.	V.	VI. A)	VI. B)
					Nutid:				
					fremsættende måde:				
Ent.	1.	bind	støkk	gef	fer	gríp	skýt	fell	hleyp
	2.	bindr	støkkr	gefr	ferr	grípr	skýtr	fellr	hleypr
	3.	bindr	støkkr	gefr	ferr	grípr	skýtr	fellr	hleypr
Flt.	1.	bindum	stökkum	gefum	förum	grípum	skjótum	föllum	hlaupum
	2.	bindið (-t)	stökkvið (-t)	gefið (-t)	farið (-t)	grípið (-t)	skjótið (-t)	fallið (-t)	hlaupið (-t)
	3.	binda	stökkva	gefa	fara	grípa	skjóta	falla	hlaupa
					forestillende måde:				
Ent.	1.	binda (-i)	stökkva (-i)	gefa (-i)	fara (-i)	grípa (-i)	skjóta (-i)	falla (-i)	hlaupa (-i)
	2.	bindir	stökkvir	gefir	farir	grípir	skjótir	fallir	hlaupir
	3.	bindi	stökkvi	gefi	fari	grípi	skjóti	falli	hlaupi
Flt.	1.	bindim	stökkvim	gefim	farim	grípim	skjótim	fallim	hlaupim
	2.	bindið (-t)	stökkvið (-t)	gefið (-t)	farið (-t)	grípið (-t)	skjótið (-t)	fallið (-t)	hlaupið (-t)
	3.	bindi	stökkvi	gefi	fari	grípi	skjóti	falli	hlaupi
					bydemåde:				
Ent.	2.	bitt	stökk	gef	far	gríp	skjót	fall	hlaup
Flt.	1.	bindum	stökkum	gefum	förum	grípum	skjótum	föllum	hlaupum
	2.	bindið (-t)	stökkvið (-t)	gefið (-t)	farið (-t)	grípið (-t)	skjótið (-t)	fallið (-t)	hlaupið (-t)
					navneform:				
		binda	stökkva	gefa	fara	grípa	skjóta	falla	hlaupa
					tillægsform:				
		bindandi	stökkvandi	gefandi	farandi	grípandi	skjótandi	fallandi	hlaupandi

		I. A)	I. B)	II.	III.	IV.	V.	VI. A)	VI. B)
					Fortid:				
					fremsættende måde:				
Ent.	1.	batt	stökk	gaf	fór	greip	skaut	féll	hljóp
	2.	bazt	stökkt	gaft	fórt	greipt	skauzt	féllt	hljópt
	3.	batt	stökk	gaf	fór	greip	skaut	féll	hljóp
Flt.	1.	bundum	stukkum	gáfum*	fórum	gripum	skutum	féllum	hljópum**
	2.	bunduð (-t)	stukkuð (-t)	gáfuð (-t)*	fóruð (-t)	gripuð (-t)	skutuð (-t)	félluð (-t)	hljópuð (-t)**
	3.	bundu	stukku	gáfu*	fóru	gripu	skutu	féllu	hljópu**
					forestillende måde:				
Ent.	1.	bynda (-i)	stykkva (-i)	gæfa (-i)	fœra (-i)	gripa (-i)	skyta (-i)	félla (-i)	hlypa (-i)
	2.	byndir	stykkvir	gæfir	fœrir	gripir	skytir	féllir	hlypir
	3.	byndi	stykkvi	gæfi	fœri	gripi	skyti	félli	hlypi
Flt.	1.	byndim	stykkvim	gæfim	fœrim	gripim	skytim	féllim	hlypim
	2.	byndið (-t)	stykkvið (-t)	gæfið (-t)	fœrið (-t)	gripið (-t)	skytið (-t)	féllið (-t)	hlypið (-t)
	3.	byndi	stykkvi	gæfi	fœri	gripi	skyti	félli	hlypi
					tillægsform:				
		bundinn	stokkinn	gefinn	farinn	gripinn	skotinn	fallinn	hlaupinn

*) I det ældste sprog ved u-omlyd *gófum*, *gófuð*, *gófu* (§ 11, anm.).

**) senere også *hlupum*, *hlupuð*, *hlupu*.

B. Den svage böjningsmåde.

§ 134. Hovedformerne (kendeformerne) er nutids navneform, fortids fremsættende måde og fortids tillægsform, f. eks.:

dæma (dömme) — *dæmda* — *dæmdr*.

Nutid har samme endelser som den stærke böjningsmåde; men fortids fremsæt. måde ental ender i 1ste pers. på **-da**, i 2den på **-dir**, i 3dje på **-di**; i flert. og forestil. måde er endelserne som i den stærke böjning med **-d** foran; fortids tillægsform ender på **-ðr**. For **-da** kommer i visse forbindelser **-ða** eller **-ta**, for **-ðr** ligeledes **-dr** eller **-tr**.

§ 135. De svage udsagnsord deles i 4 klasser; i de tre første ender fortiden på **-da** (**-ða**, **-ta**), i den fjærde på **-aða**. Hvor **-da** og **-ðr** (i de tre første klasser) föjes umiddelbart til roden, gælder følgende regler:

a) Efter **l**, **m** (**mb**), **n** følger i almindelighed **d**, men i udsagnsord med lang rodstavelse også **t** efter **l** og **n** (*telja*, tælle, *talda*; *fylla*, fylde, *fylda*; *dæma*, dömme, *dæmda*; *venja*, vænne, *vanda*; *stefna*, stævne, *stefnda*; men *mæla*, sige, *mælta*; *ræna*, røve, *rænta*). Ofte findes dog (i de ældste håndskrifter regelmæssig) også ð efter disse medlyd (*velja*, vælge, fort. *valda* og *valða*; *sigla*, sejle, fort. *siglda* og *sigldа*; *kemba*, kæmme, fort. *kembda* og *kembða*).

b) **ðd** og ðð bliver til **dd** (*styðja*, støtte, fort. *studda*, tillægsf. *studdr* for **stuð-da*, **stuð-ðr*).

c) Efter **k**, **t**, **p** og **s** følger **t** (*vekja*, vække, *vakta*; *feita*, fede, *feitta*; *hleypa*, lade løbe, *hleypta*; *lýsa*, oplyse, *lýsta*). I de ældste håndskrifter følger dog efter **k** og **p** i almindelighed **ð**.

d) Efter selvlyd og efter **f**, **g** og **r** følger ð (*trúa*, tro, *trúða*; *krefja*, kræve, *krafða*; *vigja*, vie, *vigða*; *heyra*, høre, *heyrða*). Efter **lf**, **lg** og **ng** veksler det med **d** (*fylgja*, følge, fort. *fylgða* og *fylgda*).

e) Efter **d**, **ð** og **t** med foregående medlyd

bortfalder d og ð: *senda* (sende), fort. *senda* (for **send-da*, § 23, d); tillægsf. *sendr* (for **send-ðr*, **send-dr*); *gyrða* (gjorde), fort. *gyrða* (for **gyrð-da*), tillægsf. *gyrðr* (for **gyrð-ðr*); *hrista* (ryste), fort. *hrista* (for **hrist-da*, **hrist-ta*, § 22, 2), tillægsf. *hristr* (for **hrist-ðr*, **hrist-tr*).

f) Foran **-da** (**-ða**, **-ta**) i fortid og **-ðr** (**-dr**, **-tr**) i fort. tillægsf. bliver en dobbelt medlyd i reglen enkelt (sml. § 5, 9): *kenna* (kende), fort. *kenda*, tillægsf. *kendr*; *sleppa* (slippe), fort. *slepta*, tillægsf. *sleptr*; *ugga* (frygte), fort. *ugða*, tillægsf. *uggat*.

§ 136. Efter dannelsen af fortiden og fortidens tillægsform deles de svage udsagnsord i 4 klasser, der kan adskilles ved følgende hovedkendemærker:

Første klasse.

Fortid tilföjer **-da** (**-ða**, **-ta**), fort. tillægsf. **-ðr** (**-dr**, **-tr**). Alle udsagnsord efter denne klasse har lang rodstavelse. Ejendommelig for disse ord er det **i**, hvorpå stammen ender, og som fremkalder omlyd, der bevares gennem hele böjningen; **i** beholdes i nut. ent., der således bliver tostavelset; derimod bortfalder det foran **i**, og ligeledes foran **a** og **u** undtagen i de udsagnsord, hvis rod ender på **g** og **k**, hvor det bliver til **j**, f. eks.:

§ 137. A) 1. Fortid på **-da**, tillægsf. på **-dr** (i de ældste håndskrifter dog mest **-ða**, **-ðr**) efter **l**, **m** (**mb**), **n** (sml. § 135, **a**):

navneform	nutid	fortid	fort. tlf.
brenna (brænde)	brenni	brenda	brendr
deila (dele; stride)	deili	deilda	deildr
dreyma (drömme)	dreymi	dreymda	dreymdr
dœma (dömme)	dœmi	dœmda	dœmdr
efla (styrke)	efli	eflda	efldr
fella (fælde)	felli	felda	feldr
flæma (forjage)	flæmi	flæmda	flæmdr
fylla (fylde)	fylli	fylda	fyldr
geyma (give agt)	geymi	geymda	geymdr
gleyma (glemme)	gleymi	gleymda	gleymdr

navneform	nutid	fortid	fort. tlf.
greina (skælne)	greini	greinda	greindr
hefna (hævne)	hefni	hefnda	hefndr
hvíla (hvile)	hvíli	hvílda	hvíldr
kemba (kæmme)	kembi	kembda	kembdr
kenna (kende)	kenni	kenda	kendr
mæla (måle)	mæli	mælda	mældr
nefna (nævne)	nefni	nefnda	nefndr
renna (lade rende)	renni	renda	rendr
reyna (prøve)	reyni	reynda	reyndr
sigla (sejle)	sigli	siglda	sigldr
skemma (forkorte)	skemmi	skemda	skemdr
stefna (stævne)	stefni	stefnda	stefndr
stemma (stanse)	stemmi	stemda	stemdr
sýna (vise)	sýni	sýnda	sýndr
verma (varme)	vermi	vermda	vermdr
þyrma (skåne)	þyrmi	þyrmda	þyrmdr

§ 138. A) 2. Efter ð med foregående selvlyd ender fortid og tillægsf. ligeledes på **-da**, **-dr**, og ð bliver selv til **d** (§ 135, b):

beiða (bede)	beiði	beidda	beiddr
breiða (udbrede)	breiði	breidda	breiddr
eyða (øde)	eyði	eydda	eyddr
fœða (føde)	fœði	fœdda	fœddr
grœða (lade vokse)	grœði	grœdda	grœddr
leiða (lede)	leiði	leidda	leiddr
mœða (trætte)	mœði	mœdda	mœddr
reiða (svinge)	reiði	reidda	reiddr
rœða (tale)	rœði	rœdda	rœddr
þýða (tyde)	þýði	þýdda	þýddr

§ 139. A) 3. Fortid på **-ta**, tillægsf. på **-tr** efter **t** med foregående selvlyd, **p** og **s**, samt undertiden **l** og **n** (sml. § 137). (Efter **p** har dog de ældste håndskrifter regelmæssig **-ða**, -ðr; sml. § 135, c):

beita (lade bide)	beiti	beitta	beittr
bœta (bøde)	bœti	bœtta	bœttr
dreypa (lade dryppe)	dreypi	dreypta	dreyptr
feita (fede)	feiti	feitta	feittr
gleypa (sluge)	gleypi	gleypta	gleyptr
grýta (stene)	grýti	grýtta	grýttr

navneform	nutid	fortid	fort. tlf.
hella (helde, øse)	helli	helta	heltr
hleypa (lade løbe)	hleypi	hleypta	hleyptr
hvessa (hvæsse)	hvessi	hvesta	hvestr
inna (udføre)	inni	inta	intr.
kippa (rykke)	kippi	kipta	kiptr
knýta (knytte)	knýti	knýtta	knýttr
kreppa (trykke)	kreppi	krepta	kreptr
leysa (løse)	leysi	leysta	leystr
lýsa (lyse)	lýsi	lýsta	lýstr
læsa (låse)	læsi	læsta	læstr
missa (miste)	missi	mista	mistr
mæla (mæle; sml. *mæla*, § 137)	mæli	mælta	mæltr
mœta (møde)	mœti	mœtta	mœttr
nenna (nænne)	nenni	nenta	nentr
nýta (nyde)	nýti	nýtta	nýttr
reisa (rejse, oprejse)	reisi	reista	reistr
ræna (røve)	ræni	rænta	ræntr
sleppa (slippe)	sleppi	slepta	sleptr
spenna (spænde)	spenni	spenta	spentr
spilla (ødelægge)	spilli	spilta	spiltr
steypa (styrte)	steypi	steypta	steyptr
sveipa (svinge)	sveipi	sveipta	sveiptr
sýta (sörge)	sýti	sýtta	sýttr
veita (hjælpe)	veiti	veitta	veittr
véla (bedåre)	véli	vélta	véltr
vexa (overtrække med voks)	vexi	vexta	vextr
yppa (løfte)	yppi	ypta	yptr
þreyta (anstrænge sig)	þreyti	þreytta	þreyttr
þynna (göre tynd)	þynni	þynta	þyntr
œpa (råbe)	œpi	œpta	œptr
œsa (bevæge)	œsi	œsta	œstr

§ 140. A) 4. Fortid på **-ða**, tillægsf. på **-ðr** efter **f** og **r** (efter **lf** også **-da**, **-dr**; sml. § 135, d):

deyfa (døve)	deyfi	deyfða	deyfðr
erfa (arve)	erfi	erfða	erfðr
firra (fjærne)	firri	firða	firðr
fœra (føre)	fœri	fœrða	fœrðr
heyra (høre)	heyri	heyrða	heyrðr
hlífa (beskytte)	hlífi	hlífða	hlífðr
keyra (drive)	keyri	keyrða	keyrðr

navneform	nutid	fortid	fort. tlf.
kæra (klage)	kæri	kærða	kærðr
leifa (efterlade)	leifi	leifða	leifðr
leyfa (tillade)	leyfi	leyfða	leyfðr
læra (lære)	læri	lærða	lærðr
skelfa (ryste)	skelfi	skelfða	skelfðr
skíra (rense)	skíri	skírða	skírðr
skirra (afvende)	skirri	skirða	skirðr
sperra (udstrække)	sperri	sperða	sperðr
stýra (styre)	stýri	stýrða	stýrðr
svæfa (berolige)	svæfi	svæfða	svæfðr
særa (såre)	særi	særða	særðr
sœfa (dræbe)	sœfi	sœfða	sœfðr
œra (forvirre)	œri	œrða	œrðr

§ 141. A) 5. Efter **d**, **ð** og **t** med foregående medlyd bortfalder **d** og **ð**, og fortiden og tillægsformen ender på det til stammen hørende **d**, **ð**, **t**, så at fortiden bliver lig navneformen (§ 135, e):

benda (böje)	bendi	benda	bendr
elda (tænde ild)	eldi	elda	eldr
festa (fæste)	festi	festa	festr
frétta (fritte)	frétti	frétta	fréttr
gerða (gærde)	gerði	gerða	gerðr
gyrða (gjorde)	gyrði	gyrða	gyrðr
heimta (hente, kræve)	heimti	heimta	heimtr
hirða (vogte)	hirði	hirða	hirðr
hitta (træffe)	hitti	hitta	hittr
hrista (ryste)	hristi	hrista	hristr
hætta (vove)	hætti	hætta	hættr
lesta (beskadige)	lesti	lesta	lestr
létta (lette)	létti	létta	léttr
lypta (løfte)	lypti	lypta	lyptr
senda (sende)	sendi	senda	sendr
skipta (dele)	skipti	skipta	skiptr
svipta (rykke)	svipti	svipta	sviptr
virða (vurdere)	virði	virða	virðr
vænta (vente)	vænti	vænta	væntr

§ 142. B) De udsagnsord, hvis rod ender på **g** og **k**, får **j** foran **a** og **u**. Ordene på **k** har i fortid **-ta**, tillægsf. **-tr** (i de ældste håndskrifter dog mest **-ða**, **-ðr**;

sml. § 135, c), de på **g** **-ða**, **-ðr** (efter **lg** og **ng** også **-da**, **-dr**; sml. § 135, d):

navneform	nutid	fortid	fort. tlf.
bergja (nyde)	bergi	bergða	bergðr
berkja (prale)	berki	berkta	berktr
bleikja (blege)	bleiki	bleikta	bleiktr
drekkja (drukne)	drekki	drekta	drektr
fylgja (følge)	fylgi	fylgða	fylgðr
fylkja (fylke)	fylki	fylkta	fylktr
hengja (hænge)	hengi	hengða	hengðr
hlœgja (fornöje)	hlœgi	hlœgða	hlœgðr
hneigja (böje)	hneigi	hneigða	hneigðr
hnekkja (drive tilbage)	hnekki	hnekta	hnektr
hnykkja (trække)	hnykki	hnykta	hnyktr
krœkja (gribe med krog)	krœki	krœkta	krœktr
lengja (forlænge)	lengi	lengða	lengðr
líkja (ligne med)	líki	líkta	líktr
merkja (mærke)	merki	merkta	merktr
mýkja (böje)	mýki	mýkta	mýktr
rœgja (anklage)	rœgi	rœgða	rœgðr
rœkja (ænse)	rœki	rœkta	rœktr
skenkja (skænke)	skenki	skenkta	skenktr
sleikja (slikke)	sleiki	sleikta	sleiktr
sprengja (sprænge)	sprengi	sprengða	sprengðr
steikja (stege)	steiki	steikta	steiktr
sveigja (böje)	sveigi	sveigða	sveigðr
syrgja (sörge over)	syrgi	syrgða	syrgðr
telgja (skære)	telgi	telgða	telgðr
tengja (sammenbinde)	tengi	tengða	tengðr
teygja (strække)	teygi	teygða	teygðr
vígja (vie)	vígi	vígða	vígðr
þekkja (blive vár)	þekki	þekta*	þektr
þyngja (göre tung)	þyngi	þyngða	þyngðr
œgja (forskrække)	œgi	œgða	œgðr
œskja (ønske)	œski	œskta	œsktr

Anm. Uden **j** bruges dog i det ældre sprog *leiga* (leje), *leigða*, *leigðr* (nu *leigja*); ligeledes findes *steika* og *steikja.*

§ 143. C) Nogle udsagnsord, hvis rod ender på **v** (med foregående **g** eller **k**), bortkaster *v* under böjningen undtagen foran **a** og **i**. Fortid og tillægsf. følger reglen

*) også *þátta* (§ 148, a).

i § 142. I nogle ord ender navnef. både på *-va* og *-ja* (sml. § 115):

navneform	nutid	fortid	fort. tlf.
byggva eller byggja (bo, bebo)	byggvi byggi	bygða	bygðr
hryggva eller hryggja (bedrøve)	hryggvi hryggi	hrygða	hrygðr
hrøkkva (drive afsted)	hrøkkvi	hrøkta	hrøktr
kløkkva (bedrøve)	kløkkvi	kløkta	kløktr
skyggva eller skyggja (overskygge)	skyggvi skyggi	skygða	skygðr
sløkkva (slukke)	sløkkvi	sløkta	sløktr
sløngva (slynge)	sløngvi	sløngða	sløngðr
styggva eller styggja (forskrække)	styggvi styggi	stygða	stygðr
støkkva (sprænge)	støkkvi	støkta	støktr
søkkva (sænke)	søkkvi	søkta	søktr
tryggva eller tryggja (göre tryg)	tryggvi tryggi	trygða	trygðr
þryskva eller þriskja (tærske)	þryskvi þriski	þriskta	þrisktr
þrøngva eller þrøngja (trænge)	þrøngvi þrøngi	þrøngða	þrøngðr

Herhen hører også:

gørva, gøra eller gerva, gera (göre)	gørvi, gøri gervi, geri	gørða gerða	—

Som fortids tillægsf. bruges to. *görr* (også *gørr*, *gerr*, gf. *görvan* o. s. v., § 82). — I nut. 2. og 3. pers. ental findes i det gamle sprog undertiden *gørr* (*gerr*) for *gørir* (*gerir*).

§ 144. Anden klasse.

F o r t i d tilföjer **-da** (**-ða** **-ta**), f o r t i d s t i l l æ g s f o r m **-iðr** eller **-ðr**, **-dr**, **-tr** (i det nyere sprog **-inn**). Alle udsagnsord efter denne klasse har k o r t rodstavelse. Ejendommelig for disse ord er **j**, der bevares i n u t i d e n foran **a** og **u** og virker **omlyd**, når selvlyden er modtagelig derfor (**a**—**e**, **u**—**y**). Derimod mangler omlyden i f r e m s. f o r t i d og f o r t i d s t i l l æ g s f o r m, hvor den o p r i n d e l i g e s e l v l y d a t t e r i n d t r æ d e r (**a**, **u**). F o r e s t i l-

lende fortid har ligesom nutid *i*-omlyd. Nutid ental frems. måde er énstavelset.

Anm. Fortids tillægsf. ender i den ældste tid på *-iðr* (§ 80, B); men tidlig findes former på *-ðr* (*-dr*, *-tr*) ved siden deraf og er eneherskende i nogle ord. Senest og nyislandsk er formerne på *-inn* (som i de stærke udsagnsord), der i enkelte ord kan findes meget tidlig (dog aldrig i de sammentrukne former), f. eks.:

	hak.	huk.	ik.
Ent. nf.	skiliðr, skildr, skilinn	skilið, skild, skilin	skilit, skilt
Flt. nf.	skildir	skildar	skilið, skild, skilin

§ 145. A) Med a i roden:

navneform	nutid	fortid	fort. tlf.
berja (slå)	ber	barða	bariðr, barðr
bleðja (plukke)	bleð	bladda	bladdr
dvelja (stanse)	dvel	dvalda	dvaliðr, dvaldr
erja (plöje)	er	arða	ariðr, arðr
etja (hidse)	et	atta	attr
ferja (færge)	fer	farða	fariðr, farðr
fletja (göre flad)	flet	flatta	flattr
fremja (fremme)	frem	framda	framiðr, framdr
gleðja (glæde)	gleð	gladda	gladdr
glepja (narre)	glep	glapta	glapiðr, glaptr
gremja (ophidse)	grem	gramda	gramiðr, gramdr
hemja (hæmme)	hem	hamda	hamiðr, hamdr
hrekja (bortjage)	hrek	hrakta	hrakiðr, hraktr
hvetja (hvæsse)	hvet	hvatta	hvattr
kefja (sænke, kvæle)	kef	kafða	kafiðr, kafðr
klekja (udklække)	klek	klakta	klakiðr, klaktr
krefja (kræve)	kref	krafða	krafiðr, krafðr
kremja (trykke)	krem	kramda	kramiðr, kramdr
kveðja (tiltale)	kveð	kvadda	kvaddr
kvelja (plage)	kvel	kvalda	kvaliðr, kvaldr
lemja (slå)	lem	lamda	lamiðr, lamdr
letja (fraråde)	let	latta	lattr
merja (forslå)	mer	marða	mariðr, marðr
metja (labe)	met	matta	mattr
rekja (opvikle)	rek	rakta	rakiðr, raktr
seðja (mætte)	seð	sadda	saddr*

*) *saðr*, tillægso. „mæt“ findes også.

navneform	nutid	fortid	fort. tlf.
semja (sammenföje)	sem	samda	samiðr, samdr
skeðja (skære)	skeð	skadda	skaddr
skepja (danne)	(skep)	skapta	skapiðr, skaptr
spenja (drage, trække)	spen	spanda	spaniðr, spandr
steðja (bestemme)	steð	stadda	staddr
sveðja (flænge)	sveð	svadda	svaddr
svefja (berolige)	svef	svafða	svafiðr, svafðr
sverja (sværge)	sver	svarða	svariðr, svarðr
teðja (gøde)	teð	tadda	taddr
tefja (hindre)	tef	tafða	tafiðr, tafðr
telja (sige, tælle)	tel	talda	taliðr, taldr
temja (tæmme)	tem	tamda	tamiðr, tamdr
vefja (omvikle)	vef	vafða	vafiðr, vafðr
vekja (vække)	vek	vakta	vakiðr, vaktr
velja (vælge)	vel	valda	valiðr, valdr
venja (vænne)	ven	vanda	vaniðr, vandr
verja (værge; omvikle)	ver	varða	variðr, varðr
þekja (tække)	þek	þakta	þakiðr, þaktr
þenja (udspænde)	þen	þanda	þaniðr, þandr

Anm. Fortid *tradda*, tillægsf. *traddr* sé § 119 under *troða*; *hefja*, *kefja*, *skepja*, *sverja* sml. § 120.

§ 146. B) Med **u** i roden:

bylja (dröne)	byl	bulda	bulit, bult
bysja (strömme)	bys	busta	(busit, bust)
dylja (dølge)	dyl	dulda	duliðr, duldr
dynja (döne)	dyn	dunda	dunit, dunt
flytja (flytte)	flyt	flutta	fluttr
glymja (klinge)	glym	glumda	glumit, glumt
gnyðja (knurre)	gnyð	gnudda	gnutt
hlymja (klinge)	hlym	hlumda	hlumit, hlumt
hrynja (styrte ned)	hryn	hrunda	hrunit, hrunt
hylja (skjule)	hyl	hulda	huliðr, huldr
klyfja (kløve)*	klyf	klufða	klufiðr, klufðr
kryfja (opskære)	kryf	krufða	krufiðr, krufðr
krysja (være uvirksom)	krys	krusta	(krusit, krust)
krytja (knurre)	kryt	krutta	krutt
lykja (lukke)*	lyk	lukta	(lukiðr,) luktr

*) Sml. *kljúfa*, *ljúka* eller *lúka* (§ 124).

navneform	nutid	fortid	fort. tlf.
mylja (knuse)	myl	mulda	muliðr, muldr
ryðja (rydde)	ryð	rudda	ruddr
rymja (stöje)	rym	rumda	rumit, rumt
{smyrja eller smyrva (smöre)	{smyr smyrvi	smurða	smurðr
snyðja (ile)	snyð	snudda	(snutt)
spyrja (spörge)	spyr	spurða	spurðr
styðja (støtte)	styð	studda	studdr
stynja (stönne)	styn	stunda	stunit, stunt
ymja (stönne)	ym	umda	(umit, umt)
þrymja (larme)	þrym	þrumda	(þrumit, þrumt)
þylja (tale)	þyl	þulda	þulit, þult
þyrja (styrte afsted)	þyr	þurða	(þurit, þurt)
þysja (= þyrja)	þys	þusta	(þusit, þust)

§ 147. C) Med i i roden:

skilja (skille)	skil	skilda	skiliðr, skildr
þilja (beklæde med bræder)	þil	þilda	þiliðr, þildr

§ 148. Nogle udsagnsord vakler mellem 1ste og 2den klasse, idet et par med lang rodstavelse mangler omlyd i fortid, og omvendt nogle med kort rodstavelse beholder omlyden helt igjennem:

a) Ord med lang rodstavelse uden omlyd i fortid:

navnef.	nutid	fortid		fort. tlf.
		frems.	forest.	
sœkja (søge)	sœki	sótta (for *sókta)	sœtta	sóttr (for *sóktr)
yrkja (göre)	yrki	orta (orkta; sj. yrkta)	yrta (ørta)	ortr (orktr; sj. yrktr)
þekkja (blive vár)	þekki	þátta	—	(sé § 142)
{þykkja eller þikkja (synes)*	{þykki þikki	þótta	þœtta	þóttr

*) også *þykja* eller *þikja*. Fremsæt. nut. 3. pers. ent. hedder ofte *þy(k)ki*, *þi(k)ki* for *þy(k)kir*, *þi(k)kir* især med følgende *mér* og *þér*.

b) Uregelmæssig ved at mangle omlyd i nutiden er:

navneform	nutid	fortid	fort. tlf.
kaupa (købe)	kaupi	keypta	keyptr

c) Ord med kort rodstavelse med omlyd gennem hele ordet:

selja (sælge)	sel	selda	seldr
setja (sætte)	set	setta	settr

§ 149. a) Af ord med lang rodstavelse böjes *hyggja*, *leggja*, en dél med *ý* og *æja* efter 2den klasse:

hyggja (mene, tænke)	hygg	hugða	hugðr, hugat (sml. § 150)[1]

Anm. 1. Af *hnyggja* og *tyggja* (§ 115) forekommer ligeledes fortid *hnugða* og (nyere) *tugða*.

leggja (lægge)	legg	lagða	lagiðr, lagðr
dýja (ryste)	dý	dúða	(dúiðr, dúðr)
gnýja (brage)	gný	gnúða[2]	(gnúit, gnút)
hlýja (varme)	hlý	hlúða	hlúit, hlút
lýja (knuse)	lý	lúða	lúiðr, lúðr
rýja (plukke ulden af får)	rý	rúða	rúiðr, rúðr

Anm. 2. Ligeledes har *spýja* (§ 131) senere i fortid *spúða*.

æja (bede)	æ	áða	áit, át

b) Andre ord med ý beholder omlyden gennem hele böjningen.

flýja eller / flœja (flygte)	flý / flœ	flýða / flœða	flýiðr, flýðr
frýja (bebrejde)	frý	frýða[3]	(frýiðr, frýðr)
knýja (knuge)	kný	knýða[4] / knúða	knýiðr, knýðr[4] / knúiðr, knúðr

---

[1]) *hugaðr* bruges som to. i betydning „tilsinds; modig".
[2]) sjælden *gnýða* (*gníða*).
[3]) sjælden *frúða*.
[4]) også *kníða*, *kníðr*; sjælden *knýja*, fort. *knýjaða* (*kniaða*) efter § 151.

§ 150. **Tredje klasse.**

Fortid tilföjer **-da** (**-ða**, **-ta**), fortids tillægsform **-aðr**. Rodstavelsen er som i foregående klasse i almindelighed kort; nutid 1ste pers. frems. måde ender på **i**, men omlyd mangler undtagen i fortid forestil. måde. Bydemåde 2den person ental ender på **i** og er således lig med 1ste pers. nutid fremsæt. måde[1]. Dog findes i den bevarede literatur af disse former næppe andre end *dugi*, *gapi*, *lumi*, *uggi*, *uni*, *vaki* og *þegi*, af hvilke kun den sidste har holdt sig til nutiden. Af andre herhen hørende ord findes allerede i de ældste mindesmærker bydemåden uden **i** (*lif* o. s. v.).

Denne klasse indbefatter kun få udsagnsord:

navnef.	nutid	fortid frems.	fortid forest.	fort. tlf.
brosa (smile)	brosi	brosta	(brysta)	brosat
drúpa (lude)	drúpi	drúpta	(drýpta)	(drúpat)
duga (due)	dugi	dugða	dygða	dugat
flaka (gabe)	flaki	flakta	(flekta)	(flakat)
gana (styrte frem)	gani	ganda	genda	ganat
gapa (gabe)	gapi	gapta	(gepta)	gapat
glotta (grine)	glotti	glotta	(glytta)	(glottat)
gnapa (lude)	gnapi	gnapta	(gnepta)	(gnapat)
grúfa (böje sig ned)	grúfi	grúfða	(grýfða)	(grúfat)
horfa (vende)	horfi	horfða	hyrfða	horfat
lafa (dingle)	lafi	lafða	(lefða)	(lafat)
lifa (leve)	lifi	lifða	lifða	lifat
loða (hænge ved)	loði	lodda	(lydda)	loðat
luma (slippe)	lumi	lumda	lymda	lumat
sama (sömme sig)	sami	samda	semda	samat
skolla (slingre)	skolli	skolda	skylda	skollat
skorta (mangle)	skorti	skorta	skyrta	skortat
sóma (= sama)	sómi	sómda	(sœmda)	(sómat)
spara (spare)	spari[2]	sparða	sperða	sparat / sparðr

[1]) Dannet i analogi med disse bydemåder findes i den ældre Edda *teygiattu* og *hyggiat* af *teygja* (§ 142) og *hyggja* (§ 149, a).

[2]) også undertiden som nu *spara*, *sparaða* (§ 151).

navnef.	nutid	fortid fremS.	fortid forest.	fort. tlf.
stara (stirre)	stari	starða	(sterða)	starat
trúa (tro)	trúi	trúða	trýða	trúat[1]
ugga (frygte)	uggi	ugða	(ygða)	(uggat)
una (være tilfreds)	uni	unda	ynda	unat
vaka (våge)	vaki	vakta	vekta	vakat
vara (ane)[2]	vari	varða	(verða)	varat
þegja (tie)	þegi	þagða	þegða	þagat
þola (tåle)	þoli	þolda	þylda / þølda	þolat
þora (turde)	þori	þorða	þyrða / þørða	þorat
þrasa (fnyse)	þrasi	þrasta	(þresta)	(þrasat)

Herhen hører også med udstødelse af selvlyd efter § 18, b:

gá (ænse)	gái	gáða	gæða	gáðr
ná (nå)	nái (nyere næ)	náða	næða	náðr
ljá (låne, af *léa)[3]	lé (nyere ljæ)	léða	léða	léðr

§ 151. **Fjærde klasse.**

Fortid tilföjer **-aða**, fortids tillægsform **-aðr**. Nutid 1ste pers. fremsæt. måde ender på **a**. Omlyd mangler også i fortid forest. måde. I de ord, hvis stamme udvides ved **j**, beholdes dette og den derved fremkaldte omlyd gennem hele böjningen. Bydemåde 2. pers. ent. ender på **a** og er lig 1ste pers. fremsæt. nutid. Efter denne klasse går den störste del af de oldnord. udsagnsord, f. eks.:

navneform	nutid	fortid	fort. tlf.
elska (elske)	elska	elskaða	elskaðr
kalla (kalde)	kalla	kallaða	kallaðr

[1]) *trúaðr* (tillægsord) „troende“.

[2]) i denne betydning bruges det upersonlig (*mik varir*); derimod *vara* (advare, vogte sig), *varaða* (§ 151).

[3]) frems. nut. flert. *ljám* (*ljóm*). Nut. forest. måde 3dje pers. ent. hedder *lé* og *ljái*, bydemåde 2den pers. ent. *lé* og *ljá* (sml. *sjá*, § 119).

navneform	nutid	fortid	fort. tlf.
slitna (slides)	slitna	slitnaða	slitnaðr

og således alle de på -na afledede udsagnsord (inchoativer: *vakna*, vågne, o. s. v.).

Med udstødelse af selvlyd efter § 18, b:

fá (male)	fá	fáða	fáðr
má (opslide)	má	máða	máðr
spá (spå)	spá	spáða	spáðr
strá (strø)	strá	stráða	stráðr
þjá (pine)	þjá	þjáða	þjáðr

Med j i stammen:

byrja (begynde)	byrja	byrjaða	byrjaðr
eggja (ægge)	eggja	eggjaða	eggjaðr
herja (hærge)	herja	herjaða	herjaðr

Anm. De udsagnsord, der har j i stammen, må man vogte sig for at sammenblande med 2den klasse. Nogle få er i det senere sprog gået over til 4de klasse og kan således findes böjede efter begge klasser, f. eks.:

ferja (færge)	fer ferja	farða ferjaða	fariðr, farðr ferjaðr

Efter 4de kl. går f. eks. *belja* (bröle), *dysja* (begrave), *emja*, (tude), *gilja* (lokke), *grenja* (hyle), *klyfja* (belæsse), *lyfja* (helbrede), *netja* (fange i næt), *nytja* (malke), *skynja* (skönne), *steðja* (springe; sml. *steðja*, § 145), *stefja* (hindre), *syfja* (blive söv̮nig), *þefja* (lugte).

Også enkelte med v i stammen hører til denne klasse, f. eks.:

bölva (forbande)	bölva	bölvaða	bölvaðr
stöðva (stanse)	stöðva	stöðvaða	stöðvaðr
örva (tilskynde)	örva	örvaða	örvaðr

§ 152. Dannelsen af måder og personer i de forskellige klasser sés af følgende böjningsmønstre: I. A) *dæma* (dömme), I. B) *byggva* (i det ældste sprog) eller *byggja* (bebo), II. A) *temja* (tæmme), II. B) *hylja* (hylle), III. *vaka* (våge), IV. *kalla* (kalde).

		I. A)	I. B)		II. A)	II. B)	III.	IV.
					Nutid:			
					fremsættende måde:			
Ent.	1.	dœmi	byggvi	byggi	tem	hyl	vaki	kalla
	2.	dœmir	byggvir	byggir	temr	hylr	vakir	kallar
	3.	dœmir	byggvir	byggir	temr	hylr	vakir	kallar
Flt.	1.	dœmum	byggum	byggjum	temjum	hyljum	vökum	köllum
	2.	dœmið (-t)	byggvið	byggið (-t)	temið (-t)	hylið (-t)	vakið (-t)	kallið (-t)
	3.	dœma	byggva	byggja	temja	hylja	vaka	kalla
					forestillende måde:			
Ent.	1.	dœma (-i)	byggva	byggja (byggi)	temja (temi)	hylja (hyli)	vaka (-i)	kalla (-i)
	2.	dœmir	byggvir	byggir	temir	hylir	vakir	kallir
	3.	dœmi	byggvi	byggi	temi	hyli	vaki	kalli
Flt.	1.	dœmim	byggvim	byggim	temim	hylim	vakim	kallim
	2.	dœmið (-t)	byggvið	byggið (-t)	temið (-t)	hylið (-t)	vakið (-t)	kallið (-t)
	3.	dœmi	byggvi	byggi	temi	hyli	vaki	kalli
					bydemåde:			
Ent.	2.	dœm	bygg	bygg	tem	hyl	vaki	kalla
Flt.	1.	dœmum	byggum	byggjum	temjum	hyljum	vökum	köllum
	2.	dœmið (-t)	byggvið	byggið (-t)	temið (-t)	hylið (-t)	vakið (-t)	kallið (-t)
					navneform:			
		dœma	byggva	byggja	temja	hylja	vaka	kalla
					tillægsform:			
		dœmandi	byggvandi	byggjandi	temjandi	hyljandi	vakandi	kallandi

		I. A)	I. B)	II. A)	II. B)	III.	IV.
				Fortid:			
				fremsættende måde:			
Ent.	1.	dœmda (-i)*	bygða (-i)	tamda (-i)*	hulda (-i)*	vakta (-i)*	kallaða (-i)
	2.	dœmdir	bygðir	tamdir	huldir	vaktir	kallaðir
	3.	dœmdi	bygði	tamdi	huldi	vakti	kallaði
Flt.	1.	dœmdum	bygðum	tömdum	huldum	vöktum	kölluðum
	2.	dœmduð (-t)	bygðuð (-t)	tömduð (-t)	hulduð (-t)	vöktuð (-t)	kölluðuð (-t)
	3.	dœmdu	bygðu	tömdu	huldu	vöktu	kölluðu
				forestillende måde:			
Ent.	1.	dœmda (-i)	bygða (-i)	temda (-i)	hylda (-i)	vekta (-i)	kallaða (-i)
	2.	dœmdir	bygðir	temdir	hyldir	vektir	kallaðir
	3.	dœmdi	bygði	temdi	hyldi	vekti	kallaði
Flt.	1.	dœmdim	bygðim	temdim	hyldim	vektim	kallaðim
	2.	dœmdið (-t)	bygðið (-t)	temdið (-t)	hyldið (-t)	vektið (-t)	kallaðið (-t)
	3.	dœmdi	bygði	temdi	hyldi	vekti	kallaði
				tillægsform:			
		dœmdr	bygðr	tamiðr, tamdr**	huliðr, huldr**	vakat	kallaðr

*) I det ældste sprog *dœmða*, *tamða*, *hulða*, *vakða* o. s. v. (§ 135, a og c).

**) De ældste former er *tamiðr*, *huliðr*, dernæst *tamðr*, *hulðr*, så *tamdr*, *huldr* og endelig (nyislandsk) *taminn*, *hulinn*.

§ 153. Enkelte svage udsagnsord vakler mellem de nævnte 4 klasser, idet nogle former må henføres til én, andre til en anden klasse. Herhen hører med lang rodselvlyd:

navneform	nutid	fortid	fort. tlf.
tjá (vise, af *téa)	té / tjá (tjái)[1]	téða / tjáða	téðr / tjáðr
sammenblandes ofte med			
tjóa, týja, tœja (hjælpe)	tjóa, tjó / tý, tœ	tjóaða, tjóða / týða, tœða	tjóaðr / tœðr
heyja (udføre)	hey	háða	háiðr, háðr
þreyja eller þrá (længes)	þrey / þrá	þráða	þráðr

Anm. I flere af de svage udsagnsord, der i navnef. ender på *-á*, og som oprindelig hører enten til 3dje eller 4de klasse (sml. *gá*, *ná* og *ljá* i § 150; *fá*, *má*, *spá*, *strá* og *þjá* i § 151), viser sig undertiden nogen vaklen mellem de forskellige klasser (af *ná* kan f. eks. i fort. tillægsf. findes *náit* for *nát*), ligesom de oftere har modtaget forandringer i det nyere sprog (nut. *næ*, *ljæ* for *nái*, *lé* o. s. v.).

§ 154. Andre uregelmæssigheder findes i:

1. *hafa* (have), der böjes således:

Nutid:

		fremsæt. måde	forest. m.	bydem.	navnef.
Ent.	1.	hefi[2]	hafa		hafa
	2.	hefir	hafir	haf	
	3.	hefir	hafi		
Flt.	1.	höfum	hafim	höfum	tillægsf.
	2.	hafið	hafið	hafið	hafandi
	3.	hafa	hafi		

[1]) 3. pers. ent. *tér*, *tjár* (*tjáir*).

[2]) i det gamle sprog findes også i 1ste pers. ent. *ek hef*, *hefk*, *ek hefka*, *hefkat ek* (jeg har ikke = *hefi-ek-a*), hvorimod *hefr* for *hefir* (2den og 3dje pers.) og *hefir* for *hefi* i 1ste person er senere.

Fortid:

		fremsæt. m.	forest. m.	tillægsf.
Ent.	1.	hafða	hefða	hafðr, höfð, haft
	2.	hafðir	hefðir	(hafat[1]; sml. § 150)
	3.	hafði	hefði	
Flt.	1.	höfðum	hefðim	
	2.	höfðuð	hefðið	
	3.	höfðu	hefði	

2. *segja* (sige) böjes således:

Nutid:

		fremsæt. m.	forest. m.	bydem.	navnef.
Ent.	1.	segi[2]	segja		segja
	2.	segir	segir	seg	tillægsf.
	3.	segir	segi		segjandi
Flt.	1.	segjum o. s. v.	segim o.s.v.	segjum	

Fortid:

		fremsæt. m.	forest. m.	tillægsf.
Ent.	1.	sagða o. s. v.	segða o.s.v.	sagðr(sagaðr[3]), sögð, sagt
Flt.	1.	sögðum o. s. v.	segðim osv.	(sagat[3])

3. *valda* (volde) har følgende former:

Nutid:		Fortid:		
frems. m.	forest. m.	frems. m.	forest. m.	tillægsf.
Ent. 1. veld	valda	olla (volla)	ylla (vylla)	valdit
2. 3. veldr	bydem.	olda(volda)	ylda(vylda)	voldit
Flt. 1. völdum	vald	o. s. v.	o. s. v.	(ollat[4])

§ 155. Nogle udsagnsord danner nutid som fortid i den stærke böjningsmåde og fortid svagt ved

[1]) denne form forekommer kun en enkelt gang i den ældre Edda.
[2]) i det gamle sprog findes også i 1ste pers. (meget sjælden) *seg* og i 3dje pers. *segr*, *segrat* (sml. nutid af *hafa*).
[3]) enestående digteriske former (sml. *hafat* af *hafa*).
[4]) nyere form.

tilföjelse af **-da**, **-ta** (dog *kunna*, *unna*, *vissa*). Bydemåde findes sjælden og mangler ganske i nogle; af nogle bruges fortids navneform (dog kun *mundu*, *skyldu* og undertiden *vildu* i prosa, § 106, anm.). Disse ord er: a) *eiga* (eje), *mega* (monne), [*knega*,] *knáttu* (kunne); b) *kunna* (kunne), *unna* (elske, unde), *þurfa* (behøve), *muna* (erindre), *munu* (monne, skulle), *skulu* (skulle); c) *vita* (vide); d) *vilja* (ville). (Også frems. nutid af *vera* hører herhen; sé § 116). Disse ord böjes således*:

a)	eiga			mega		knáttu	
			Nutid:				
	frems.	forest.	bydem.	frems.	forest.	frems.	forest.
Ent. 1.	á	eiga		má	mega	kná	knega
2.	átt	eigir	eig	mátt	megir	knátt	knegir
3.	á	eigi		má	megi	kná	knegi
Flt. 1.	eigum	eigim	eigum	megum	megim	knegum	knegim
2.	eiguð	eigið	eigið	meguð	megið	kneguð	knegið
3.	eigu (eiga)	eigi		megu (mega)	megi	knegu	knegi
			navneform:				
	eiga			mega		—**	
			tillægsform:				
	eigandi			megandi		—	
			Fortid:				
	frems.	forest.		frems.	forest.	frems.	forest.
Ent. 1.	átta	ætta		mátta	mætta	knátta (knáða)	knætta
o. s. v.							
			navneform:				
	—			máttu		knáttu	
			tillægsform:				
	áttr			mátt		—	

*) I frems. nut. 2. og 3. pers. flt. trænger i det nyere sprog endelserne *-ið*, *-a*, der i ældre tid findes sjælden, ind i de fleste af disse ord.

**) et til *mega* svarende *knega* forekommer ikke.

b) kunna unna þurfa muna munu skulu

Nutid:

fremsættende måde:

Ent. 1.	kann	ann	þarf	man	mun og man	skal
2.	kannt	annt	þarft	mant	munt - mant	skalt
3.	kann	ann	þarf	man	mun - man	skal
Flt. 1.	kunnum	unnum	þurfum	munum	munum	skulum
2.	kunnuð (kunnið)	[unnuð] unnið	þurfuð	munið	munuð	skuluð
3.	kunnu (kunna)	[unnu] unna	þurfu (þurfa)	muna	munu (manu)	skulu (skalu)

forestillende måde:

Ent. 1.	kunna o. s. v.	unna	þurfa	muna	muna (myna, møna)	skula (skyla)

bydemåde:

kunn	unn	—	mun	—	—

navneform:

kunna	unna	þurfa	muna	munu	skulu

tillægsform:

kunn-andi	unn-andi	þurf-andi	mun-andi	—	skul-andi

Fortid:

fremsættende måde:

Ent. 1.	kunna o. s. v.	unna	þurfta (þyrfta)	munda	munda (mynda, mønda)	skylda (skulda)

forestillende måde:

Ent. 1.	kynna (kunna)	ynna	þyrfta	mynda	mynda, mønda (munda)	skylda

navneform:

[kunnu]	—	—	—	mundu (myndu, møndu)	skyldu

tillægsform:

kunnat	unnat / unnt	þurft	munat	—	—*

*) *skyldr* to. „skyldig".

Anm. I forbindelse med 2. persons personlige stedord mister 2. person fremsæt. nutid af *munu* og *skulu* ofte sit t: *munattu* (du må ikke), *muntu* og *mundu*; *skalattu*, *skaltu*, *skaldu*. — I fortidsformerne af *munu* og *skulu* skrives ofte *i* for *y* (*minda*, *skilda* o. s. v.).

c) vita

Nutid:

	frems.	forest.	bydem.	navnef.
Ent. 1.	veit *	vita		vita
2.	veizt	vitir	vit	
3.	veit	viti		tillægsf.
Flt. 1.	vitum	vitim	vitum	vitandi
2.	vituð	vitið	vitið	
3.	vitu	viti		

Fortid:

	frems.	forest.	
Ent. 1.	vissa	vissa	tillægsf.
	o. s. v.		vitaðr

d) vilja

Nutid:

frems.	forest.	navnef.
vil	vilja	vilja
vill, vilt	vilir	
vill	vili	tillægsf.
viljum	vilim	viljandi
vilið	vilið	
vilja	vili	

Fortid:

frems.	forest.	navnef.
vilda	vilda	vildu
o. s. v.		tillægsf.
		viljat

Anm. Af *vilja* hedder i alm. 2den pers. ent. ligesom 3dje *vill* (af det meget sjældne *vilr*), og ordet böjes da regelmæssig efter 2den svage klasse (§ 147) undtagen i fort. tillægsf.

§ 156. Nogle få udsagnsord danner en svag fortid på **-ra**, men böjes forøvrigt stærkt:

navnef.	nutid ent.	nutid flert.	fortid ent.	fortid flert.	fort. tlf.
gnúa (senere núa, gnide)	gný	gnú(u)m	gnøra	gnørum	gnúinn
			gnørir	gnøruð	
			gnøri	gnøru	
snúa (sno)	sný	snú(u)m	snøra	snørum	snúinn

*) digt. findes 1ste pers. *vetkat ek* (jeg véd ikke = *veit-ek-at*).

navnef.	nutid ent.	nutid flert.	fortid ent.	fortid flert.	fort. tlf.
gróa (gro)	grœ	gró(u)m	grøra	grørum	gróinn
róa (ro)	rœ	ró(u)m	røra	rørum	róinn
sá (så)*	sæ	sá(u)m	søra	sørum	sáinn

I fortiden skrives for *ø* også *e*, *ey*: *snøra*, *snera* og *sneyra*. — Ligeledes har *slá* (slå) i fortid *sløra*, *slera* ved siden af *sló* (§ 121); *frjósa* (fryse) og *kjósa* (vælge) fortid *frøra*, *frera*, *køra* ved siden af *fraus*, *kaus* (§ 124).

§ 157. Middelarten

dannes af handlearten ved tilföjelse af afkortede stedord, således at **-sk** (egenlig **sik**), senere **-z**, **-zt**, **-zst** (alle tre former vistnok udtalt og i udgaverne i almindelighed skrevet **-st**, der imidlertid ligesom **-s** kun træffes sjælden i håndskrifterne) föjes til navne- og tillægsform, samt til 2den og 3dje person ental og flertal; foran dette **-sk** bortfalder udsagnsordets endelse **-r**, og en tungelyd (**t** og **ð**) smælter med det følgende **s** sammen til **z**, f. eks. navnef. *koma-sk* (bane sig vej), *ráða-sk* (beslutte sig til noget), *þykkja-sk* (tykkes, synes); nutid 2. og 3. pers. ent. frems. måde *kemsk*, *ræðsk* eller *ræzk* (for **kemr-sk*, **ræðr-sk*); *þykkisk* (for **þykkir-sk*); 2. og 3. pers. flert. frems. måde *komizk* (for **komið-sk*), *koma-sk*, *ráðizk* (for **ráðið-sk*), *ráða-sk*; *þykkizk* (for **þykkið-sk*), *þykkja-sk*; 2. og 3. pers. ent. forestil. måde *komisk* (= **komir-sk* og *komi-sk*), *ráðisk* (= **ráðir-sk* og *ráði-sk*); *þykkisk* (= **þykkir-sk* og *þykki-sk*); 2. og 3. pers. flert. forest. måde *komizk* (for **komið-sk*), *komi-sk*, *ráðizk* (for **ráðið-sk*), *ráði-sk*; *þykkizk* (for **þykkið-sk*), *þykki-sk*; fortid 2. og 3. pers. ent. frems. måde *komzk* eller *kvamzk* (for **komt-sk*, *kvamt-sk*), *kom-sk* eller *kvam-sk*, *réðzk* eller *rézk* (for **réðt-sk*, § 108, d), *réð-sk* eller *rézk*; *þóttisk* (=

*) også nutid *sá*, fort. *sáða*, tlf. *sáðr* (§ 151). Urigtig sammen blandes *sá* undertiden med *sóa* (ødelægge; sé § 132, anm. 1).

póttir-sk* og *pótti-sk*); 2. og 3. pers. flert. frems. måde *kómuzk* eller *kvámuzk* (for **kómuð-sk*, **kvámuð-sk*), *kómu-sk* eller *kvámu-sk*, *réðuzk* (for **reðuð-sk*), *réðu-sk*; *póttuzk*, *póttu-sk*; 2. og 3. pers. ent. forest. måde *kœmisk* eller *kvæmisk* (= **kœmir-sk*, **kvæmir-sk* og *kœmi-sk*, *kvæmi-sk*), *réðisk* (= **réðir-sk* og *réði-sk*); *pœttisk* (= **pœttir-sk* og *pœtti-sk*); 2. og 3. pers. flert. forestil. måde *kœmizk* eller *kvæmizk* (for **kœmið-sk*, **kvæmið-sk*), *kœmi-sk* eller *kvæmi-sk*, *réðizk* (for **réðið-sk*), *réði-sk*; *pœttizk*, *pœtti-sk*; tillægsf. *komizk* (for **komil-sk*), *ráðizk* (for **ráðil-sk*). — Første person ental dannes i nutid ved at föje **-mk (for **mik**) til stammen, som den viser sig i navnef., og i fortid ved at föje **-mk** til stammen, som den viser sig i flert.; foran **-mk** går i frems. måde **-u-**, der omlyder et foregående **a**, i forestillende måde ligeledes **-u-**, sjælden **-i-**, f. eks. nutid frems. måde *komumk*, *ráðumk* (men handleart *kem*, *ræð*), *pykkjumk*, forestil. måde *komumk*, *ráðumk* (*komimk*, *ráðimk*), *pykkjumk* (*pykkimk*); fortid frems. måde *kómumk* eller *kvámumk*, *réðumk*, *póttumk*, forest. måde *kœmumk* eller *kvæmumk* (*kœmimk*, *kvæmimk*), *réðumk* (*réðimk*), *pœttumk* (*pœttimk*). Istedenfor **-mk** findes imidlertid senere **-mz** (**-mzt**, **-mzst**, i udgaverne i alm. skrevet **-mst**), og længer ned i tiden trænger formerne på **-z** (**-zt**, **-zst**) fra (2. og) 3. person også ind i første, så at vi finder ældst *ek pykkjumk*, *póttumk*, senere *ek pykkjumz*, *póttumz* (*pykkjumz(s)t*, *póttumz(s)t*) og endelig *ek pykkiz* (*-zt*, *-zst*), *póttiz* (*-zt*, *-zst*)*. Første person flertal dannes ved at föje **-sk** eller **-k** til handlearten (i sidste tilfælde bliver den altså lig 1ste person ental)**; senere er **-z** (**-zt**, **-zst**, i udgaverne i alm. **-st**), f. eks. nutid frems. måde *ráðumsk* eller *ráðumk*, *pykkjumsk* eller *pykkjumk*, forest. måde *ráðim(s)k*, *pykkim(s)k*; fortid frems. måde *réðum(s)k*, *póttum(s)k*, forest. måde *réðim(s)k*, *pœttim(s)k*.

---

*) meget sjælden findes formerne for 2. og 3. person så tidlig indtrængt i 1ste person, at endelsen *-sk* endnu er bevaret (f. eks. *ek bersk* for det ældre *berjumk* eller det yngre *berst*).

) undertiden findes også i 1ste person ental **-msk for **-mk** (f. eks. *ek komumsk* = *komumk*).

§ 158. For oversigtens skyld tilföjes her böjningsmønstre i middelarten af udsagnsordene *ráða* (§ 127), *berja* (§ 145) og *kalla* (§ 151—52). De nyere former sættes i parenthes, og istedenfor *-zt*, *-zst* skrives *-st*; kun af *ráða* opføres alle former efter tidsfølgen, af *berja* og *kalla* derimod kun de ældste og yngste, da mellemformerne er de samme som af *ráða*.

Nutid:

	fremsættende måde:		
Ent. 1.	ráðumk; ráðumz; ráðumst (nyt ræðst)	berjumk o. s. v. (berst)	köllumk o. s. v. (kallast)
2. 3.	ræðsk*; ræðz* (ræðst)	bersk (berst)	kallask (kallast)
Flt. 1.	ráðumsk, ráðumk; ráðumz (ráðumst)	berjumsk, -mk (berjumst)	köllumsk, -mk (köllumst)
2.	ráðizk; ráðiz (ráðizt)	berizk (berizt)	kallizk (kallist)
3.	ráðask; ráðaz (ráðast)	berjask (berjast)	kallask (kallast)
	forestillende måde:		
Ent. 1.	ráðumk, sj. ráðimk; ráðumz, sj. ráðimz; ráðumst, sj. ráðimst (nyt ráðist)	berjumk, sj. berimk (berist)	köllumk, sj. kallimk (kallist)
2. 3.	ráðisk; ráðiz (ráðist)	berisk (berist)	kallisk (kallist)
Flt. 1.	ráðimsk, ráðimk; ráðimz (ráðimst)	berimsk, berimk (berimst)	kallimsk, kallimk (kallimst)
2.	ráðizk; ráðiz (ráðizt)	berizk (berizt)	kallizk (kallizt)
3.	ráðisk; ráðiz (ráðist)	berisk (berist)	kallisk (kallist)
	bydemåde:		
Ent. 2.	ráðsk; ráðz (ráðst)	bersk (berst)	kallask (kallast)
Flt. 1. 2.	= frems. måde	= frems. måde	= frems. måde
	navneform:		
	ráðask; ráðaz (ráðast)	berjask (berjast)	kallask (kallast)
	tillægsform:**		
	[ráðandisk; -z (-st)]	[berjandisk (-st)]	[kallandisk (-st)]

*) ð kan også falde bort foran z og s, som da går over til z: *ræzk*, *ræz*, fortid *réðzk*, *réðsk*, *réðz*, eller *rézk*, *réz*; ligeså af *kveða* nutid *kveðsk*, *kvezk*, fortid *kvaðzk*, *kvaðsk*, *kvazk* o. s. v.

**) denne form bruges meget sjælden.

Fortid:

fremsættende måde:

Ent. 1.	réðumk; réðumz; réðumst (nyt réðst)	börðumk o. s. v. (barðist)	kölluðumk o. s. v. (kallaðist)
2.	réðzk; réðz (réðzt)	barðisk (-st)	kallaðisk (-st)
3.	réðsk; réðz (réðst)		
Flt. 1.	réðumsk, réðumk; réðumz (réðumst)	börðumsk, -mk (börðumst)	kölluðumsk, -mk (kölluðumst)
2.	réðuzk; réðuz (réðuzt)	börðuzk (-zt)	kölluðuzk (-zt)
3.	réðusk; réðuz (réðust)	börðusk (-st)	kölluðusk (-st)

forestillende måde:

Ent. 1.	réðumk, sj. réðimk; réðumz, sj. réðimz; réðumst, sj. réðimst (nyt réðist)	berðumk, sj. berðimk (berðist)	kölluðumk, sj. kallaðimk (kallaðist)
2. 3.	réðisk; réðiz (réðist)	berðisk (-st)	kallaðisk (-st)
Flt. 1.	réðimsk, réðimk; réðimz (réðimst)	berðimsk, -mk (berðimst)	kallaðimsk, -mk (kallaðimst)
2.	réðizk; réðiz (réðizt)	berðizk (-zt)	kallaðizk (-zt)
3.	réðisk; réðiz (réðist)	berðisk (-st)	kallaðisk (-st)

tillægsform:

ráðizk; ráðiz (raðizt)	barizk (-zt) barzk (-zt)	kallazk (-zt)

Anm. Foruden de her omtalte tilbagevirkende former på *-mk* (*-umk*) i 1ste pers. ent. (og flert.) findes i den ældre Edda og andre gamle digte ikke sjælden **-mk** (undertiden **-m** alene) föjet til 3dje pers. ent. og flert., der således bliver grundordet i sætningen, medens den 1ste person er genstands- eller hensyns-betegnelse, så at **-mk** (**-m**) i disse tilfælde både kan stå for **mik** og for **mér**. I det ydre falder disse former alle sammen med 1ste pers. ent. i middelarten, skönt deres betydning og oprindelse er helt forskellig derfra. Man finder derfor ikke blot udtryk som *yfir ok undir stóðumk jötna vegir* (over og under mig stod jætters veje, klipper), *leið erumk fjöll* (lede er mig fjældene), hvor altså *stóðumk*, *erumk* er lig *stóðu-mk*, *eru-mk* med betydning *stóðu mér*, *eru mér* (medens f. eks. *stóðumk* som tilbagevirkende form vilde have betydningen „jeg (vi) modstod“); men **-u-** beholdes også, hvor grundordet er 3dje person ent., f. eks. *ván erum rómu* (håb er der for mig om kamp), *sú erumk líkn* (det er mig en trøst), hvor *erum*, *erumk*, der begge

forekommer temmelig hyppig, står for *er mér*. I overensstemmelse med disse former og med 1ste person af middelarten fik man endogså udtryk som *stöndumk til hjarta hjörr* (sværdet står mig til hjærte), hvor *stöndumk* er = *stendr mér*; *hvat er þat manna, er í mínum sal verpumk orði á?* (hvad er det for en mand, som i min sal kaster ord på mig?) = *verpr orði á mik*.

§ 159. De omskrevne former.

De manglende tider i udsagnsordene og hele lidearten dannes ved omskrivning med hjælpeordene på følgende måde:

Förnutid og förfortid dannes af fortids tillægsf. med nutid og fortid af *hafa* (ved enkelte udsagnsord *vera*). I almindelighed sættes tillægsf. i ik.; men ofte (navnlig i det ældre sprog) forbindes *hafa* med genstandformen, og tillægsformen sættes da i samme forholdsform (*fjandinn hafði hann blindaðan*, fjenden havde blindet ham, *ek hefi þýddan draum þinn*, jeg har tydet din dröm).

Fremtid og eftertid dannes af nutids, förfremtid og föreftertid af förnutids navneform med nutid og fortid af *munu* (§ 155, b).*

Förnutid:

frems. måde: ek hefi kallat
forest. måde: ek hafa kallat
navnef.: hafa kallat
(*tillægsf.*: hafandi kallat)

Förfortid:

frems. måde: ek hafða kallat
forest. måde: ek hefða kallat

*) Derimod bruges *skulu* om en bestemt forpligtelse, men nærmer sig undertiden til betegnelse for fremtiden, hvilket ikke er tilfældet med *vilja*, der aldrig bruges for at omskrive fremtiden.

F r e m t i d:

frems. måde: ek mun (man) kalla
forest. måde: ek muna (myna) kalla
navnef.: munu kalla

E f t e r t i d:

frems. måde: ek munda (mynda) kalla
forest. måde: ek mynda (munda) kalla
navnef.: mundu (myndu) kalla

F ö r f r e m t i d:

frems. måde: ek mun (man) hafa kallat
forest. måde: ek muna (myna) hafa kallat
navnef.: munu hafa kallat

F ö r e f t e r t i d:

frems. måde: ek munda (mynda) hafa kallat
forest. måde: ek mynda (munda) hafa kallat
navnef.: mundu (myndu) hafa kallat

A n m. I förfremtid og föreftertid udelades undertiden hjælpeordet *hafa* og meget ofte *vera*, hvor det skulde bruges.

M i d d e l a r t e n
omskrives på samme måde:

f ö r n u t i d: ek hefi kallazk o. s. v.
f ö r f o r t i d: ek hafða kallazk o. s. v.
f r e m t i d: ek mun (man) kallask o. s. v.
e f t e r t i d: ek munda (mynda) kallask o. s. v.

§ 160. Lidearten

omskrives ved hjælp af *vera* med fortids tillægsform. Senere bruges undertiden *verða* på samme måde (meget sjælden i det ældre sprog). Ikke sjælden har middelarten lidende betydning.

Nutid:

frems. måde: ek em kallaðr
forest. måde: ek sé kallaðr
navnef.: vera kallaðr

Fortid:

frems. måde: ek var kallaðr
forest. måde: ek væra kallaðr

Förnutid:

frems. måde: ek hefi verit kallaðr
forest. måde: ek hafa verit kallaðr
navnef.: hafa verit kallaðr

Förfortid:

frems. måde: ek hafða verit kallaðr
forest. måde: ek hefða verit kallaðr

Anm. 1. Oftest bruges dog formerne for nutid og fortid også i betydning af förnutid og förfortid.

Fremtid:

frems. måde: ek mun (man) [vera] kallaðr
forest. måde: ek muna (myna) [vera] kallaðr
navnef.: munu [vera] kallaðr

Eftertid:

frems. måde: ek munda (mynda) [vera] kallaðr
forest. måde: ek mynda (munda) [vera] kallaðr
navnef.: mundu (myndu) [vera] kallaðr

Förfremtid:

frems. måde: ek mun (man) hafa verit kallaðr
forest. måde: ek muna (myna) hafa verit kallaðr
navnef.: munu hafa verit kallaðr

Föreftertid:

frems. måde: ek munda (mynda) hafa verit kallaðr
forest. måde: ek mynda (munda) hafa verit kallaðr
navnef.: mundu (myndu) hafa verit kallaðr

Anm. 2. I almindelighed bruges dog formerne for fremtid og eftertid også for at betegne förfremtid og föreftertid. — Som oftest udelades i fremtid og eftertid hjælpeordet *vera*: *ek mun kallaðr* o. s. v.

Anm. 3 (til § 159—60). Ordstillingen i de omskrevne former er langt friere end på dansk.

Anm. 4 (til § 159—60). Foruden de i disse §§ omtalte hjælpeord, der bruges til at danne de sammensatte tider og lidearten, forbindes navnlig i digtersproget mange andre udsagnsord med navnef. eller tillægsf. for at omskrive nutid og fortid, f. eks. *gøra* (*gørðit hón hjúfra*, hun klagede ikke), *ráða* (*hón réð vakna*, hun vågnede = *vaknaði*), *láta* (*hann harðan lét Hunding veginn*, han fældede den hårde H.) og mange andre.

Biordene.

§ 161. Biordene danner sammenligningsgrader ligesom tillægsordene (§ 86 ff.) enten ved **-r** (höjere grad) og **-st** (höjeste grad) med *i*-omlyd, eller ved **-ar** (höjere grad) og **-ast** (höjeste grad). Ofte bruges tillægsordenes intetkön som biord (*langt*, langt, *skamt*, kort, *títt*, ofte o. s. v.).

a) **-r** og **-st**:

første grad:	höjere grad:	höjeste grad:
lengi (længe)	lengr	lengst
langt (ik., langt)	lengra (ik.)	
skamt (ik., kort)	skemr	skemst
fjarri (fjærnt)	firr	first
nær, nærri (nær)	nær(r)	næst
gørva, gerva (nöje) (gørla, gerla)	gørr, gerr	gørst, gerst

b) **-ar** og **-ast**:

aptr (tilbage)	aptar	aptast
opt (ofte)	optar	optast
sjaldan (sjælden)	sjaldnar (sjaldar)	sjaldnast
títt (ik., tit)	tíðara (ik.)	tíðast
víða (vidt)	víðar	víðast

norðr (mod nord)	norðar	norðast
suðr (mod syd)	sunnar	sunna(r)st
austr (mod øst)	austar	austast
vestr (mod vest)	vestar	vestast
út, úti (ud, ude)	útar	úta(r)st
inn, inni (ind, inde)	innar	inna(r)st
upp, uppi, ofan (op, oppe, oven)	ofar	ofa(r)st
niðr, niðri, neðan (ned, nede, neden)	neðar	neða(r)st

Anm. Nogle ord kan danne sammenligningsgraderne på begge måder (sml. § 87):

fram (frem)	fremr framar	fremst frama(r)st
síð (silde)	síðr (mindre) síðar (senere)	sízt (mindst) síða(r)st (senest)

§ 162. Nogle biord danner höjere og höjeste grad af andre stammer end de, der bruges i første grad (sml. § 89):

vel, val (vel)	betr	bezt (bazt)
illa (ilde)	verr	verst
lítt (lidt; ik.)	minnr (miðr)	minnst
mjök (meget)	meir(r)	mest
gjarna (gærne)	(gjarnar, gjarnara) heldr	helzt
—	fyrr (för)	fyrst (først)
—	hindar (senere)	—

Anm. 1 (til § 161—62). I höjere grad skrives ofte både *-arr* og *-ar* (*optarr* og *optar* o. s. v.); ligeledes både *nærr* og *nær* o. s. v. — Ved siden af de egenlige biordsformer i höjere og höjeste grad bruges også ofte tillægsordenes ik. som biord, f. eks. höjere grad *víðar* (biord) og *víðara* (ik.), höjeste grad *útast* (bio.) og *ýzt* (ik.) o. s. v.

Anm. 2 (til § 161—62). I enkelte biord findes undertiden *meir(r)* föjet til höjere grad, f. eks. *firrmeir(r)* = *firr*, *fyrrmeir(r)* = *fyrr*, *innarmeir(r)* = *innar*, *nær(r)meir(r)* = *nær(r)*, *ofarmeir(r)* = *ofar* o. fl. — Ligesom der ved siden af *fyrr* findes *fyrri*, forekommer også undertiden f. eks. *optarri* = *optar*.

Tillæg til böjningslæren.

Forholdsordene.

§ 163. Forholdsordene og forbindelser, der bruges som forholdsord, styrer følgende forholdsformer:

a) genstandsformen:

1. *um* (*umb*, *of*), om, over, med sine sammensætninger (*um fram*, forbi, fremfor, foruden; *umhverfis*, omkring; *út um*, ud over, o. s. v.). 2. *fyrir* i forbindelse med (steds-) biord på *-an* (*fyrir norðan*, *sunnan*, *austan*, *vestan*, norden-, sønden-, østen-, vestenfor; *fyrir ofan*, *neðan*, oven-, nedenfor; *fyrir útan*, *innan*, uden-, indenfor; *fyrir framan*, foran; *fyrir handan*, hinsides, o. s. v.). 3. *í gegnum* eller *gegnum*, igennem.

Anm. *um* (*umb*, *of*) styrer dog også i det ældre sprog hf. — *síðt*, siden, bruges meget sjælden som forholdso. med gf.

b) hensynsformen:

1. *af*, af, fra. 2. *frá*, fra. 3. *hjá*, hos, ved. 4. *ór* (*úr*, *ýr*), ud af. 5. *undan*, bort fra. 6. *ásamt*, tilligemed. 7. *gagnvart* (*-vert*), lige over for. 8. *í gegn* eller *gegn*, *gegnt*, imod. 9. *mót* eller *móti*, alene og i forbindelse med *á* og *í*, imod. 10. *á* (*í*) *hendr* eller *á* (*í*) *hönd*, imod. 11. *til handa* (nyere blot *handa*), for, til bedste for. 12. *námunda* eller *í námunda*, i nærheden af, samt biordene 13. *nær*, *nærri* (nær) og 14. *fjarri* (fjærnt).

c) ejeformen:

1. *til*, til. 2. *án* (*ón*), uden. 3. *innan*, indenfor. 4. *útan*, udenfor. 5. *millum* (*miðlum*), *millim*, *milli* (*miðli*), *meðal*, *miðil*, alene og i forbindelse med *á* og *í*, imellem. 5. *í stað*, istedenfor. 7. *at auk* eller *auk*, foruden. 8. *sakar*, *sakir*, *sökum*, med og uden *fyrir* (*fyri*, *fyr*), formedelst. 9. *vegna*, formedelst, samt 10. forbindelser med *megin*, *megum* (*öðrum megin*, *megum*, på den anden side, *báðum megin*, *megum*, på begge sider o. s. v.).

Anm. *án* (*ón*) styrer dog også i det ældre sprog gf. og hf. (nu kun ef.); ligeledes kan *innan* og *útan* i det gamle sprog også forbindes med gf.

d) genstandsformen og hensynsformen:

1. *á*, på. 2. *í*, i, til. 3. *fyrir* (*fyri*, *fyr*; *firir*, *firi*, *fir*, også *furir*, *furi*, *fur*), for, för. 4. *undir* (*und*), under. 5. *yfir* (*ifir*), over. Disse styrer hf., når der betegnes et ophold på et sted, gf., når forestillingen om en bevægelse ligger til grund. 6. *eptir* (*ept*), efter, med gf. om tiden, ellers med hf. 7. *at*, med gf. „efter“ om tiden, med hf. „til, ad, efter“. 8. *með* (*meðr*), med, med gf., hvor der betegnes ėn ufrivillig ledsagelse, ellers med hf. 9. *við* (*viðr*), ved, imod, med hf. ved forestilling „imod, imøde“, ellers med gf.

Anm. Med hensyn til disse forholdsord og deres mangfoldige betydninger efter de forskellige forbindelser, hvori de indtræder, henvises iøvrigt til ordbogen.

Danske kunstord og forkortelser.

—

selvlyd, *vokal.*
medlyd, *konsonant.*
tvelyd, *diftong.*
tonetegn, *aksent.*
navneord, no., *substantiv.*
tillægsord, to., *adjektiv.*
første grad, *positiv.*
höjere grad, *komparativ.*
höjeste grad, *superlativ.*
stedord, *pronomen.*
kendeord, *artikel.*
udsagnsord, *verbum.*
handleart, *aktiv.*
middelart, *reflexiv.*
lideart, *passiv.*
biord, *adverbium.*
forholdsord, *præposition.*
bindeord, *konjunktion.*

ental, ent., *singularis.*
total, tot., *dualis.*
flertal, flert., flt., fl., *pluralis.*

hankön, hank., hak., *masculinum.*
hunkön, hunk., huk., *femininum.*
intetkön, intk., ik., *neutrum.*

nævneform, nf., *nominativ.*
genstandsform, gf., *akkusativ.*
hensynsform, hf., *dativ.*
ejeform, ef., *genitiv.*

nutid, nut., *præsens.*
fortid, fort., *imperfectum.*
förnutid, *perfectum.*
förfortid, *plusqvamperfectum.*
fremtid, *futurum.*
eftertid, *konditionalis.*
förfremtid, *futurum exactum.*
föreftertid, *konditionalis exact.*

fremsættende måde, frems., *indikativ.*
forestillende måde, forest., *konjunktiv.*
bydemåde, bydem., *imperativ.*
navneform, navnef., *infinitiv.*
tillægsform, tillægsf., tlf., *participium.*

———

alm. = *almindelighed.*
da., d. = *dansk.*
digt. = *digterisk.*
got. = *gotisk.*
lat. = *latin.*
lign. = *lignende.*
m. = *måde.*
nyisl. = *nyislandsk.*
oldnord. = *oldnordisk.*
pers. = *person.*
sj. = *sjælden.*
slutn. = *slutning.*
sml. = *sammenlign.*
udt. = *udtalt.*
undert. = *undertiden.*

Ved en foransat stjærne betegnes ikke forekommende former, hvoraf de virkelig eksisterende former er opståede.

———

Rettelser og tillæg.

S. 11, l. 18 og 19 *hérað* o. s. v. læs *herað* o. s. v.
- 16, - 12 f. n. § 13 læs § 17
- 18, - 8 f. o. foran læs efter
- 18, - 14 — tilföjes: Meget sjælden findes det udeladt efter *l*, f. eks. *hyl*, *skil* (han skjuler, skiller, af *hylja*, *skilja*); ligeledes skrives undertiden *vil* (han vil, af *vilja*), for (*vilr*,) *vill* (§ 155, d).
- 22, - 3 f. n. tilföjes efter *Ósk*: og *Hleiðr* (det danske kongesæde Ledre, Lejre), ef. *Hleiðrar*, hf. *Hleiðru.*
- 23, - 3 — *næfr* læs *nœfr*
- 25, - 5 f. o. er parenthestegnet udfaldet efter o. s. v.
- 29, - 1 — Ordet *sörvar* kunde ligesom *tivar* i anm. 2 også henføres til en svag entalsform *sörvi.*
- 41, - 17 f. n. skal stå punktum istedenfor komma efter *stöngu.*
- 58, - 2 f. o. bestemt læs ubestemt
- 62, - 5 — hinzstr læs hinztr
- 67, - 18 f. n. henvisende læs påpegende
- 75, - 11 — grundtaltene læs grundtallene
- 88, - 4 — *sima* læs *svima*
- 95, - 15 f. o. stanse læs ophøre
- 106, - 5 f. n. *ȷeigða* læs *leigða*
- 122, - 4 — *kvamt-sk* læs **kvamt-sk*
- 124, - 16 f. o. kallist læs kallizt

---

ter
ia,
an

e-

å

l.

